

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra biblických věd

Diplomová práce

Problematika sexuality v Pentateuchu

Vedoucí práce: ThLic. Adam Mackerle, Th.D.

Autor práce: Mgr. Blanka Chocová

Studijní obor: Teologie

Ročník: šestý

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

31. března 2012

Děkuji vedoucímu diplomové práce ThLic. Adamu Mackerlemu, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	8
1 ČLOVĚK JAKO MUŽ A ŽENA	10
1.1 Stvoření člověka (Gn 1,26-29; 2,7-25).....	10
1.1.1 První zpráva o stvoření člověka (Gn 1,26-29).....	11
1.1.2 Druhá zpráva o stvoření člověka (Gn 2,7-25).....	12
1.2 Pád člověka a jeho důsledky (Gn 3,16-24).....	14
1.3 Shrnutí.....	15
2 DESATERO	17
2.1 Nesemilníš resp. nezcizoložíš (Ex 20,14; Dt 5,18).....	19
2.2 Shrnutí.....	20
3 KNIHA SMLOUVY	21
3.1 Hebrejská otrokyně (Ex 21,7-11).....	22
3.2 Pohlavní styk s pannou (Ex 22,15-16).....	24
3.3 Zákaz styku se zvířaty (Ex 22,18).....	25
3.4 Shrnutí.....	25
4 ZÁKON SVATOSTI	27
4.1 Řád pohlavního života (Lv 18,1-30).....	28
4.1.1 Úvodní prolog (v. 1-5).....	29
4.1.2 Zákaz pohlavního styku s příbuznými (v. 6-18).....	29
4.1.3 Ostatní zákazy (v. 19-23).....	31
4.1.4 Závěrečná výzva (v. 24-30).....	33
4.2 Obcování se zasnoubenou otrokyní (Lv 19,20-22).....	34
4.3 Zákaz učinění dcery nevěstkou (Lv 19,29).....	36
4.4 Tresty za těžká provinění (Lv 20,1-27).....	37
4.4.1 Kultické smilstvo (v. 1-6.27).....	37
4.4.2 Výzva k svatosti a k zachování přikázání (v. 7-8).....	39

4.4.3	Sexuální delikty (v. 10-21)	40
4.4.4	Závěrečná ustanovení (v. 22-26)	42
4.5	Shrnutí	43
5	DEUTERONOMICKÝ ZÁKONÍK	45
5.1	Pokyny pro uvolnění z boje (Dt 20,5-8).....	46
5.2	Sňatek se zajatkyň (Dt 21,10-14)	47
5.3	Zákaz nošení oděvu opačného pohlaví (Dt 22,5)	48
5.4	Ochrana cti ženy (Dt 22,13-29)	49
5.4.1	Nařčení ženy z předmanželského styku (v. 13-21)	49
5.4.2	Manželská nevěra (v. 22)	51
5.4.3	Pohlavní styk s pannou (v. 23-29)	51
5.5	Zákaz krvesmilstva s ženou otce (Dt 23,1)	53
5.6	Vyloučení z „Hospodinova shromáždění“ (Dt 23,2)	54
5.7	Nečistota při noční poluci (Dt 23,10-12)	55
5.8	Zákaz kultické prostituce (Dt 23,18-19)	56
5.9	Rozluka manželství (Dt 24,1-4)	57
5.10	Odložení vojenské povinnosti (Dt 24,5)	59
5.11	Levirátní manželství (Dt 25,5-10)	60
5.12	Trest za uchopení ohanbí muže (Dt 25,11-12).....	62
5.13	Prokletí za sexuální delikty (Dt 27,20-23).....	63
5.14	Shrnutí.....	64
6	OSTATNÍ TEXTY PENTATEUCHU	68
6.1	Genesis	68
6.1.1	Zplazení potomka (Gn 4,1.17.25; 5,4nn; 10,8nn; 11,10nn; 30,3n aj.).....	69
6.1.2	Synové božští a dcery lidské (Gn 6,1-4).....	69
6.1.3	Spatření nahoty otce (Gn 9,20-27).....	72
6.1.4	Sárj jako sestra Abrama (Gn 12,10-20).....	75
6.1.5	Sodomský hřích (Gn 19,1-12)	77
6.1.6	Lotovy dcery (Gn 19,30-38)	78
6.1.7	Jákovova služba u Lámana (Gn 29,21-30)	79
6.1.8	Jablíčka lásky (Gn 30,14-16)	80

6.1.9	Příběh Diny (Gn 34)	81
6.1.10	Rúbenův hřích (Gn 35,22; 49,3-4)	83
6.1.11	Příběh Tamar (Gn 38,1-26)	85
6.1.11.1	Er, Ónan, Šela a Tamar (v. 1-11)	85
6.1.11.2	Juda a Tamar (v. 12-26)	87
6.1.12	Josef a Potifarova žena (Gn 39,7-20).....	90
6.1.13	Shrnutí	92
6.2	Exodus	94
6.2.1	Kultické smilstvo (Ex 34,15-16)	95
6.2.2	Shrnutí.....	96
6.3	Leviticus	96
6.3.1	Očišťování rodičky (Lv 12,1-8)	98
6.3.2	Pohlavní nečistota mužů a žen (Lv 15,1-33).....	100
6.3.3	Shrnutí.....	105
6.4	Numeri.....	105
6.4.1	Řád pro nečisté (Nu 5.1-4)	105
6.4.2	Řád pro osvědčení nevinny (Nu 5,11-31)	107
6.4.3	Odpad Izraele k Baal-peórovi (Nu 25,1-9; kap. 31)	110
6.4.3.1	Smilstvo s Baal-peórem	110
6.4.3.2	Pomsta Izraele na Midjancích (kap. 31).....	112
6.4.4	Shrnutí.....	113
6.5	Deuteronomium	113
6.5.1	Zničení pohanského kultu (Dt 7,2-6).....	114
6.5.2	Shrnutí.....	115
7	SYSTEMATIZACE LIDSKÉ SEXUALITY V PENTATEUCHU.....	116
7.1	Člověk jako muž a žena	116
7.2	Hlavní legislativní sbírky.....	117
7.2.1	Zakázaný pohlavní styk.....	117
7.2.2	Zákaz cizoložství	119
7.2.3	Pohlavní styk s pannou.....	119
7.2.4	Výhody pro novomanžele	120
7.2.5	Levirátní manželství.....	121
7.2.6	Rozluka manželství.....	121
7.2.7	Sňatek s cizinkou	122
7.2.8	Styk s otrokyní.....	122
7.2.9	Otázka prostituce	123
7.2.10	Kultická čistota	123
7.2.11	Vyloučení z „Hospodinova shromáždění“	124
7.3	Ostatní legislativní texty	124
7.3.1	Kultické smilstvo.....	124

7.3.2	Kultická čistota	125
7.3.3	Proces dokazování cizoložství	126
7.4	Příběhy se sexuálními motivy.....	126
7.4.1	Předvěk.....	126
7.4.2	Příběhy praotců.....	127
7.5	Shrnutí	129
ZÁVĚR.....	130
LITERATURA	131
SEZNAM ZKRATEK	134
ABSTRAKT	136

ÚVOD

Problematika lidské sexuality je stará jako lidstvo samo a v současné postmoderní společnosti je stále jednou z nejdiskutovanějších otázek mnoha disciplín. Hledání jejich odpovědí v Písmu je důležité nejen pro věřícího člověka, ale i pro nevěřícího, neboť kořeny evropského myšlení lze spatřovat právě v židokřesťanské tradici.

K tématu diplomové práce zabývající se problematikou sexuálních motivů v Pentateuchu přivedla autorku její první diplomová práce, která se zabývala postojem současné české společnosti k otázce Desatera ve smyslu etického kodexu. Při této příležitosti autorka zjistila, že dnešní člověk má problém s porozuměním jednotlivým požadavkům Dekalogu, ale především s příkázáním „Nesesmilníš“, resp. „Nezcižoložíš“, a proto se rozhodla věnovat se podrobněji otázkám lidské pohlavnosti v kontextu celého Mojžíšova zákona.

Základním cílem předkládané práce je exegeticko-etický rozbor textů Pentateuchu, které se dotýkají otázek sexuality, a zároveň i systematizace problematiky lidské pohlavnosti. Při jeho naplnění byly v první fázi vyhledány všechny pasáže Pentateuchu, které se dotýkají lidské sexuality. Následně byly tyto texty rozebrány a v poslední fázi byla systematizována základní sexuální témata Pentateuchu.

Práce je rozdělena do sedmi základních kapitol. Nejprve je poukázáno na stvoření člověka jako muže a ženy, protože tyto verše První knihy Mojžíšovy tvoří základní východisko celé práce. Následující kapitoly jsou věnovány legislativním sbírkám, a sice Desateru, Knize smlouvy, Zákonu svatosti a Deuteronomickému zákoníku. V předposlední části jsou zpracovány ostatní texty Pentateuchu, ve kterých je řešena otázka sexuality, a které dokreslují celkový obraz. Poslední kapitola se snaží o systematizaci sexuálních motivů s ohledem na základní legislativní sbírky, jiné zákonodárné texty a příběhy První knihy Mojžíšovy.

Při zpracování práce autorka primárně vychází z Písma. U citací biblických textů je použito ekumenického překladu, ale při zpracování nebyly opomenuty ani jiné překlady. Nedílnou součástí je i práce se slovníky a komentáři k jednotlivým knihám Mojžišovým.

1 ČLOVĚK JAKO MUŽ A ŽENA

Bible začíná knihou Genesis. Tato kniha ve své první části líčí mytické události na počátku věků. Je zde vylíčeno stvoření světa a člověka. Cílem však není podat zprávu o prehistorickém období a prehistorickém člověku. Jde o teologický výklad světa a jeho vztahu k Bohu.

Bůh je svrchovaný Pán a Stvořitel všeho. Jeho stvoření není něco samoučelného, nýbrž získává svůj smysl teprve ve vztahu k člověku. Člověk je vrcholem stvoření a byl stvořen jako muž a žena (1,26-29 a 2,7-25).

Vše je pro člověka a člověk pro Boha. Avšak člověk se rozhoduje proti Bohu (kap. 3). Dobré Boží stvoření je porušeno lidským hříchem. Bůh však ve své věrnosti člověka neopouští, i když mu jeho hřích neodpouští.¹

1.1 *Stvoření člověka (Gn 1,26-29; 2,7-25)*

Zpráva o stvoření člověka se v První knize Mojžíšově vyskytuje na dvou místech, a sice v 1,36-29 a 2,7-25. Důvodem dvou zpráv je existence dvou pramenů – kněžského (P), který přináší první zprávu, a jahvistického (J) přicházejícího s druhou zprávou o stvoření, která je patrně starší.²

¹ Srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad.* s. 21. Také srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury.* s. 175.

² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 35.

1.1.1 První zpráva o stvoření člověka (Gn 1,26-29)

Stvořitelské dílo vrcholí stvořením člověka – jako muže a ženy (v. 26n). Dostávají od Boha požehnání a pověření vládnout nad zemí a ostatním tvorstvem (v. 28n).

²⁶I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. Ať lidé panují nad mořskými rybami a nad nebeským ptactvem, nad zvířaty a nad celou zemí i nad každým plazícím se po zemi.“

²⁷Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil.

²⁸A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“

²⁹Bůh také řekl: „Hle, dal jsem vám na celé zemi každou bylinu nesoucí semena i každý strom, na němž rostou plody se semeny. To budete mít za pokrm.“

Stvořením člověka jako muže a ženy se nemyslí nutně první lidský pár, ale lidské bytí ve své úplnosti a zároveň se potvrzuje komplementarita a rovnost muže a ženy.³ Tento Boží stvořitelský čin je výchozím bodem pro celou naši problematiku.

Vztáhnutí Božího obrazu na muže i ženu umožňuje dokonce Boha vnímat skrze mužské i ženské rysy, což se v Bibli i děje. Typický ženským rysem je mateřská láska.⁴

Bůh jedná jako Stvořitel sám. Množné číslo odpovídající gramatické formě hebr. slova „Elohím“ (Bůh), spíše označuje vnitřní bohatství Boží, takovou plnost bytí, že se může rozhodovat v sobě.⁵

Člověk se podobá Bohu Stvořiteli a zároveň převyšuje živočichy rozumem a svobodnou vůlí, k tomu přistupuje i jeho schopnost vládnutí nad svěřeným tvorstvem a mít k Bohu osobní vztah. Oba termíny obraz a podoba vyjadřují autentičnost a originalitu, ale zároveň vylučují totožnost.⁶

³ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genesis. s. 78.*

⁴ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genesis. s. 79.*

⁵ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genesis. s. 84.*

⁶ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad. s. 38.*

1.1.2 Druhá zpráva o stvoření člověka (Gn 2,7-25)

Mezi první a druhou zprávou o stvoření jsou zřetelné rozdíly. Především první zpráva je abstraktnější teologicky vytríbeným textem, ve kterém Bůh vystupuje jako vznešená duchová osobnost s odstupem od stvořeného světa. Druhá zpráva se vyznačuje větší barvitostí a konkrétností. Líčí Boha s lidskými rysy.⁷ Bůh tvoří člověka a vdechuje do jeho chřípí dech života. Bůh je zde nazýván svým jménem – Jahve.

⁷I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.

⁸A Hospodin Bůh vysadil zahradu v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil.

⁹Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromovi žádoucímú na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého.

¹⁰Z Edenu vychází řeka, aby napájela zahradu. Odtud dál se rozděluje ve čtyři hlavní toky.

¹¹Jméno prvního je Píšon; ten obtéká celou zemi Chavílu, v níž je zlato,

¹²a zlato té země je skvělé; je tam také vonná pryskyřice a kámen karneol.

¹³Jméno druhé řeky je Gichón; ta obtéká celou zemi Kúš.

¹⁴Jméno třetí řeky je Chidekel; ta teče východně od Asýrie. Čtvrtá řeka je Eufrat.

¹⁵Hospodin Bůh postavil člověka do zahrady v Edenu, aby ji obdělával a střežil.

¹⁶A Hospodin Bůh člověku přikázal: „Z každého stromu zahrady smíš jíst.

¹⁷Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“

¹⁸I řekl Hospodin Bůh: „Není dobré, aby člověk byl sám. Učiním mu pomoc jemu rovnou.“

¹⁹Když vytvořil Hospodin Bůh ze země všechnu polní zvěř a všechno nebeské ptactvo, přivedl je k člověku, aby viděl, jak je nazve. Každý živý tvor se měl jmenovat podle toho, jak jej nazve.

²⁰Člověk tedy pojmenoval všechna zvířata a nebeské ptactvo i všechnu polní zvěř. Ale pro člověka se nenašla pomoc jemu rovná.

²¹I uvedl Hospodin Bůh na člověka mrákotu, až usnul. Vzal jedno z jeho žeber a uzavřel to místo masem.

²²A Hospodin Bůh utvořil z žeber, které vzal z člověka, ženu a přivedl ji k němu.

²³Člověk zvolal: „Toto je kost z mých kostí a tělo z mého těla! Ať muženou se nazývá, vždyť z muže vzata jest.“

²⁴Proto opustí muž svého otce i matku a přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem.

25 Oba dva byli nazí, člověk i jeho žena, ale nestyděli se.

Druhá zpráva má jiný sled událostí při stvoření člověka. Nejprve Bůh tvoří člověka z prachu země a vdechuje mu život (v. 7). Poté jej vsazuje do Edenské zahrady (v. 8.10-15), uprostřed které je strom života a strom poznání (v. 9), jehož plody je zakázáno jíst (v. 16) pod pohrůžkou smrti (v. 17). Poté se Bůh rozhodne učinit člověku pomoc jemu rovnou, protože není dobré, aby byl sám (v. 18), a tak přivede nejprve k němu všechna zvířata, aby je pojmenoval (v. 19). Člověk tak učiní, ale zvěř není pomoc jemu rovna (v. 20). Proto Bůh uvede na člověka

⁷ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžišových)*. Český katolický překlad. s. 40.

mrákotu a z jeho žebra stvoří ženu a přivede ji k němu (v. 21n). Konečně je stvořena žena jako součást muže (v. 23), a proto muž opustí své rodiče, přilne ke své ženě a stanou se jedním tělem (v. 24). V tomto stavu jsou oba nazí, ale nestydí se (v. 25).

Člověk je stvořen z prachu země. V tom můžeme symbolicky spatřovat lidskou pomíjivost, ale především spojitost se zemí. Neopomenutelná je však jazyková shoda mezi hebrejskými slovy „člověk“ (adam) a „země“ (adamá). Zem je člověku kolébkou, domovem i hrobem. Teprve až vdechnutím života člověk ožívá. Dech je tak symbolem života a vyjadřuje bytostný rozměr mezi člověkem a Bohem.⁸

Edenská zahrada, jíž protéká zavlažující řeka, je geograficky neidentifikovatelné místo, které je líčeno jako oáza v poušti. Uprostřed zahrady stojí strom života a poznání dobrého a zlého.⁹ Ze všech stromů zahrady je možné jíst kromě stromu poznání dobrého a zlého. Implicitně ze stromu života bylo možné jíst, což by pravděpodobně zajišťovalo člověku nesmrtelnost, která byla porušena až po pádu.¹⁰

První lidská slova vyjadřují radostný úžas muže nad ženou, která je mu podobná a přitom od něj odlišná, takže se vzájemně doplňují. Bude se nazývat muženou (manželkou), neboť z muže (manžela) byla vzata. V hebrejském textu jsou užita slova „iš“ a „išša“, což vypovídá o těsném vztahu obou.¹¹

Muž a žena se stanou jedním tělem. Na tomto místě není míněna pouze fyzická stránka lidské bytosti, nýbrž celého člověka a znamená životní společenství, které dává vznik dalšímu životu. Nutným předpokladem je opuštění

⁸ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genesis. s. 128-129.*

⁹ Aktuální vyprávění umísťuje oba stromy do středu zahrady. Explicitně však do středu zahrady patří pouze strom života. Následující kapitola v 3,3 do středu nepřímo umísťuje právě zakázaný strom, co dává tušit možné přepracování dřívější „Paradiesgeschichte“, která znala jen jeden strom. (Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genesis. s. 132.*)

¹⁰ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genesis. s. 132.*

¹¹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genesis. s. 142.*

dosavadního svazku s rodiči. V tomto můžeme vidět Boží záměr tohoto svazku a tím i posvátnost manželství.

Nahota je spojena se studem. To však neplatilo ve stavu před prvotním hříchem. Nahota symbolizuje plnou vzájemnou důvěru a otevřenost, protože není důvodu se před druhým jakkoliv skrývat nebo chránit.¹² Tento stav však končí prvotním hříchem, kdy muži i ženě otevřely oči a oba zjistili, že jsou nazí, a tak se zahalili.¹³

Ačkoliv jsou obě zprávy rozdílné, jejich základní poselství je shodné – člověk je vrcholem stvoření a byl stvořen jako muž a žena. Teprve bytostným spojením muže a ženy se člověk stává pravým člověkem.

1.2 Pád člověka a jeho důsledky (Gn 3,16-24)

Neuposlechnutím Boha došlo ke zhroucení prvotního řádu. Tento čin má pro člověka nedozírné následky – jak pro ženu, tak i pro muže.

¹⁶Ženě řekl: „Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti těhotenství, syny budeš rodit v utrpení, budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout.“

¹⁷Adamovi řekl: „Uposlechl jsi hlasu své ženy a jedl jsi ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst. Kvůli tobě nechť je země prokleta; po celý svůj život z ní budeš jíst v trápení.

¹⁸Vydá ti jenom trní a hloží a budeš jíst polní byliny.

¹⁹V potu své tváře budeš jíst chléb, dokud se nenavrátiš do země, z níž jsi byl vzat. Prach jsi a v prach se navrátiš.“

²⁰Člověk svou ženu pojmenoval Eva (to je Živa), protože se stala matkou všech živých.

²¹Hospodin Bůh udělal Adamovi a jeho ženě kožené suknice a přioděl je.

Rozsudky nad ženou a mužem jsou ohlášením trestů jakožto tíživých důsledků, které v sobě nese hřích sám. Týkají se životních oblastí příznačných pro dané pohlaví. Pro ženu jsou to trápení a bolesti v těhotenství a při porodu, ale zároveň i touha po muži, který jí však bude vládnout (v. 16). Pro muže je trestem tvrdá práce a narušení vztahu k zemi, která je jeho činem prokleta (v. 17-19).

¹² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 43.

¹³ Srov. Gn 3,7nn.

Nejzávažnějším důsledkem prvotního hříchu je smrt. A tak se člověk navrátí zpět do země, ze které byl vzat (v. 19).

Muž dává své ženě jméno (v. 20), které vyjadřuje její poslání – dávat život (hebr. *chawwá*, řecky *zoé*). Navzdory tomu, že život je ve svém podstatě poraněný hříchem, pokračuje dál, protože na něm spočívá neodvolatelné Boží požehnání z Gn 1,28.¹⁴ Člověk není proklet – pouze had (v. 14) a země (v. 17).

Výrazem Boží péče o člověka i po jeho hříchu jsou kožené suknice k zakrytí jejich nahoty, již si už v tomto stavu byli vědomi (v. 21).¹⁵ Bůh člověka neopouští, ale ani mu neodpouští.

1.3 *Shrnutí*

-
- V knize Genesis jsou obsaženy dvě zprávy pojednávající o stvoření člověka, a sice 1,26-39 a 2,7-25. Důvodem jsou dva různé prameny – kněžský a jahvistický.
- První zpráva v Gn 1,26-39 je stručnější a abstraktnější. Je zde nastíněno stvoření člověka jako muže a ženy, což je vrcholem celého stvořitelského díla. Člověk byl stvořen jako obraz Boží. Lidstvo se má množit a vládnout nad celým stvořením.
- Druhá zpráva v Gn 2,7-25 je konkrétnější a barvitě líčí stvoření člověka, které je odlišné od první zprávy. Bůh tvoří člověka, vysází pro něj zahradu s rozmanitými stromy, mezi nimiž je také strom života a strom poznání dobra a zla, z něhož je zakázáno jíst. Poté tvoří zvířata a nakonec z mužova žebra ženu, kterou muž radostně přijímá jako plnohodnotnou pomoc a nazývá ji „išša“ (mužena). A tak muž opustí své rodiče a s ženou budou jedním člověkem.

¹⁴ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 46.

¹⁵ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genesis*. s. 161.

- Ačkoliv jsou obě zprávy rozdílné, jejich základní poselství je shodné – člověk je vrcholem stvoření a byl stvořen jako muž a žena. Teprve bytostným spojením muže a ženy se člověk stává pravým člověkem.
- Pád člověka po prvotním hříchu v Gn 3 má nedozírné následky jak pro ženu, tak i pro muže, ale i pro hada a zemi. Sankce se týkají základních rolí daného pohlaví. Pro ženu to jsou obtíže a bolesti spojené s těhotenstvím a porodem, ale i touha po muži, který ji však bude vládnout. Pro muže je to tvrdá práce a zpřetrhání vazeb mezi ním a zemí, která je tímto prokleta. Zásadním následkem neuposlechnutí Boha je smrt, kdy se člověk vrací zpět do země, ze které byl vzat. Ačkoliv čin člověka je velice závažný, ani tak ho Bůh neopouští.

2 DESATERO

Desatero Božích přikázání je souborem norem, které dal Bůh lidu na hoře Sinaj/Choréb při putování z egyptského zajetí do Zaslíbené země. Tato událost vyvedení je zachycena v jeho prologu a nemělo by se na ni zapomínat, neboť nastiňuje charakter všech přikázání.

V Pentateuchu se Dekalog vyskytuje ve dvou verzích – Ex 20,2-17 a Dt 5,6-21. Mezi oběma verzemi jsou jen nepatrné odchylky především ve zdůvodnění šabatu a výčtu hodnot, po kterých je zakázáno dychtit.

V Desateru se setkáváme s formulacemi příkazů a zákazů, jejichž forma ve staroorientálním právu nebyla obvyklá. Ve starém Předním Orientu (snad jen s výjimkou chetejské oblasti) se setkáváme s právními normami kazuistickými, tzn. vycházejícími z jednotlivých konkrétních případů. Naproti tomu přikázání Desatera jsou formována apodikticky, tzn. jako obecné, bezpodmínečně platné směrnice.¹⁶

Dekalog obsahuje řadu zákazů, jejichž jednotlivé články začínají převážně hebrejskou zápornou „ló“ – ne-. Přikázání o svěcení šabatu a ctění rodičů jsou ale formulovány pozitivně. Nějakou jednotnou základní formu však rekonstruovat nelze.¹⁷

Starý zákon sice hovoří sice o deseti přikázáních (dosl. slovech), což předpokládá již Ex 34,28 i Dt 4,13, ale nenabízí žádná kritéria pro jejich počítání. Společný židovský pohled pokládá prolog Ex 20,2/Dt 5,6 za první příkaz, přičemž Ex 20,3-6/Dt 5,7-10 tvoří druhé přikázání. V přepisovaných hebrejských textech se texty Ex 20,2-17 a Dt 5,6-21 skládají z deseti specifických jednotek. Text Ex 20,2-6 a Dt 5,6-10 tvoří jeden celek, přičemž Ex 17 a Dt 5,21 je rozdělený na dvě

¹⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 265.

¹⁷ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 186.

části.¹⁸ Počítání tak kolísá už v podání masoretského textu Starého zákona, jak to naznačuje dvojí systém akrentování.¹⁹

Pokud jde o obsah, zahrnuje Dekalog zákazy a příkazy pro oblast kultu a mezilidských vztahů. Obě tyto dimenze byly pro Izrael velice důležité a potřebovaly pravidla pro správné jednání v těchto oblastech. Desatero tak obepíná širší okruh než jiné řady právnických textů a lze jej chápat jako souhrn základních předpisů důležitých pro život v Zaslíbené zemi.²⁰

Na otázku o původní verzi Dekalogu byly nabídnuty vícere odpovědi. Dřívější učenci neváhali klást vznik tzv. „Ur-Dekalogu“ do dob Mojžíše,²¹ jiní do dob exilu²² anebo až do poexilního období²³. Přesně určit dobu vzniku je tak sporné, ale můžeme říci, že díky porovnání Dekalogu s jinými zákonnými sbírkami starověkých kultur se přišlo k závěru, že zákonné texty Pentateuchu zapadají do velké zákonodárné tradice téměř všech starověkých civilizací.²⁴

Desatero bylo od dob sv. Augustina použito i pro etické a katechetické účely a stalo se tak základní směrnicí pro život každého křesťana. Zde však vzniká problém, protože původní biblická verze - určená pro Izraelity putující z egyptského zajetí do Zaslíbené země - byla velice zkrácena do deseti příkazů či zákazů a tím získala ryze imperativní charakter.²⁵

¹⁸ Srov. JANČOVIČ, J. *Logika Dekalógu: Teologické aspekty jeho struktúry v Dt 5,6-21*. s. 55.

¹⁹ Srov. BENNO, J. *Das Buch Exodus*. s. 552-553.

²⁰ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 186.

²¹ Srov. GRESSMANN, H. *Die älteste Geschichtsschreibung und Prophetie Israels*, s. 237. SCHMIDT, H. Mose und der Dekalog. In *Eucharisterion*. s. 78-119.; DRIVER, S. R. *The Book of Exodus*. s. 413-417.

²² Srov. BEER, G. *Exodus*. s. 103-104.

²³ Srov. HOSSFELD, F. L. *Der Dekalog: Seine späten Fassungen, die originale Komposition und seine Vorstufen*. s. 281-282.

²⁴ Srov. JANČOVIČ, J. *Logika Dekalógu: Teologické aspekty jeho struktúry v Dt 5,6-21*. s. 52-53.

²⁵ Srov. ŠRAJER, J. *Desatero – cesta svobody a života*. s. 100-101.

Otázce sexuality se v obou verzích Desatera věnuje pouze jeden strohý verš, který zakazuje smilstvo, resp. cizoložství (Ex 20,14; Dt 5,18).

2.1 Nesesmilníš resp. nezcizoložíš (Ex 20,14; Dt 5,18)

V obou verzích Dekalogu se pouze vyskytuje strohý pojem, který je ekumenickou i kralickou Bibli překládaný jako „Nesesmilníš“. Nová Bible kralická jej překládá jako „Nezcizoložíš“, což je přesnější překlad.²⁶ Stejný základ slova je i v Lv 20,10, kde se píše „*Kdo se dopustí cizoložství s ženou někoho jiného, kdo cizoloží s ženou svého bližního, musí zemřít, cizoložník i cizoložnice.*“

Desatero nastiňuje zákaz cizoložství v obecné rovině, zatímco ustanovení v Lv je pod tímto pojmem chápána manželská nevěra ze strany ženy, která si zaslouží smrt obou.

Manželství je posvátným svazkem muže a ženy. Žena je částí muže, je jeho polovinou, neboť pouze muž a jeho žena jsou jedním tělem a oba dohromady jsou celým člověkem. Cizoložstvím je zásadním způsobem narušen manželský svazek.²⁷

Smyslem biblického přikázání je tedy pouze zákaz manželské nevěry. Rozsah, který dává šestému přikázání jeho katechetická, příp. etická varianta není původní. Jde spíše o snahu do této kategorie zařadit všechny sexuální delikty, které jsou (i v jiných biblických textech) zakázány a velmi přísně trestány.

Závěrem tak můžeme říci, že samotné Desatero - kromě otázky manželské nevěry - problematiku lidské pohlavnosti všeobecně neřeší.

²⁶ Srov. GESENIUS, W. *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament.* s. 477.

²⁷ Srov. BENNO, J. *Das Buch Exodus.* s. 581.

2.2 *Shrnutí*

- Desatero je v Pentateuchu zaznamenáno na dvou místech, a sice Ex 20,2-17 a Dt 5,6-21.
- Otázce sexuality se však věnuje jen jeden verš – Ex 20,14 a Dt 5,18. Na tomto místě je explicitně zakázáno cizoložství, tzn. manželská nevěra.
- Eticko-katechetický rozměr Desatera je jiný než biblický. Jednotlivé příkazy jsou zkrácené a získávají imperativní charakter. Ale především jejich rozsah je odlišný. Dnes je tendence do šestého přikázání zahrnout veškeré zavrženíhodné sexuální chování, což ale není význam biblických veršů.

3 KNIHA SMLOUVY

Kniha smlouvy (Ex 20,22-23,33)²⁸ je významným zákoníkem Druhé knihy Mojžíšovy.²⁹ Je zasazena do kontextu vyjití z egyptského zajetí s cílem dojít do Bohem Zaslíbená země. Významnou zastávkou na této pouti je Sinajský poloostrov. Zde je předána celá řada pro lid nezbytných ustanovení. V Druhé knize Mojžíšově je to kromě Knihy smlouvy také Desatero (20,1-17), o kterém bylo pojednáno výše.³⁰

Název Knihy smlouvy je explicitně zmíněn v 24,7 – „*Potom vzal Knihu smlouvy a předčítal lidu.*“ Jedná se o sbírku právních ustanovení různého charakteru, která se většinou na jiných místech Bible nevyskytují. Co se týče datace, jedná se patrně jednu z nejstarších sbírek zákonů z celého Pentateuchu, avšak určit dobu vzniku je velice těžké, protože celá kniha Exodus prošla řadou redakcí.³¹

V Knize smlouvy je řešena řada závažných témat, mezi která patří ustanovení o oltáři (20,22-26) a o otrocích (21,1-11), dále právo odvety a odškodnění (21,12-37), problematika krádeže a zpronevěry (22,1-12) a různá provinění (22,13-30). Nedílnou součástí je i požadavek spravedlnosti (23,1-13),

²⁸ Rozsah Knihy smlouvy je včetně zaslíbení a výstrah (23,20-33), které jsou podle našeho názoru součástí zákoníku.

²⁹ Se začátkem Exodu se zásadně mění styl a struktura vyprávění. V příbězích otců v Genesis vystupovali jako jednající postavy neustále jen jednotlivci. Zatímco v Exodu přebírá hlavní roli lid – Izrael. Významnější postavou je pouze Mojžíš. (Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 184.)

³⁰ Ličení pobytu na Sinaji je komplexním útvarem a zároveň nejrozsáhlejším souvislým úsekem celého Pentateuchu. Tvoří jej části Ex 19,1-Nu 10,10. Největší část z něho zabírají sbírky zákonů a kultických předpisů velmi odlišného druhu a původu, které byly zasazeny pokaždé do určitého vyprávěného rámce. (Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 184.)

³¹ Srov. BENNO, J. *Das Buch Exodus*. s. 620.

zaslíbení a výstrahy (23,20-33). Veškerá ustanovení Knihy smlouvy (i Desatera) uzavírá kap. 24 slavnostním uzavřením smlouvy.³²

Část Exodu 34,10-26 obsahuje řadu doslovných nařízení obdobných s Knihou smlouvy, příp. i Desaterem. Na tom se ukazuje, že jednotlivé příkazy a zákazy byly předávány v několika řadách či sbírkách.³³

Problematiky sexuality se Kniha smlouvy dotýká pouze zřídka, a sice v 21,7-11 a 22,15-16.18.

3.1 Hebrejská otrokyně (Ex 21,7-11)

První část 21. kapitoly pojednává o otrocích (v. 1-11). Hebrejští otroci a dcery prodané do otroctví jsou chráněni zvláštními ustanoveními. Od 7. verše je nastíněna situace, kdy otec prodá svou dceru za otrokyni. V tomto případě má otrokyně jiné postavení než ostatní otroci. Pokud si ji pán vezme za družku, ale ona se mu znelíbí, dovolí ji vyplatit, ale nemá právo ji prodat jinému lidu či s ní naložit věrolomně (v. 8). Pokud si hebrejskou otrokyni vzal za ženu pánův syn, bude s ní jednáno jako s dcerou (v. 9). I v případě, že si tento muž vezme ještě jednu ženu, nesmí být jeho první žena nijak krácena ve svých právech – na stravě, ošacení a manželském právu (v. 10). Jestliže muž nedodrží tyto požadavky, může žena odejít bez zaplacení výkupného (v. 11).

⁷Když někdo prodá svou dceru za otrokyni, nebude s ní nakládáno jako s jinými otroky.

⁸Jestliže se znelíbí svému pánu, který si ji vzal za družku, dovolí ji vyplatit, ale nemá právo prodat ji cizímu lidu a naložit s ní věrolomně.

⁹Jestliže ji dal za družku svému synovi, bude s ní jednat podle práva dcer.

¹⁰Jestliže on si vezme ještě jinou, nesmí ji zkrátit na stravě, ošacení a manželském právu.

¹¹Jestliže jí nezajistí tyto tři věci, smí ona odejít bez zaplacení výkupného.

V případě prodání dcery do otroctví se žena zpravidla stávala konkubínou svého pána. Měla hodnotu věna, které by otec musel případně vyplatit jejímu

³² Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 187.

³³ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 187.

snoubenci. Pokud jí pán přijal jako konkubínu, propuštěním sedmého roku³⁴ by byla poškozena, a proto se na ni toto nařízení nevztahovalo.³⁵

Avšak pokud nebyl pán se svou otrokyní spokojen, mohl ji propustit. Text ale není zcela jasný. Není zde stanoven důvod pro propuštění a ani není stanoveno, zda už pán měl s otrokyní pohlavní styk nebo ne. Podle staršího souhláskového znění hebrejského textu se předpokládá, že pán s otrokyní ještě neměl pohlavní styk. Podle mladší tradiční vrstvy zachycené v samohláskovém znění se předpokládá, že žena už byla pojata za družku.³⁶ Odpověď je nejasná. Pokud bychom se měli přiklonit k jednomu názoru, spíše se kloníme ke staršímu znění textu. Pouze ta, která ještě neměla pohlavní styk, mohla být volně propuštěna. Jejich svazek ještě nebyl naplněn sexuálním stykem, a proto mohla být využita tato možnost.

V žádném případě vak nesmí být hebrejská otrokyně prodána cizímu lidu, aby nebyla připravena o společenství izraelského lidu.

V případě, že hebrejskou otrokyni určí pán svému synu za manželku, nabyla tato otrokyně práva dcer. Kdyby si syn vzal ještě jinou ženu, takže první bude jen souložnicí, je povinen poskytovat jí i nadále tři základní hodnoty - ošacení, stravu i manželský styk. Není-li ochoten postarat se o ni tímto způsobem, může otrokyně odejít z pánova domu a stává se svobodnou i bez výkupného.

Těmito ustanoveními byl tvrdý život chudých lidí, kteří často upadali do otroctví, alespoň částečně chráněn před zvlí bohatých a mocných.

³⁴ Srov. Dt 15,12.

³⁵ Srov. BENNO, J. *Das Buch Exodus*. s. 634.

³⁶ Srov. BENNO, J. *Das Buch Exodus*. s. 634-635.

3.2 *Pohlavní styk s pannou (Ex 22,15-16)*

Ve 22. kapitole je řešena celá řada různých případů. Pro naše téma je velice zajímavá situace, kdy má prozatím nezasnoubená panna pohlavní styk ještě před uzavřením manželství. Pokud se tak stane a otec souhlasí, je povinností muže vzít si ji za manželku. Za všech okolností ale neplatí věno otec nevěsty, nýbrž sám milenec (v. 15n).

¹⁵*Když někdo svede pannu, která nebyla zasnoubena, a vyspí se s ní, vezme si ji za ženu a dá za ni plné věno.*

¹⁶*Jestliže by se její otec rozhodně zdráhal mu ji dát, zaplatí svůdce obnos ve výši věna panen.*

Do kategorie porušení vlastnického práva patří také svedení svobodné dívky, panny, kterou tehdejší právní systém pokládal za vlastnictví jejího otce. Každá žena měla povinnost zůstat pannou až do svatební noci. Toto zaručoval otec nevěsty.

Pokud měla žena styk ještě před uzavřením manželství, musel její milenec zaplatit jejímu otci částku odpovídající plnému věnu. Pokud by se dívka vdávala řádně, věno by musel zaplatit otec nevěsty jejímu snoubenci.³⁷ Výše věna podle Dt 22,29 činila 50 šekelů stříbra.

Styk s pannou a zaplacení věna ovšem ještě neopravňovalo milence k uzavření sňatku se svedenou dívkou. O tom rozhodoval zcela jedině otec. Bylo naprosto nemyslitelné, že by si mohl svým činem vynutit souhlas dívčina otce k sňatku. Dal-li však otec svůj souhlas, byl muž povinen se s jeho dcerou oženit. Podle Dt 22,29 byla za těchto okolností zaručena čest ženy tím, že muž nesměl v žádném případě nikdy zapudit. Exodus však toto neřeší.³⁸

³⁷ Srov. Gn 34,8-12.

³⁸ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 284.

3.3 *Zákaz styku se zvířaty (Ex 22,18)*

Ve 22. kapitole je ještě v 18. verši řešena otázka sexuality. Je zde zakázán pohlavní styk se zvířetem, konkrétně je na tomto místě zmíněno dobytče. Takovýto čin je trestán smrtí.

¹⁸*Kdokoli by obcovoval s dobytčetem, musí zemřít.*

Starý Orient rozlišoval tři oblasti života – božskou, lidskou a zvířecí.³⁹ V různých pohanských kultech docházelo ke styku se zvířaty jak ze strany mužů, tak i žen. Účastníci se domnívali, že tímto způsobem dostanou do sféry božského života.⁴⁰

Starý zákon vidí v každém takovém porušování stvořitelských řádů Božích vzpouru proti Bohu. Za tento čin je stanoven trest nejvyšší - smrt. Zákaz obcování se zvířaty je stanoven i v rámci Zákona svatosti v Lv 19,23 a v Lv 20,15-16 je za tento mrzký čin stanovena smrt – pro člověka i pro zvíře.

3.4 *Shrnutí*

- V první části Ex 21 jsou stanoveny zvláštní předpisy pro hebrejské otroky. Ve verších 7-11 jsou ještě upřesněny pro případ, kdy otec prodá svou dceru do otroctví. Takovéto hebrejské dcery byly většinou pojímány za konkubíny. Pokud se pánovi znelíbí (a pravděpodobně s ní ještě neměl pohlavní styk), může ji propustit, ale ne nikdy do cizího národa

³⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 284.

⁴⁰ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 284. Např. v Egyptě byli bohové zobrazováni napůl jako lidé a napůl jako zvířata. Ve středoasijské oblasti se tento problém také vyskytoval. Např. v ugaritských textech Aliján-Baal zplodí syna Meše s jalovicí. Prolomení hranice mezi světem lidským a zvířecím může být stejně katastrofální jako směšování božstev a lidí, z čehož vzešly jen zrůdy (Gn 6,1n). (Srov. tamtéž, s. 285.)

- Jestliže se hebrejská otrokyně stane manželkou pánovo syna, získává práva dcery. I když její manžel pojme další ženu, nesmí první ženě odepřít základní práva, tzn. ošacení, jídlo a manželský styk. Avšak pokud toto nedodrží, žena může odejít a stává se svobodnou.
- V Ex 22,15-16 je řešena situace, kdy má nezasnoubená panna pohlavní styk s mužem. V tomto případě musí milenec vždy zaplatit dívčině otci částku odpovídající věnu. Avšak pouze otec dívky rozhodne, co se bude dít dále. Jen s jeho souhlasem je povinností muže vzít si poskvrněnou ženu za manželku.
- V Ex 22,18 je zakázáno obcování se zvířetem (dobyččetem) jak ze strany muže, tak i ženy. Při porušení této normy je stanovena nejvyšší sankce, čili smrt.

4 ZÁKON SVATOSTI

Obsahem knihy Leviticus jsou téměř výhradně zákony a předpisy, které se převážně týkají kultických otázek. Významnou část této knihy tvoří tzv. Zákon svatosti (kap. 17-26)⁴¹. Těchto deset kapitol lze všeobecně považovat za samostatnou sbírku, která byla později včleněna do Pentateuchu v rámci tzv. kněžského kodexu.⁴² Pro Zákon svatosti se (především v cizojazyčné literatuře) používá označení H. Tento zákoník dostal svůj název podle - často v různých obměnách opakované - výzvy „*Bud'te svatí, neboť já Hospodin, váš Bůh, jsem svatý.*“ (Lv 19,2). Autorem všech těchto nařízení je sama svatost Boží a povinností Izraele je tyto zákony zachovávat.

Zákon svatosti má s největší pravděpodobností poexilní původ a je pozdější než tzv. kněžský kodex. Lze jej datovat přibližně do počátku 5. století př. Kr.⁴³

Kapitoly 17-20 pojednávají o kultickém znečištění, především o takovém, které nelze odstranit. Nacházejí se tu často výpovědi o tom, že kdo poruší určité předpisy, má být vyobcován ze společenství lidu a kultu (např. 17,4.9.10.14; 18,29; 19,8; 20,3.5.6.17). Takovéto nenapravitelné znečištění mohlo být způsobeno proviněním vůči obětním předpisům (kap. 17 a 19), požitím krve (kap. 17) či nedovoleným pohlavním stykem (kap. 18). V kap. 20 je celý soupis přestupků, za které následuje trest smrti. Zde je především varování před lidskými oběťmi, pohlavními zvrácenostmi a výzva k odloučení od pohanských národů a jejich kultů.

⁴¹ Tento rozsah Knihy smlouvy je včetně 26. kapitoly, ve které jsou obsaženy důsledky jednání lidu – požehnání, zlořečení a obrácení lidu. Tato část tvoří závěrečná ustanovení zákoníku, a proto je dle našeho názoru součástí Knihy smlouvy.

⁴² Podle Rendtorffa je existence Lv 17-26 jako původně samostatné sbírky sporná. Důvodů je celá řada. Jednotlivé kapitoly mají velmi odlišný charakter. Kromě toho se heslo „svatý“, od něhož je odvozen název, v této skupině textů vyskytuje pouze v kapitolách 19-22, objevuje se však i mimo (např. 11,44n). (Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 190.)

⁴³ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 190-191.

V Zákonu svatosti jsou dále upřesněny zvláštní předpisy pro kněze (kap. 21), obětní dávky (kap. 22), kalendář svátků a slavností (kap. 23), předpisy pro službu ve svatyni a případ pro trest smrti za rouhání, příp. další přečiny (kap. 24) a v neposlední řadě pokyny pro rok odpočinutí a milostivé léto (kap. 25). Poslední kapitola této sbírky nastiňuje Boží požehnání a zlořečení. Poslušným Hospodin zaslubuje svou ochranu a pokoj; naopak vzpurné postihuje svými tresty.⁴⁴

4.1 *Řád pohlavního života (Lv 18,1-30)*

Celá 18. kapitola Třetí knihy Mojžíšovy pojednává o řádu pohlavního života. Mezi úvodním prologem (v. 1-5) a závěrečnou výzvou (v. 24-30) jsou vymezeny předpisy upravující sexuální vztahy. Tuto stěžejní část lze ještě rozdělit na dva samostatné úseky. První celek (v. 6-18) pojednává o krvesmilstvu a rozlišuje jeho závažnost podle stupně příbuznosti v rámci velké patriarchální rodiny. Druhý celek (v. 19-23) je méně sourodý a pojednává o cizoložství, homosexualitě, pohlavním styku se zvířaty a o stavu kultické nečistoty. O otázkách čistoty a nečistoty bude podrobněji referováno u komentáře k ostatním knihám Leviticu.

Po formální stránce nese jádro 18. kapitoly výrazné rysy apodiktického práva, které se vyznačovalo stručnými příkazy nebo zákazy. Toto právo lze pokládat za typicky izraelské.⁴⁵

⁴⁴ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 190-191.

⁴⁵ Právo apodiktické se odlišovalo především od práva kazuistického, rozšířeného po celém ostatním předním Orientu. Apodiktické právo se vztahovalo především na oblast, která se vymykala kazuistickému právu, totiž oblast sakrální. Střežilo jedinečnost Hospodinova lidu, chránilo Boží řády a dávalo směrnice i pro lidské vztahy v posvátném svazku rodinném. Vše je tu postaveno bezpodmínečně pod vůlí Nejvyššího, a proto je přestupník postihován vyobcováním a trestem smrti. (Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 374.)

4.1.1 Úvodní prolog (v. 1-5)

Nyní přistupme k rozboru jednotlivých částí 18. kapitoly. Nejprve se zkusme podrobněji podívat na úvodní prolog, čili prvních pět veršů.

¹*Hospodin promluvil k Mojžíšovi:*

²*„Mluv k Izraelcům a řekni jim: Já jsem Hospodin, váš Bůh.*

³*Nesmíte jednat po způsobu egyptské země, v níž jste sídlili, ani po způsobu kenaanské země, do které vás vedu. Nebudete se řídit jejich zvyklostmi.*

⁴*Budete jednat podle mých ráďů a dbát na má nařizení; jimi se budete řídit, neboť já jsem Hospodin, váš Bůh.*

⁵*Budete dbát na moje nařizení a na moje rády. Člověk, který podle nich bude jednat, bude z nich žít. Já jsem Hospodin.*

Izrael je velmi silně poznamenán pobytem v Egyptě, v prostředí duchovně odlišném a cizím. Zároveň je na cestě do Zaslíbené země, kde bude jeho náboženství opět ohrožováno modloslužbou a jinými praktikami stávajících obyvatel. Jeho život bude zajištěn pouze poslušným dodržováním Božích ráďů a příkazů a jejich přestoupení povede k záhubě.⁴⁶

Zde je nutné upozornit na skutečnost, že sám Hospodin, Bůh smlouvy, je ten, který svým jménem a titulem stvrzuje zákony pro svůj lid. Tyto zákony jsou dobrem pro život lidu a jeho spásu. Nesmějí se proto považovat jen za ustanovení lidské autority, ale za projev spásné vůle, kterou má člověk poslušně plnit.⁴⁷

4.1.2 Zákaz pohlavního styku s příbuznými (v. 6-18)

Následující požadavky ve verších 6 – 18 mohou být definovány jako zakázané sexuální vztahy v základní i širší rodině.⁴⁸

⁴⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 374.

⁴⁷ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 322-323.

⁴⁸ Původně šlo patrně o uzavřený zákoník deseti nebo dvanácti zákazů. Nevztahoval se jenom na lidi pokrevně blízké příbuzné. Nejvlastnější příčinou těchto zákazů byl protest proti rozmanitým formám pohlavních a náboženských vztahů u okolních národů. Velmi významné místo měl

⁶Nikdo se nepřiblíží k některé ze svých blízkých příbuzných, aby odkryl její nahotu. Já jsem Hospodin.

⁷Neodkryješ nahotu svého otce tím, že bys odkryl nahotu své matky. Je to tvá matka, neodkryješ její nahotu.

⁸Neodkryješ nahotu ani jiné ženy svého otce. Je to také nahota tvého otce.

⁹ Neodkryješ nahotu žádné své sestry, dcery svého otce nebo své matky, ať zplozené v manželství nebo mimo. Neodkryješ jejich nahotu.

¹⁰ Neodkryješ nahotu dcery svého syna nebo své dcery. Neodkryješ jejich nahotu, je to tvá nahota.

¹¹ Neodkryješ nahotu dcery jiné ženy svého otce. Tvůj otec ji zplodil, je to tvá sestra, neodkryješ její nahotu.

¹²Neodkryješ nahotu sestry svého otce. Je to blízká příbuzná tvého otce.

¹³Neodkryješ nahotu sestry své matky. Je to blízká příbuzná tvé matky.

¹⁴Neodkryješ nahotu bratra svého otce tím, že by ses přiblížil k jeho ženě. Je to tvá teta.

¹⁵Neodkryješ nahotu své snachy. Je to žena tvého syna, neodkryješ její nahotu.

¹⁶Neodkryješ nahotu ženy svého bratra. Je to nahota tvého bratra.

¹⁷Neodkryješ nahotu některé ženy a její dcery. Nevezmeš si ani dceru jejího syna nebo její dcery proto, abys tím odkryl její nahotu. Jsou to blízké příbuzné. Byl by to mrzký čin.

¹⁸Nevezmeš si za ženu ani sestru své ženy, abys tu první soužil tím, že bys odkrýval její nahotu za jejího života.

První zákon (v. 6) je základní a zároveň nejjobecnější. V podstatě v sobě zahrnuje všechna ostatní specifická nařízení.

Ke krvesmilstvu se zásadně přistupuje pouze z hlediska muže. Při výčtu členů rodiny, s nimiž nemůže mít sexuální vztah, se postupuje od nejbližších příbuzných ke vzdálenějším. Konkrétně je zde vymezen zákaz pohlavního styku s matkou (v. 7), s otcovou jinou ženou (v. 8), se sestrou (v. 9)⁴⁹, s vnučkou (v. 10), s nevlastní sestrou (11), s otcovou sestrou (v. 12), s matčinou sestrou (v. 13), s manželkou otcova bratra (v. 14), se snachou (v. 15), se švagrovou (v. 16),

sourozenecký sňatek např. v Egyptě, zvláště v panovnické rodině. Napodobovaly se tu příbuzenské sňatky bohů. Vládce byl pro lid představitelem božstva, proto také musel nebo aspoň směl jednat jako božstvo. V kenaanské oblasti zase hrály rozhodující úlohy kulty plodnosti. Při jejich slavnostech se dočasně rušily manželské svazky a rodinné vztahy. V tom se Izrael svému okolí nesměl přizpůsobovat. Mezi členy rodového společenství nesmí docházet k promiskuitě – musí zůstat zachována zvláštnost izraelského lidu, lidu svatého Boha, jehož jméno je Hospodin. (Srov. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. s. 1523-1524.)

⁴⁹ Srov. příběh o Tamar a Amnonovi (2 Sam 13).

s matkou, dcerou a vnučkou (v. 17)⁵⁰ a zákaz sňatku a styku se švagrovou za života své ženy⁵¹ (v. 18).

Užití hebrejské výrazy se těžko překládají. Pro pohlavní styk se užívá výrazů „přiblížit se“ (hebr. q-r-b) a „odkrýt nahotu“ (hebr. g-l-h). Biblická hebrejšтина nemá přímo slovo pro pohlavní orgány, a proto užívá opisů. Slovo „erwá“, které lze přeložit jako „nahota“ (‘ -r-h) „odkrýt, odhalit“, označuje pohlavní orgány obojího pohlaví, nikoliv nahotu obecně. Paralelní výrazy „přiblížit se“ a „odkrýt nahotu“ překládáme jednotně „mít pohlavní styk“. V 6. verši je lze považovat za synonyma. Zákazy v následujících verších jsou motivovány doslova: „je to nahota toho a toho“ nebo „je to tělo toho a toho“. Můžeme je přeložit jako: „je to zneuctění, je jedné krve, je příbuzný/á“. ⁵²

Pohlavní styk s vlastní matkou zneuctívá také otce – vlastního i nevlastního. Dvojí „nesmíš neuctít“ naznačuje, že tu jde o dvojí krvesmilstvo – nepřímo s otcem (v. 7a) a přímo s matkou (v. 7b). „Je to tvá matka“ je však první a hlavní motiv zákazu.⁵³

4.1.3 Ostatní zákazy (v. 19-23)

Od verše 19 již není problematika lidské sexuality logicky uspořádaná. Jsou zde vymezeny další oblasti sexuálního chování, které jsou zakázány.

¹⁹*Nepřiblížíš se k ženě, abys odkrýl její nahotu v období jejího krvácení, kdy je nečistá.*

⁵⁰ Dcera syna nebo dcery – je to tvé vlastní zneuctění (dosl. „jejich nahota je tvoje nahota“) – znamená, že otec rodiny byl odpovědný za sexuální chování své vnučky, dokud se nevdala. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 324.)

⁵¹ Zákaz pohlavního styku s ženou bratra platí ovšem s výjimkou levirátního manželství; po smrti muže, jehož manželství zůstalo bezdětné, bylo povinností bratra zemřelého vzít si vdovu za manželku. První syn z tohoto svazku patřil zemřelému bratrovi a přejímal dědictví (Gn 33; Dt 25,5nn). (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 324.)

⁵² Srov. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary.* s. 1523-1524.

⁵³ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 324.

²⁰*Nebudeš obcovat se ženou svého bližního a neposkvrníš se s ní.*

²¹*Nedopustíš, aby někdo z tvých potomků byl přiveden v oběť Molekovi. Neznešvětiš jméno svého Boha. Já jsem Hospodin.*

²²*Nebudeš obcovat s mužem jako s ženou. Je to ohavnost.*

²³*Nebudeš obcovat s žádným dobytčetem a neznečistíš se s ním. Ani žena se nepostaví před dobytče, aby se s ní pářilo. Je to zvrhlost.*

Verše hovoří o zákazu sexuálního styku s menstrující ženou (v. 19) a ženou bližního (v. 20), obětování dětí Molekovi (v. 21), mužské homosexuality (v. 22) a o zákazu zoofilie mužů i žen (v. 23).

Pohlavní styk s menstrující ženou je zakázaný, především z toho důvodu, že žena je v tomto období nečistá. Podle Lv 15,24 uvádí muže v tomto případě pohlavní styk do stavu nečistoty. Podle Lv 20,18 se dokonce trestá vyloučením obou ze společenství.

Ve 20. verši je velmi mírné naznačení zákazu cizoložství. Je to překvapivé, když uvážíme, že je nedílnou součástí Dekalogu (Ex 20,14) a především se na jiném místě stíhá smrtí obou (Lv 20,10).⁵⁴

Zákaz obětování Molekovi nápadně vybočuje z řady sexuálních deliktů. Jméno boha Moleka je v Zákonu svatosti zmíněno celkem pětkrát. Je to jméno starokenaanského božstva, jež pod různými jmény uctívali různí sousedé Izraele – např. Féničané měli svého Melkarta (Král města – Týru), Amonóvci svého Milkóna (podle některých – Král lidu nebo Am je králem – spíše však prostě Král).⁵⁵

Na základě srovnání s Dt 18,10; Jer 7,31; Ez 20,31 se jedná o oběti právě narozených nemluvňat pohanským bohům. Jméno božstva Molek je označením krále (melek) s pozměněnou vokalizací (ze slova bóšet, tj. „hanba“). Řecké překlady (Septuaginta) přepisují jméno na Moloch. Podle Lv 20,2-5 se za oběti tomuto božstvu ukládá trest smrti.

⁵⁴ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 325.

⁵⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt).* s. 375.

Moleka obvykle představovala veliká kovová socha, kterou bylo možno vytáčet, s býčí hlavou a s roztaženými rukama k přijetí obětí, především lidských. K této modloslužbě patřilo pálení dětí, nejčastěji prvorozených (Dt 12,31)^{56,57}.

Ve verši 22 se opět vracíme k problematice lidské sexuality. Zde je zapovězen styk muže s mužem, čili homosexualita (v. 22).⁵⁸ Rovněž je zakázán pohlavní styk se zvířaty (v. 23).⁵⁹ Je zajímavé, že homosexualita zapadá do kontextu celé kapitoly v tom smyslu, že všechny sexuální delikty jsou definovány pouze ze strany muže. Avšak zoofilie je zde zakázána z hlediska obou pohlaví.

4.1.4 Závěrečná výzva (v. 24-30)

Na konci 18. kapitoly je opět stanoven zákaz znečištění se výše uvedeným sexuálním chováním a pobídka k respektování všech Hospodinových nařízení a řádů.

²⁴ *Ničím z toho všeho se neznečišťuj, neboť tím vším se znečišťují pronárody, které před vámi vyháním.*

²⁵ *Jimi byla znečištěna země. Proto jsem ji ztrestal pro její nepravost a ona vyvrhla své obyvatele.*

²⁶ *Vy tedy dbejte na má nařízení a na mé řády, ať se nedopustíte žádné z těchto ohavností, ani domorodec, ani ten, kdo přebývá mezi vámi jako host.*

²⁷ *Všech těchto ohavností se totiž dopouštěli mužové této země, kteří byli před vámi, takže země byla znečištěna.*

²⁸ *Nebo i vás země vyvrhne, kdybyste ji znečistili, jako vyvrhla pronárod, který byl před vámi.*

⁵⁶ Král Šalomoun modle Amónovců Milkómovi – Molekovi vystavěl dokonce výsost (1 Král 11,5.7). Izraelci přejali od Kenaanců i dětské oběti (Ž 106,37n). Králové Achaz a Menaše obětovali své syny (2 Král 16,3; 21,6). Tyto oběti byly přinášeny v Údolí syna Hinóмова, tedy v bezprostřední blízkosti Jeruzaléma. Teprve král Jósijáš učinil přítrž těmto ohavnostem (kolem 625 př. Kr.). (Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*, s. 375.)

⁵⁷ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*, s. 375.

⁵⁸ Srov. Gn 19,5.

⁵⁹ Doklady tohoto styku byly nalezeny v Mendésu, ve slavném starém egyptském městě v nilské deltě. V nádherném chrámu božského Kozla, uctívaného pro jeho plodivou sílu, se ženy před Kozlem obnažovaly, aby si zajistily schopnost porodit hodně dětí a dokonce s ním i obcovali. (Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*, s. 375.)

²⁹*Každý, kdo se dopustí kterékoli z těchto ohavností, bude vyobcován ze společenství svého lidu.*

³⁰*Proto dbejte na to, co jsem vám uložil. Nesmíte jednat podle ohavných zvyklostí, které byly páchany před vámi. Neznečišťujte se jimi. Já jsem Hospodin, váš Bůh.*“

V závěrečném poučení se převládá téma země a čistoty.⁶⁰ Vztah mezi plodnou zemí a lidskou plodností je doložen v mnoha kulturách. Lidé věřili, že posilují plodnost svých polí různými náboženskými praktikami, jimiž ve v podstatě zemi „zkazili“. Z tohoto důvodu Hospodin přichází do země, která patří jemu, a požaduje složení úctů. Země odpovídá vyhnáním původních obyvatel, stává se pustou a připravenou přijmout jiné obyvatele. Myšlenka, že trvalé sexuální zvrácenosti mohou způsobit zchudnutí země, není jen pouhou fantazií. Stejně tak je pravda, že existuje vztah mezi člověkem a zemí. Tento řád drží a zaručuje Hospodin.⁶¹

Toto vše ale stojí na poslušnosti Izraele (i hostů), na bedlivém dodržování Božích řádů bude záležet, zda zůstane lid natrvalo v Zaslíbené zemi či nikoliv. Případná neposlušnost bude trestána stejně jako u pohanských předchůdců – vyvržením ze země. I sama příroda jako Boží stvoření se vzpírá proti lidským zvrácenostem a stává se nástrojem Božího hněvu. Obojí, lid i země, patří svatému Bohu, který nesnese znesvěcení a poskvrnění jakoukoliv modloslužbou.⁶²

4.2 *Obcování se zasnoubenou otrokyní (Lv 19,20-22)*

Celá 19. kapitola pojednává o řádu každodenního života. Bůh chce mít svatý lid, a proto si činí nárok na všechny oblasti života člověka. V předchozí kapitole bylo referováno o nejdůležitějších přečinech v oblasti lidské pohlavnosti. Následující kapitola ještě upřesňuje situaci, ve které má muž pohlavní styk se zasnoubenou nepropuštěnou otrokyní. Zde se nabízí otázka, proč tyto tři verše

⁶⁰ Když se v 2 Kor 6,14-7,1 Pavel dovolává obrazu chrámu, staví na obdobném principu.

⁶¹ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 325-326.

⁶² Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt).* s. 374-376.

nebyly součástí předchozí kapitoly? Nejlogičtějším vysvětlením dle našeho názoru je skutečnost, že předchozí kapitola pojednávala o nejdůležitějších činech v oblasti sexuálního života člověka, které se trestaly smrtí a kde nebyla možnost odpuštění (srov. Lv 20), přičemž pohlavní styk s otrokyní do této kategorie zařadit nelze.

²⁰*Kdyby někdo obcoval s ženou, která jako otrokyně byla určena pro jiného, ale ještě nebyla ani vykoupěna penězi ani propuštěna na svobodu, bude případ vyšetřen, ale nebudou potrestáni smrtí, protože nebyla ještě propuštěna.*

²¹*Muž přinese Hospodinu svou oběť za vinu ke vchodu do stanu setkávání, berana v oběť za vinu.*

²²*Obětí berana za vinu vykoná za něho kněz smírní obřad před Hospodinem pro hřích, jehož se dopustil; hřích, kterým se prohřešil, mu bude odpuštěn.*

Nový oddíl, tvořící součást manželského práva se formálně liší od okolních příkazů a zákazů tím, že je formulován kazuisticky. Pojednává o pohlavním styku s otrokyní, která již byla vyhlédnuta k manželství někým jiným, avšak dosud nebyla ani vykoupěna, ani propuštěna na svobodu. Takový případ není hodnocen jako cizoložství, které bylo trestáno smrtí⁶³, nýbrž jako hřích, který mohl být smazán obětí za vinu. Tuto oběť přináší pouze muž – jak bude potrestána žena, není řečeno.⁶⁴ Podle tehdejší praxe je možno předpokládat, že jako otrokyně se nesměla mužově vůli vzepřít.⁶⁵

Smysl tohoto zákona je těžké stanovit, protože není upřesněna řada důležitých okolností. Není zde například uvedeno, zda byla otrokyně zasnoubena před upadnutím do otroctví, nebo již jako otrokyně; zda se jedná o styk s majitelem otrokyně nebo někým jiným; zda nebyla otrokyně považována za konkubínu; zda byla otrokyně znásilněna či nikoliv a mnoho jiných. Všechny tyto okolnosti jsou sporné a biblický text nám nedává jasnou výpověď. Přesný význam tohoto nařízení je proto velmi těžké stanovit.

⁶³ Srov. Dt 22,22.

⁶⁴ Samařská verze mluví jen o trestu pro muže – čte „nebude potrestán smrtí“ místo hebr. „nebudou potrestáni smrtí“. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 328.)

⁶⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 379.

4.3 *Zákaz učinění dcery nevěstkou (Lv 19,29)*

V rámci 19. kapitoly pojednávající o řádech každodenního života se ještě na jednom místě řeší otázka se sexuálním motivem – a to v případě zákazu učinění dcery nevěstkou.

²⁹*Nezneuctíš svou dceru tím, že bys ji učinil nevěstkou, aby země nepropadla smilstvu a nebyla naplněna mrzkostí.*

Tento verš lze na jednu stranu chápat tak, že rodiče nesmí svou dceru zneuctít tím, že by z ní učinili nevětku - pouze v sexuálním slova smyslu. Na druhou stranu jej lze chápat ve významu kultické prostituce, kdy je zakázáno „smilnit s cizími bohy“, aby země nepropadla smilstvu. V tomto případě se přikláníme k druhému vysvětlení. Jedním z důvodů je skutečnost, že verš se nachází v části kapitoly, kde se pojednává o kultických předpisech. Pokud by se to týkalo pouze sexuálního aktu, byl by tento verš zřejmě zařazen před nebo po verších 19,20-22, případně by byl součástí 18. kapitoly. Dalším důvodem je, že prostituce byla ve starozákonním prostředí velmi často spojena s kultickým uctíváním cizích božstev.⁶⁶

Smyslem tohoto verše je tedy varování izraelských rodičů před zasvěcováním svých dětí modlám. Kultická prostituce byla velmi častým jevem, se kterým se museli Izraelité vypořádávat.⁶⁷ Byla uctívána celá řada božstev mateřských či otcovských, božstev lásky spojujících se mezi sebou a také s lidskými partnery. Posvátná prostituce znázorňovala příslušná božstva zde na zemi.⁶⁸

⁶⁶ Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 424.

⁶⁷ Srov. Nu 25.

⁶⁸ Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 423-424.

4.4 *Tresty za těžká provinění (Lv 20,1-27)*

Celá 20. kapitola Leviticu pojednává o trestech za těžká provinění. Vyskytuje se zde řada závažných témat – zákaz obětí Molekovi (v. 2-5), uchylování se k duchům zemřelých a vědmám (v. 6-8), zlořečení rodičům (v. 9), sexuální delikty (10-21), požehnání a zlořečení za nedodržení příkazů (22-26), zákaz okultismu (v. 27).

Trestní kodex navazuje z velké části na přestupky uvedené v 18. kapitole této knihy. Předkládají se zde velmi přísné a nekompromisní tresty: trest smrti včetně upálení, exkomunikace neboli „být vyloučen ze svého lidu“, nést svou vinu bez bližšího určení, zůstat bez potomstva.

Český katolický překlad Pentateuchu ve svém komentáři uvádí, že *„nápadná je velká přísnost a nekompromisnost trestů, zvláště vzhledem k přikázání Dekalogu „Nezabiješ“.*⁶⁹ S tímto postojem však nelze souhlasit, neboť páté přikázání Desatera zakazuje vraždu, nikoliv trest smrti za těžké provinění.

4.4.1 **Kultické smilstvo (v. 1-6.27)**

V mnoha verších (kromě v. 10-21) je uveden pojem „smilnit“ ve smyslu uchylování k jiným bohům či okultismu – ne ve smyslu ryze sexuálním, a proto se těmito verši budeme zabývat společně v jedné subkapitole.

První část tohoto celku pojednává o trestu smrti ukamenováním při obětování potomka Molekovi (v. 2-5).

¹*Hospodin promluvil k Mojžíšovi:*

²*„Řekni Izraelcům: Kdokoli z Izraelců i z těch, kdo budou v Izraeli přebývat jako hosté, by daroval Molekovi někoho ze svých potomků, musí zemřít; lid země ho ukamenuje.*

⁶⁹ *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad. s. 330.*

³*Já sám se obrátím proti tomu muži a vyobcuji jej ze společenství jeho lidu, neboť daroval někoho ze svých potomků Molekovi, a tak znečistil mou svatyni a znesvětil mé svaté jméno.*

⁴*Jestliže lid země přivře oči, aby neviděl, že ten muž daroval někoho ze svých potomků Molekovi, a nepotrestá ho smrtí,*

⁵*postavím se sám proti tomu muži i proti jeho čeledi a vyobcuji jej ze společenství jejich lidu se všemi, kdo ho v tom smilstvu následovali a také smilnili s Molekem.*

Otázce Moleka jsme se věnovali již výše v rámci Lv 18. Na tomto místě je stanoven trest za přinášení lidských obětí tomuto božstvu. Každý z Izraelců – i hostů – musí po takovémto činu zemřít. Je dokonce uveden i způsob vykonání trestu – lid ho ukamenuje.

Ve 3. verši je dokonce stanoven trest ze strany Hospodina. On sám se obrátí proti tomuto muži a vyobcuje jej ze společenství lidu. Obětováním Molekovi byla znečištěna Hospodinova svatyně a zároveň i znesvěceno Jeho jméno. Trest vyobcování je v tomto kontextu roven smrti.

Ve 4. verši je opět zdůrazněna závažnost tohoto činu. Pokud se někdo slituje nad tímto mužem a nepotrestá jej, sám Hospodin bude trestat – nejen obětníka, ale i jeho čeleď. Smilstvo s Molekem je chápáno jako velmi závažné provinění, na které se nikdy nemůže vztahovat žádná amnestie. Hospodin je Bůh žárlivě milující a za žádných okolností neodpouští nevěru.

V 6. verši je stanoven další trest. Na tomto místě je zakázáno uchylovat se k duchům zemřelých a k vědmám za účelem smilstva.

⁶*Kdyby se někdo uchyloval k duchům zemřelých a k vědmám, aby s nimi smilnil, proti takovému se obrátím a vyobcuji jej ze společenství jeho lidu.*

Opět je vyslovena výstraha před svévolným nedodržováním Boží vůle tím, že se někdo uchýlí k okultismu. Sankce za tento čin je stejně jako v předchozím případě velmi vysoká. Proti tomuto člověku se sám Hospodin obrátí a vyobcuje jej ze společenství svého lidu. Jak už jsme poukázali výše, v této souvislosti vyhoštění znamená smrt.

Nyní přeskočme verše pojednávající o sexuálních deliktech, o kterých bude pojednáno níže, a podívejme se na poslední verš 20. kapitoly (v. 27), který v podstatě navazuje na 6. verš. Nejen muž, ale i žena je odsouzena trestem smrti

v případě, že se v nich uchýlí duch zemřelých či duch věšteký. Zde je upřesněn způsob výkonu trestu – ukamenování – stejně jako v případě obětování Molekovi.

²⁷*Muž či žena, v nichž by byl duch zemřelých nebo duch věšteký, musejí zemřít. Ukamenují je. Jejich krev padni na ně.“*

Na tomto místě vyvstává základní otázka. Proč je verš pojednávající o osobách, v nichž přebývá duch zemřelých nebo duch věšteký, až na konci kapitoly – až po sexuálních přestupcích a závěrečné výzvě? Nabízí se logická odpověď. Pokud bychom chápali výzvu k svatosti a k zachování přikázání ve verších 7-8 jako prolog k části pojednávající o sexuálních prohřešcích a závěrečná ustanovení ve verších 22-26 jako uzavření této části, vzniká domněnka o samostatném kodexu zákonů týkajících se sexuální oblasti. V případě, že by tato sbírka existovala samostatně, mohla být později vložena do 20. kapitoly mezi stávající verše 6 a 27. Avšak důvod pro umístění kodexu trestů právě na toto místo a ne např. za kapitolu 18 je neznámý. Možné vysvětlení můžeme vidět v tom, že kultická prostituce byla stejně závažná jako nedovolené sexuální chování.

4.4.2 Výzva k svatosti a k zachování přikázání (v. 7-8)

V 7. a 8. verši 20. kapitoly se objevuje výzva k svatosti a zachování všech Hospodinových příkazů, která je typická pro Zákon svatosti.

⁷*Posvěťte se a buďte svatí, protože já jsem Hospodin, váš Bůh.*

⁸*Dbejte na má nařízení a dodržujte je; já jsem Hospodin, já vás posvěcuji.*

Tyto dva verše tvoří v podstatě přechod mezi kultickým smilstvem a pohlavními delikty – teď neberme v úvahu 9. verš, ke kterému se vrátíme níže.

Opět vybízejí ke svatosti, neboť sám Hospodin je svatý. Důraz je kladen na zachování nařízení a samozřejmě i jednání na jejich základě. Člověk může

být posvěcen jen skrze Hospodina. Dvě formy slovesa „posvěcovat“ vyjadřují vzájemně se doplňující činnost Hospodina a lidí.⁷⁰

4.4.3 Sexuální delikty (v. 10-21)

Verše 10-21 se zabývají tresty za nedovolené chování v sexuální oblasti. Nejprve je vyzdvížena důležitost rodiny v úctě k rodičům a dále jsou vymezeny hranice pro pohlavní život člověka.

⁹*Kdo by zlořečil svému otci nebo své matce, musí zemřít. Svému otci a matce zlořečil, jeho krev padni na něho.*

¹⁰*Kdo se dopustí cizoložství s ženou někoho jiného, kdo cizoloží s ženou svého bližního, musí zemřít, cizoložník i cizoložnice.*

¹¹*Kdo by spal s ženou svého otce, odkryl nahotu svého otce. Oba musejí zemřít, jejich krev padni na ně.*

¹²*Kdyby někdo spal se svou snachou, oba musejí zemřít; dopustili se zvrhlosti, jejich krev padni na ně.*

¹³*Kdyby muž spal s mužem jako s ženou, oba se dopustili ohavnosti; musejí zemřít, jejich krev padni na ně.*

¹⁴*Kdyby někdo pojal ženu a zároveň i její matku, spáchal mrzký čin. Budou upáleni, muž i ty ženy, aby nedocházelo mezi vámi k mrzkým činům.*

¹⁵*Kdyby muž obcoval s dobytčetem, musí zemřít. Dobytče zabijete.*

¹⁶*Kdyby se žena přiblížila k nějakému dobytčeti, aby se s ní pářilo, zabijete ženu i dobytče. Musejí zemřít, jejich krev padni na ně.*

¹⁷*Kdyby si někdo vzal svou sestru, dceru svého otce nebo své matky, aby spatřil její nahotu a ona spatřila jeho nahotu, je to potupa; budou vyobcováni před zraky synů svého lidu. Odkryl nahotu své sestry, ponese následky své nepravosti.*

¹⁸*Kdyby někdo spal se ženou v období její nečistoty, odkryl její nahotu a obnažil zdroj jejího krvácení a ona by nechala odkryt zdroj svého krvácení, budou oba vyobcováni ze společenství svého lidu.*

¹⁹*Neodkryješ nahotu sestry své matky nebo svého otce; znamenalo by to obnažit svého příbuzného. Ponesou svou vinu.*

²⁰*Kdo by spal se svou tetou, odkryl nahotu svého strýce. Ponesou následky svého hříchu, zemřou bezdětní.*

²¹*Kdyby někdo pojal ženu svého bratra, znamená to znečištění. Odkryl nahotu svého bratra, zůstanou bezdětní.*

První nařízení (v. 9) se ještě netýká sexuálního chování, ale uvádí nás do oblasti rodiny. Úcta k rodičům patří k základním požadavkům na člověka. Na tomto místě je vyjádřena negativně – je zakázáno zlořečit svému otci i své matce. Při nedodržení této normy je sankcí smrt. Druhá část verše má ještě dovětek „jeho

⁷⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 331.

krev padni na něho“⁷¹. Tento dvojí význam trestu se vyskytuje i v následujících verších.⁷¹

Trestem smrti je dále postižen každý, kdo se dopustí cizoložství s ženou svého bližního⁷² (v. 10), pohlavního styku se svou matkou⁷³ (v. 11), snachou⁷⁴ (v. 12), s jiným mužem⁷⁵ (v. 13), dále s ženou i s její matkou (v. 14) nebo se zvířetem (v. 15-16). V těchto případech musí zemřít všichni účastníci sexuálního styku (včetně zvířete). Ve většině případů je pouze stanovena skutečnost, že musí zemřít, ale není specifikováno jakým způsobem. V případě styku muže s ženou i její matkou je přesně udán způsob trestu – budou všichni upáleni. Je však těžké rozhodnout, zda se jednalo o upálení jako způsob výkonu trestu či posmrtné spálení těl.⁷⁶ Všechny tyto přestupky představovaly pro Izrael naprosto zavrženíhodné jednání, které si nezaslouží zachovat život člověka.

Styk se sestrou⁷⁷ (v. 17) a s ženou v době její nečistoty (v. 18) se trestal vyobcováním ze společenství. U menstrující ženy je ještě dána podmínka, že ona měla v období své nečistoty pohlavní styk dobrovolně, čili znásilnění by takto trestáno být nemělo.

⁷¹ Následek jednání se uvádí ve dvojí formuli: a) musí zemřít (srov. v. 10.14.15); b) jeho krev bude na něm (srov. v. 11.12.13.16.27). Tato druhá formule dokládá, že o trestu smrti rozhodoval a prováděl jej sbor starších. Zde našli ujištění, že prolitá krev zůstává na provinilci a tudíž se nemusejí obávat lidského hněvu ani božské odplaty. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 331.)

⁷² Srov. případ Davidův (2 Sam 11). Podle Př 6,35 stačilo nějaké vyrovnání, pokud je poškozený manžel přijal.

⁷³ Srov. případ Rúbenův (Gn 49,3) a Absalonův s politickým motivem (2 Sam 16,21-22).

⁷⁴ Srov. rozsudek Judův nad vlastní snachou Támar (Gn 38,24) a trest nad kněžskou dcerou (Lv 21,9).

⁷⁵ Starý zákon neuvádí žádný případ takového činu v Izraeli.

⁷⁶ Je možné, že byli zabiti a potom spáleni jako v případě Akanově (Joz 7,25). Také srov. výjimečný případ Támar (Gn 38,24).

⁷⁷ Srov. případ Amnonův (2 Sam 13).

Dále jsou stanoveny tresty za styk s tetou z otcovy i matčiny strany⁷⁸ (v. 19), avšak v tomto případě není stanoven konkrétní trest. Pouze je uvedeno, že oba ponесou svou vinu. Rovněž se trestal styk s tetou z otcovy strany⁷⁹ (v. 20) nebo se švagrovou (v. 21). V těchto případech ponесou následky svého hříchu tím, že zemřou bezdětní. To znamená, že jejich rod je zbaven naděje Božího požehnání pro budoucnost, a proto odsouzen k záhubě. Zemřít bez dětí se považovalo za těžký trest od Boha.⁸⁰

Odpovědnost za všechny rozsudky neponесou soudci, nýbrž samotní přestupníci – jejich krev padne na ně, nikoliv na ty, kteří nad nimi rozsudek smrti vykonají. Zákonné ustanovení osvobozovalo pospolitost od prolité krve při trestání přestupků Zákona.⁸¹

4.4.4 Závěrečná ustanovení (v. 22-26)

Verše 22-26 opět vybízejí Izraelity k dodržování všech Hospodinových nařízení, která jsou pro jejich existenci nezbytná – „aby je země nevyvrhla“, a zároveň varuje před zvyklostmi pronárodů.

²²*Budete dbát na všechna má nařízení a na všechny moje řády a jednat podle nich, aby vás nevyvrhla země, do které vás vedu, abyste v ní sídlili.*

²³*Nebudete se řídit zvyklostmi pronároda, který před vámi vyháním. Zprotivil jsem si je, protože se toho všeho dopouštěli.*

²⁴*Ale vám jsem řekl, že dostanete do vlastnictví jejich půdu. Vám ji dám do vlastnictví, zemi oplývající mlékem a medem. Já jsem Hospodin, váš Bůh, já jsem vás oddělil od každého jiného lidu.*

²⁵*Proto rozlišujte mezi čistými a nečistými zvířaty a mezi nečistým a čistým ptactvem, abyste neuvedli sami sebe v opovržení kvůli zvířatům, ptactvu a všelijakým zeměplazům, které jsem oddělil, abyste je měli za nečisté.*

²⁶*Budete svatí pro mne, neboť já Hospodin jsem svatý. Oddělil jsem vás od každého jiného lidu, abyste byli moji.*

⁷⁸ Tím se myslí sestra otce či matky.

⁷⁹ Tím se myslí manželka otcova bratra.

⁸⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžišových). Český katolický překlad.* s. 331-332.

⁸¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt).* s. 381-382.

Při respektování Božích nařízení Hospodin slibuje Izraelitům vlastní zemi oplývající mlékem a medem a připomíná svému lidu jejich „svatost“ – oddělenost od ostatních. Je proto nezbytné rozlišovat mezi čistým a nečistým. Opět je zde zmíněna typická výzva Zákona svatosti „*Bud'te pro mě svatí, neboť já, Hospodin, jsem svatý.*“.

4.5 *Shrnutí*

- Pro Zákona svatosti je typický důraz na oproštění od egyptských náboženských zvyklostí a zároveň vyvarování se zvyklostem kenaanských, příp. okolních národů. Velmi často se opakuje výzva k dodržování Hospodinových nařízení a ke svatosti vyvoleného lidu.
- Celá kapitola Lv 18 pojednává o zákazech v oblasti lidské sexuality – zákaz pohlavního styku s příbuznými, styku s menstrující ženou, zákaz lidských obětí Molekovi (smilstvo s jinými bohy), zákaz mužské homosexuality a zákaz mužské i ženské zoofilie. Dodržování těchto nařízení vede k životu, jejich nedodržování má za následek vyobcování ze společnosti.
- V Lv 19,20-22 je řešena otázka pohlavního styku se zasnoubenou otrokyní, která nebyla vyplacena ani propuštěna. Tento přečin se trestá pouze přinesením oběti za vinu ze strany muže. Přesné okolnosti tohoto případu jsou však nejasné.
- V Lv 19,29 je zákaz zneuctění dcery tím, že by byla učiněna nevěstkou. Tímto činem by byla zneuctěna i celá země. Na tomto místě je smilstvem chápána nevěra Hospodinu, příp. kultická prostituce, se kterou se Izraelité setkávali.
- V Lv 20 jsou stanoveny tresty za nejtěžší zločiny. Řeší se zde otázka smilstva s jinými bohy či mocnostmi. Toto jednání je trestáno smrtí. Mezi nejtěžší sexuální delikty patří pohlavní styk mezi blízkými příbuznými, homosexualita, zoofilie, cizoložství a styk s menstrující ženou. Paleta sankcí za nepovolené sexuální styky je široká: od trestu smrti, přes

vyobcování z pospolitosti až po bezdětnost či blíže nespécifikovatelné tresty.

5 DEUTERONOMICKÝ ZÁKONÍK

Pátou knihu Mojžíšovu můžeme chápat jako specifickou knihu Pentateuchu, která je především Mojžíšovou řečí k Izraelitům. Velkou část této knihy tvoří tzv. Deuteronomický zákoník (12,1-28,68).⁸²

Sbírka zákonů začíná opakováním bohoslužebných řádů. Je zde specifikováno místo a způsob pravé bohoslužby (kap. 12), zákaz pohanské bohoslužby (kap. 13) a pojidání nečistých živočichů (14,1-21). Dále jsou zde stanoveny předpisy o desátcích (14,22-29), odpouštění sedmého roku (kap. 15) a výroční slavnosti (16,1-16).

V další části jsou zopakována právní ustanovení. Je zde stanoven zákon pro soudce (16,18-17,13), krále (17,14-20) a pro lévijské kněze (18,1-8). Dále jsou tu řešeny otázky pravého proctví (18,9-22), zákona o útočištných městech (19,1-13), zákona pro svědky (19,14-21), pokynů pro dobývání měst (kap. 20) a řádu očisty od krveprolití (21,1-9).

Neopomenutelná je problematika ochrany jednotlivců i celé pospolitosti. S tím je spojena otázka ochrany zajatkyně, prvorozeného aj. (21,10-23), dále ochrany života (22,1-12), cti ženy (22,13-23,1), čistoty shromáždění a lidu (23,2-26), potřebných a opuštěných (24,1-25,4) a otázky levirátního zákona (25,5-10). Dále jsou zde dodatky (25,11-19) a vyznání Izraele (kap. 26).

Poslední část Deuteronomického zákoníku tvoří požehnání a zlořečení, ve kterých je obsaženo dvanáct kleteb (kap. 27), dále otázky života (28,1-57) a ohlášení trestu (28,58-68).⁸³

Otázce sexuality se věnuje celá řada míst, kterým se budeme v následujících subkapitolách věnovat.

⁸² Tento rozsah Deuteronomického zákoníku je včetně 27. a 28. kapitoly, která obsahuje požehnání a zlořečení. Tato část tvoří závěrečná ustanovení zákoníku, a proto je dle našeho názoru součástí Deuteronomického zákoníku.

⁸³ Celá struktura Deuteronomického zákoníku vychází z členění ekumenického překladu Bible.

5.1 Pokyny pro uvolnění z boje (Dt 20,5-8)

Celá 20. kapitola pojednává o válečných nařízeních. V první části (v. 1-9) jsou stanoveny podmínky pro odvádění Izraelitů do války; druhá část (v. 10-20) vymezuje pravidla pro dobývání nepřátelských měst.

Při válečné mobilizaci jsou ve verších 5-8 poskytnuty některé úlevy - pro toho, kdo vystavěl dům, vysadil vinici a toho, kdo se zasnoubil. Poslední úleva se týká těch, kteří jsou bojácní a zbabělí.

⁵*Pak promluví k lidu správce: „Ten, kdo vystavěl nový dům a ještě jej nezasvětil, ať se vrátí domů, aby nezemřel v boji a nezasvětil jej někdo jiný.*

⁶*Ten, kdo vysadil vinici a ještě z ní nesklízel, ať se vrátí domů, aby nezemřel v boji a nesklízel z ní někdo jiný.*

⁷*Ten, kdo se zasnoubil se ženou a ještě si ji nevezal, ať se vrátí domů, aby nezemřel v boji a nevezal si ji někdo jiný.“*

⁸*Dále ještě správce promluví k lidu: „Ten, kdo je bojácný a zbabělý, ať se vrátí domů, aby jeho bratři neztratili odvahu jako on.“*

Správce promlouvají k lidu a vyjmenovávají skupinu těch, kteří nemají povinnost jít do války. Mezi prvními jsou osvobozeni všichni, kdo vystavěli nový dům a ještě jej nezasvětili. Důvodem je obava, aby nezemřeli v boji a jejich dům nezasvětil někdo jiný.⁸⁴ Smysl tohoto dovětku znamená otevřít nově postavený dům a začít jej užívat, aby to v případě smrti neučinil někdo jiný. V tomto smyslu chápe verš i kralický překlad.⁸⁵ Tento verš je bude podrobněji rozebrán u Dt 24,5.

Podobný význam má i následující verš o vinaři a jeho nové vinici. Pokud z ní ještě nesklízel, má se vrátit domu, aby z ní v případě jeho smrti nesklízel někdo jiný (v. 6).

⁸⁴ Podle katolického překladu Bible hebr. sloveso ch-n-k znamená dosl. „zasvětit“. V komentáři k tomuto překladu je zajímavé vysvětlení důvodu zasvěcení domu. V předizraelské době se rituál zasvěcení patrně pojil s představou démonů, kteří nové obyvatele (tak jako každého, kdo začínal novou etapu života) ohrožovali. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 506.)

⁸⁵ Srov. *Bible svatá. Podle posledního vydání kralického z roku 1613.* Dt 20,7.

V 7. verši se dotýkáme otázky výlučnosti snoubenců. Každý zasnoubený muž je osvobozen od války z toho důvodu, aby v případě smrti v boji si ženu nevzal někdo jiný. Toto nařízení se týká pouze snoubenců, ale ne manželů. O těch pojednává verš 5.

Poslední skupinu tvoří všichni bojácní. Důvod osvobození je ryze praktický. Lidská slabost a strach jednotlivce by mohly ve skupině vojáků způsobit obecnou paniku a to by mohlo mít nedozírné následky.

5.2 *Sňatek se zajatkyní (Dt 21,10-14)*

Nařízení ve 21. kapitole pokračuje v pravidlech války a dovoluje sňatek Izraelity se zajatkyní (v. 10-14). Tento zákon má humanitární povahu a přiznává určitá práva i ženám z řad nepřítelů.

¹⁰*Když vytáhneš do boje proti svým nepřátelům a Hospodin, tvůj Bůh, ti je vydá do rukou a ty zajmeš zajatce*

¹¹*a spatříš mezi zajatci ženu krásné postavy, přilneš k ní a budeš si ji chtít vzít za ženu,*

¹²*přivedeš ji do svého domu. At' si oholí hlavu a ostříhá nehty*

¹³*a odloží svůj plášť, v němž byla zajata, a zůstane v tvém domě. Po dobu jednoho měsíce bude oplakávat svého otce a svou matku. Potom k ní smíš vejít, budeš jejím manželem a ona bude tvou ženou.*

¹⁴*Jestliže se ti pak znelíbí, propustíš ji a bude volná. Nesmíš ji prodat za stříbro ani s ní hrubě zacházet, poté co jsi ji ponížil.*

Ženy zajaté ve válce se stávaly otrokyněmi a souložnicemi.⁸⁶ Na tomto místě je dovoleno, že Izraelita si může vybrat ženu ze zajatkyň a oženit se s ní (v. 10-11). Nepomýšlí se na možný náboženský vliv cizí ženy. V polygammím prostředí se tak zajatkyně stává legitimní ženou Izraelity, nikoliv pouhou konkubínou.

Vzhledem k tomu, že platí zákaz sňatku s cizinkami, musí se vyvolená zajatkyně očistit od své pohanské minulosti - oholit si hlavu, ostříhat nehty, odložit svůj plášť, ve kterém byla zajata (v. 11-12). Dlouhými smutečnými obřady

⁸⁶ Srov. Nu 31,18.

se odloučí od otcovského domu, pak je uvedena do manželova domu, kde zaujímá postavení manželky (v. 13). Tím získává ochranu – nesmí být prodána do otroctví, když se od ní muž odvrátí, ale musí být propuštěna na svobodu a může se znovu provdat (v. 14).⁸⁷

Toto nařízení zmírňuje tvrdost válečných zvyklostí, zabráňuje libovůli a ujímá se těch, kteří jsou vydáni bez ochrany a bez zastání napospas vítězům.⁸⁸

5.3 ***Zákaz nošení oděvu opačného pohlaví (Dt 22,5)***

Celá 22. kapitola v sobě obsahuje různá ustanovení. Velice zajímavý je 5. verš, který zakazuje mužům i ženám nosit oděv opačného pohlaví.

⁵Žena na sebe nevezme, co patří muži, a muž neobleče, co nosí žena. Hospodin, tvůj Bůh, má v ohavnosti každého, kdo to činí.

Zákaz nosit šaty druhého pohlaví se odůvodňuje slovy “je to ohavnost u Hospodina“. Toto ustanovení vychází z obecného rozlišování a oddělování, které je základem řádu ve světě.⁸⁹ Pravděpodobně zakazuje také pohanské kultické zvyklosti,⁹⁰ které byly běžným jevem v izraelském sousedství, kde se muži převlékali do ženského a ženy do mužského oděvu zvláště při různých bohoslužebných slavnostech.⁹¹

Starověk viděl těsnou spjatost člověka s oděvem - např. roucho s osobou velekněze. Jestliže někdo obléká oděv druhého, jako by vstupoval do jeho bytosti.

⁸⁷ Srov. Dt 24,2.

⁸⁸ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 547.

⁸⁹ Srov. Gn 1,4.6.18.

⁹⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 510.

⁹¹ Převlékání do opačného pohlaví se dělo například při procesích v kultu Afrodité či bohyně Ištar. (Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 549.)

Tuto skutečnost můžeme vidět v Gn 27 - Jákob bere na sebe podobu bratra v Ezauových šatech.⁹² Žena, oblékající mužský úbor, bere vlastně na sebe vše, co tvoří muže mužem zjevně. A naopak, muž se zase přetváří na čas v ženu.

5.4 Ochrana cti ženy (Dt 22,13-29)

Další příkazy 22. kapitoly, formulované na základě kazuistického práva, se týkají vztahů mezi mužem a ženou. Mají především chránit čest a pověst ženy. Je zde řešena otázka obvinění ženy, že nevstoupila do manželství jako panna (v. 13-21) a další témata s tímto spojená – cizoložství (v. 22), styk se zasnoubenou dívkou určenou jinému muži (v. 23-24) a znásilnění zasnoubené dívky (v. 25-27), znásilnění panny (v. 28-29).

5.4.1 Nařčení ženy z předmanželského styku (v. 13-21)

V následujících verších je řešena kauza ženy nařčené z předmanželského styku. Je zde nastíněna situace, kdy po manželské noci začne muž ženu nenávidět a osočí ji z toho, že již nebyla pannou. A v tomto smyslu o ní šíří pomluvy.

¹³Když si muž vezme ženu a vejde k ní, ale pak ji bude nenávidět,

¹⁴obviní ji ze špatnosti a bude o ní roznášet zlou pověst tím, že bude říkat: „Vzal jsem si tuto ženu, přiblížil jsem se k ní, ale zjistil jsem, že není panna,“

¹⁵tedy otec té dívky a její matka přinesou důkaz dívčina panenství do brány ke starším města.

¹⁶Otec té dívky řekne starším: „Tomu muži jsem dal za ženu svou dceru, ale on ji teď nenávidí.

¹⁷Hle, obviňuje ji ze špatnosti a říká: Zjistil jsem, že tvoje dcera nebyla panna. Tady je důkaz panenství mé dcery.“ A rozprostřou roušku před staršími města.

¹⁸I vezmou starší toho města onoho muže a ztrestají ho.

¹⁹Dají mu pokutu sto šekelů stříbra a předají je otci té dívky, protože roznášel zlou pověst o izraelské panně. Ta zůstane jeho ženou. Po celý svůj život ji nesmí propustit.

²⁰Jestliže však byla ta řeč pravdivá a u té dívky nebylo shledáno, že je panna,

²¹tedy vyvedou dívku ke vchodu do domu jejího otce, mužové jejího města ji ukamenují a zemře, neboť tím, že smilnila v domě svého otce, dopustila se v Izraeli hanebnosti. Tak odstraníš zlo ze svého středu.

⁹² Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 549.

U ženy se předpokládalo, že zůstane pannou až do manželství. Tuto záruku poskytoval otec nevěsty.⁹³ Při podezření manžela z předmanželského pohlavního styku své ženy rozhodují starší města. Toto nařízení upírá manželovi právo mstit se na vlastní pěst a předává případ kompetentní nezávislé autoritě.

Starší města rozhodují na základě předloženého důkazu panenství (v. 15), jímž je rouška potřísněná krví po perforaci panenské blány (v. 17). Rodiče nevěsty ji uchovávají jako důkaz, jak je tomu dodnes např. v islámském světě.⁹⁴

Text blíže nevysvětluje, jakým způsobem se ověřuje pravdivost důkazů. Jsou tu pouze stanoveny rozsudky pro možné závěry. Vyjde-li najevo lichost mužovy obžaloby, starší města ho ztrestají (v. 18). Musí zaplatit tchánovi za šíření pomluvy peněžitou pokutu – sto šekelů stříbra. Navíc je mu odňata možnost svou ženu někdy propustit - dát ji rozlukový lístek (v. 19).⁹⁵

V případě, že je obvinění pravdivé a rodiče nemohou předložit důkaz panenství, stihne provinilou trest nejvyšší - ukamenování přímo u otcova domu, který poskvrnila svým smilstvem (v. 21). Za vinu své dcery je do jisté míry zodpovědný i její otec. Čin provinilé ženy se označuje jako hanebnost.

Tato kauze může vést z oblasti etiky i do sféry kultu. Ztráta panenství před manželstvím může být chápána i jako odevzdání se cizím bohům.⁹⁶ Ale spíše se přikláníme k tomu, že v tomto případě byla snaha vyřešit etický problém.

⁹³ Srov. Sir 42,9-11.

⁹⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 550.

⁹⁵ Srov. Dt 24,1-5.

⁹⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 550-551.

5.4.2 Manželská nevěra (v. 22)

Ve 22. verši 22. kapitoly se budeme zabývat problémem přistižení při pohlavním styku muže s vdanou ženou a jejích potrestáním.⁹⁷

²²Když bude přistižen muž, že ležel s vdanou ženou, oba zemřou: muž, který ležel se ženou, i ta žena. Tak odstraníš zlo z Izraele.

Žena v manželství je chráněna i varována před svodem zvenčí přísným ustanovením a stejně tak i muž (v. 22). Soulož s vdanou ženou je sankcionována smrtí obou.⁹⁸ Tím má být odstraněno zlo z Izraele.

Tvrdość trestu upozorňuje na vážnost a posvátnost manželských svazků. Každé přestoupení je nejen zásahem do vlastnických práv manžela a potupa pro něj, ale především svévolným vniknutím do oblasti, kterou chrání Hospodin řádem manželským.⁹⁹

5.4.3 Pohlavní styk s pannou (v. 23-29)

Ve verších 23-29 jsou nastíněny další případy, při nichž může být ohrožena čest ženy. Je zde řešena otázka styku se zasnoubenou dívkou s jiným mužem (v. 23-24), znásilnění zasnoubené dívky (v. 25-27) a znásilnění panny (v. 28-29).

Při styku se zasnoubenou ženou je nutné rozlišovat, zda k němu došlo ve městě, kde se žena mohla dovolat pomoci, nebo na poli, kde ji nikdo neslyšel. Podle kontextu lze také vyvodit rozdíl v posuzování podle toho, zda šlo o dobrovolnou soulož či o znásilnění.

⁹⁷ Srov. Nu 5,11-31.

⁹⁸ Srov. Jn 7,53-8,11. V tomto případě má být ukamenována pouze žena.

⁹⁹ Srov. Gn 20,24.

²³ *Když dívku, pannu zasnoubenou muži, najde nějaký muž v městě a bude s ní ležet,*
²⁴ *vyvedete oba dva k bráně toho města, ukamenujete je a zemřou: dívka proto, že v městě nekřičela, a muž proto, že ponížil ženu svého bližního. Tak odstraníš zlo ze svého středu.*
²⁵ *Jestliže nalezne muž zasnoubenou dívku na poli a zmocní se jí a bude s ní ležet, zemře jenom ten muž, který s ní ležel.*
²⁶ *Dívce neuděláš nic. Dívka se nedopustila hříchu hodného smrti. Je to podobný případ, jako když někdo povstane proti svému bližnímu a zabije ho.*
²⁷ *Vždyť ji našel na poli, zasnoubená dívka křičela, ale nebyl tu nikdo, kdo by ji zachránil.*

Pro Izraelce byla zasnoubená dívka už v podstatě vnímána jako vdaná žena. Soulož s ní byla trestána stejně. Rozdíl byl jenom v tom, kde a za jakých podmínek k činu došlo.

V případě, že ke styku došlo ve městě a žena se nebránila křikem, budou oba vyvedeni k bráně daného města a budou ukamenováni (v. 23-24). Takto krutý trest má u každého své opodstatnění – žena proto, že se nebránila; a muž proto, že ponížil ženu svého bližního. Smrtí obou bude odstraněno zlo ze středu pospolitosti.

Došlo-li k činu mimo obydlenu oblast, na poli, byla žena bez viny, protože se předpokládalo, že se pomoci nedovolala. Mužův čin je v takovém případě posuzován podobně jako vražda, tudíž smrtí (v. 25). Žena nijak potrestána nebude, protože se nedopustila žádného provinění (v. 26). Byla znásilněna, bránila se a křičela, ale nikdo jí nepomohl (v. 27).

Poslední případ 22. kapitoly se týká pohlavního styku s pannou a opět jsou zde stanoveny důsledky tohoto jednání (v. 28-29).

²⁸ *Když najde muž dívku, pannu, která není zasnoubena, a chytí ji, bude s ní ležet a budou přistiženi,*
²⁹ *muž, který s ní ležel, dá otcí té dívky padesát šekelů stříbra. Stane se jeho ženou, protože ji ponížil. Po celý svůj život ji nesmí propustit.*

Výchozí situace je podobná předchozím. Muž má pohlavní styk s dívkou, která je ještě pannou. Rozdíl je v tom, že zatím není s nikým zasnoubena. Při jejich přistižení nenásleduje přísný trest jako u výše zmíněných případů. Muž zaplatí otcí té dívky její věno¹⁰⁰ ve výši padesát stříbrných a dívka se stane jeho

¹⁰⁰ Srov. příběh Diny v Gn 34.

manželkou, protože ji svým jednáním ponížil. Zároveň je tu stanovena podmínka na ochranu ženy - muž ji nesmí nikdy propustit (v. 29).¹⁰¹

5.5 *Zákaz krvesmilstva s ženou otce (Dt 23,1)*

První verš 23. kapitoly v podstatě logicky navazuje na předchozí text týkající se sexuálního chování, které by mohlo zneuctít ženu.

Na tomto místě je zakázáno vzít si za manželku ženu svého otce a neodhalí tak jeho cíp pláště. Není zde míněna vlastní matka, nýbrž jedna z otcových žen. Toto nařízení pravděpodobně platí i po smrti otce.¹⁰²

¹*Nikdo si nesmí vzít ženu svého otce a odkrýt tak cíp pláště svého otce.*

Takovýto čin je hodnocen jako zhanobení otce a staví se naroveň případům různé zvrácenosti běžné mezi pohany.¹⁰³ Navíc tu může jít o přímou snahu zmocnit se otcovských práv.¹⁰⁴ Slova „odkrýt cíp pláště“ napovídají, že pachateli jde právě o to, aby zaujal otcovo místo.¹⁰⁵

V pozadí je asi i představa rozšířená mezi pohany, že spojením blízkých příbuzných se uvolní nebývalé plodivé síly, které příznivě ovlivní potomstvo

¹⁰¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 550.

¹⁰² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 512.

¹⁰³ Srov. Lv 18,8.22n; 20,11.

¹⁰⁴ Srov. Gn 35,22; 49,4.

¹⁰⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 550-551.

(otázka čisté rasy).¹⁰⁶ Zákaz je vysloven apodikticky, bezpodmínečně, zásadně. V izraelském lidu něco takového vůbec nepřichází v úvahu.¹⁰⁷

5.6 Vyloučení z „Hospodinova shromáždění“ (Dt 23,2)

Slovní spojení „Hospodinovo shromáždění“ má kultický význam. Ve 23. kapitole jsou uvedena pravidla, která se vztahují na generaci, jež zajišťuje kontinuitu Izraele v rodinách a v kmenech.

Pro naši problematiku je zajímavý 2. verš, ve kterém je zakázán vstup do „Hospodinova shromáždění“ těm, kdo mají rozdrčená varlata nebo uříznutý pyj.

²*Do Hospodinova shromáždění nevstoupí, kdo má rozdrčená varlata nebo uříznutý pyj.*

„Hospodinovo shromáždění“ tvoří plnoprávní členové izraelského lidu, oprávnění účastnit se Hospodinových slavností nebo táhnout do války. Nesou na sobě mimořádnou odpovědnost, a proto pro ně platí zvláštní ustanovení a předpisy. Svatý Bůh přebývá uprostřed svého lidu, který má být také svatý. Úsilí o kultickou čistotu vedlo k oddělení ode všech, kdo nemají náležitý vztah k Hospodinu, nejen od domorodých kenaanských pronárodů, ale i od sousedních kmenů, a dokonce od vlastních soukmenovců, pokud nevyhovovali předpisům Zákona.¹⁰⁸

Tak jsou z „Hospodinova shromáždění“ vyloučeni všichni, jejichž pohlavní ústrojí je zmrzačeno nebo záměrně odňato, tedy kleštěnci.¹⁰⁹ Kastrace byla ve Starém zákoně zavržena. Jde při ní o svévolný zásah do Božího

¹⁰⁶ Srov. Gn 19,36-38.

¹⁰⁷ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 550-551.

¹⁰⁸ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 551-552.

¹⁰⁹ Izajáš přináší naději i pro kleštěnce – i jim dá Hospodin plné právo a jméno synů (Srov. Iz 3-7).

stvořitelského řádu. U okolních národů se prováděla obzvláště z náboženských důvodů. Vyskytovaly se celé kasty kněží kleštěnců. Také králové používali služeb kleštěnců na svých dvorech, zvláště v harémech^{110 111}.

Kromě takto znevýhodněných byli navždy vyloučeni z „Hospodinova shromáždění“ také míšenci (v. 3), Amónovci a Moábcí (v. 4).

5.7 *Nečistota při noční poluci (Dt 23,10-12)*

V rámci různých kultických zákonů ve 23. kapitole se vyskytuje perikopa pojednávající o kultické nečistotě způsobené noční polucí (v. 10-12).

¹⁰*Když vytáhneš vojensky proti svým nepřátelům, vystříhej se jakékoli špatnosti.*

¹¹*Bude-li mezi vámi někdo, kdo by nebyl čistý pro noční výron semene, vyjde ven za tábor. Nevstoupí dovnitř do tábora.*

¹²*K večeru se omyje vodou a při západu slunce smí vstoupit dovnitř do tábora.*

O otázce čistoty a nečistoty bude pojednáno níže v rámci Lv 12 a 15. Na tomto místě jen předběžně zdůrazněme, že kultická čistota se týká možnosti přístupu k bohoslužebným obřadům. Nemá v podstatě nic společného s etickým nebo hygienickým hodnocením skutečnosti.

Povinností Izraele je vyvarovat se všech špatností (v. 10). Také příkazy týkající se tažení do boje a řádů v táboře, jsou zaměřeny k tomu, aby „Hospodinovo shromáždění“ nebylo ničím oslabeno a narušováno. Všechna nařízení vlastně ústí v jediné – být svatý. Tábor izraelského lidu je svatý¹¹², neboť je v něm přítomen svatý Bůh, jenž doprovází lid při putování i při tažení do

¹¹⁰ Srov. Gn 39,1.

¹¹¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 551-552.

¹¹² Srov. Dt 20,4; Lv 26,12.

boje.¹¹³ V době „svatého boje“ byl zapovězen styk s ženami, neboť výron semene znečišťuje¹¹⁴ ¹¹⁵.

I v případě nočního samovolného výronu semene se muž stává nečistým. Musí odejít ven za tábor a nesmí do něj dočasně vstoupit (v. 11). Večer se omyje vodou a při západu slunce vejde do tábora a bude čistý (v. 12).

5.8 *Zákaz kultické prostituce (Dt 23,18-19)*

Poslední nařízení v Lv 23, která se dotýkají lidské pohlavnosti, jsou verše 18-19. Na tomto místě je stanoven zákaz izraelských dcer i synů zasvětit se smilstvu a zákaz přinášet mzdu nevěstky a psí odměnu do domu Hospodina. V těchto případech se jedná o smilstvo ve smyslu kultické prostituce.

¹⁸*Žádná z izraelských dcer se nezasvětil smilstvu; ani žádný z izraelských synů se nezasvětil smilstvu.*

¹⁹*Nepřineseš nevěstčí mzdu ani psovskou odměnu do domu Hospodina, svého Boha, ať jde o jakýkoli slib, neboť obojí je Hospodinu, tvému Bohu, ohavností.*

V četných kultech plodnosti byla běžným jevem kultická prostituce.¹¹⁶ Ženy i muži byli zasvěceni příslušným božstvům natrvalo nebo na základě časově vymezeného slibu. Svými službami umožňovali klientovi spojit se s božstvem, jehož přízeň si chtěl získat. Mužští prostitutí se nazývali „psi“.¹¹⁷ V Izraeli bezpochyby také proto, že pes patřil mezi nečistá zvířata.¹¹⁸

¹¹³ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 513.

¹¹⁴ Srov. Lv 15,16-18.

¹¹⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 553-554.

¹¹⁶ Srov. Gn 38,21n; 1 Král 14,24; Oz 4,14.

¹¹⁷ Srov. Zj 22,15.

¹¹⁸ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 513.

Posvátná prostituce pronikla jako nebezpečný svod dokonce do jeruzalémského chrámu.¹¹⁹ Výdělek za tuto činnost se mnohdy věnoval jako dar chrámům.¹²⁰ Izrael bojoval relativně často proti tomuto modlářství. Proto se odpadnutí od Hospodina a služba cizím bohům napořád nazývá smilstvo. Žádná Izraelka ani žádný Izraelec se nesmí podílet na kultické prostituci, natož jí nějak spojovat se službou Hospodinu, a mzdu za prostituci přinášet Bohu jako dar.¹²¹

5.9 Rozluka manželství (Dt 24,1-4)

Následující čtyři verše 24. kapitoly jsou poněkud kontroverzní. Podle nich je možný rozvod předáním rozlukového lístku ze strany muže a jsou zde řešeny problémy, které mohou v této souvislosti nastat.

¹*Když si muž vezme ženu a ožení se s ní, ona však u něho nenalezne přízeň, neboť na ní shledal něco odporného, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu.*

²*Ona vyjde z jeho domu, odejde a vdá se za jiného muže.*

³*Ale ten druhý muž k ní také pojme nenávisť, napíše jí rozlukový list, dá jí ho do rukou a vykáže ji ze svého domu. Anebo ten druhý muž, který si ji vzal za ženu, zemře.*

⁴*Tu její první manžel, který ji vykázal, si ji znovu za ženu vzít nemůže, když byla poskvrněna, neboť by to před Hospodinem byla ohavnost. Nevalíš hřích na zemi, kterou ti Hospodin, tvůj Bůh, dává do dědictví.*

Pokud muž shledá na ženě něco špatného, má právo ji vykázat ze svého domu prostřednictvím rozlukového listu (v. 1). Tímto se žena stává svobodnou a může uzavřít nový sňatek s jiným mužem (v. 2). Avšak může nastat situace, že i tento druhý muž využije možnosti rozluky a opět jí vykáže z domu (v. 3). Žena se však už nesmí vrátit ke svému prvnímu muži (v. 4), neboť by se jednalo o ohavnost a země by byla poskvrněna hříchem.

Hlavní důraz je kladen především na zákaz vzít si znovu zapuzenou ženu. Ale zároveň – jakoby mimochodem – dovoluje manželovi se rozvést a rozvedené

¹¹⁹ Srov. 1 Král 14,24; 15,22; 22,47.

¹²⁰ Srov. Oz 9,1.

¹²¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKŁADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 555.

ženě znovu se vdát, jako by byla svobodná. Otázkou však zůstává, co je míněno důvodem rozluky. V biblickém textu se pouze obecně uvádí „něco mrzkého“, dosl. nějaká nahota (hebr *erwat dabar*), blíže neobjasněná.¹²² Tím může být myšlena tělesná vada nebo nějaké provinění ženy. Pravděpodobně ale nešlo o manželskou nevěru, protože ta byla trestána smrtí¹²³.¹²⁴ Pravý důvod pro propuštění tak zůstává záhadou. Můžeme ale říci, že praxe byla nesporně pružná a ponechávala muži značnou volnost.

Pokušitelské otázky farizejů týkající se manželské rozluky v Mt 19,3.7 zdánlivě ukazují, že v tomto oddílu jde o povolení propustit ženu. Aspoň se jakoby zcela samozřejmě mluví o rozlukovém listu a mlčky se předpokládá i připouštění, že muž v Izraeli smí takový rozlukový lístek ženě dát. Avšak vlastním posláním tohoto nařízení je zákaz vzít si znovu za ženu tu, kterou už jednou vykázal ze svého domu.

Zároveň můžeme úplně zpochybnit výše uvedené teze, že v těchto verších se hovoří o rozluce manželství. Proroci, jako například Izajáš, Jeremiáš nebo Ozeáš, užívají obrazu opuštěné ženy, když mluví o novém přijetí nevěrného Izraele Hospodinem.¹²⁵ Malachiáš se s rozhodností staví proti rozvodu.¹²⁶ I novozákonní pojetí vystupuje proti rozvodům. Ježíš s odvoláním na Gn 2,24 rozvod zakazuje a vysvětluje tento zákon pouze jako Mojžíšův ústupek pro tvrdost srdce Izraelitů¹²⁷.¹²⁸

¹²² Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 556-557.

¹²³ Srov. Dt 22,20nn.

¹²⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 556-557.

¹²⁵ Srov. Iz 54; Jer 3; Oz 2.

¹²⁶ Srov. Mal 2,16.

¹²⁷ Srov. Mt 19,7-9; Mk 10,4-9.

¹²⁸ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 514.

Podle našeho názoru nejde v tomto případě primárně o povolení rozluky manželství, ale o zákaz návratu k první ženě. Tato skutečnost spíše utvrzovala manželství než by připouštěla rozluky. Bylo nutné si velice dobře rozmyslet, zda muž propustí svou ženu, protože poté už v podstatě nebylo cesty zpět. Velkým problémem je, že není přesně stanoven důvod rozluky. Mohlo tak jít pouze o výjimečné případy (např. když mezi manžely ještě nedošlo k pohlavnímu styku), i když praxe mohla být jiná. Pokud by se jednalo o zákon povolující běžně rozvody, patrně by měl paralely v ostatních zákonících, jako ostatně většina nařízení.

5.10 Odložení vojenské povinnosti (Dt 24,5)

Následující 5. verš 24. kapitoly je v podstatě humanitárním zákonem. Dovoluje muži odložit na jeden rok nástup do vojenské služby nebo jiných občanských služeb, a to v případě, že se ožení.

⁵*Když se muž právě oženil, nebude vycházet do boje a nebude mu ukládán žádný úkol. Po jeden rok bude uvolněn pro svůj dům, aby se radoval se svou ženou, kterou si vzal.*

S ohledem na zákon o válce v Dt 20,7 (viz. výše) je tento verš určitým dokreslením.

Nejde zde jen o to, že v lidském životě existují určité vztahy (k ženě, k domu, k vinici), které jsou za určitých okolností tak silné, že ohrožují mužovu bojeschopnost a mohou mít vliv i na druhé. Svatost bojovníků předpokládá výlučnou a ničím nerušenou oddělenost pro Hospodina a pro svatý boj. Zdůvodnění (5b) však také jasně ukazuje, že jde i o posílení a utvrzení manželského svazku.¹²⁹ Ryze praktický důvod tohoto nařízení je snížit nebezpečí, že se osamělá novomanželka stane obětí žádostivosti souseda.¹³⁰

¹²⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 557.

¹³⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 514.

5.11 Levirátní manželství (Dt 25,5-10)

Nyní se podíváme na specifickou otázku levirátního manželství. V případě, že spolu bydlí bratři a jeden z nich zemře bez potomka mužského pohlaví, nesmí si vdova vzít za muže nikoho jiného než svého švagra (v. 5). Tento svazek se nazývá levirátní (lat. levír = švagr). Prvorozený syn, který se zrodí z tohoto svazku, ponese jméno zemřelého bratra, aby nezaniklo jeho jméno (v. 6).

Může ale nastat i situace, že muž si nebude chtít vzít svou švagrovou. V tomto případě vystoupí vdova do brány ke starším a řekne, že její švagr nechce využít práva švagrovství (v. 7). Starší si poté předvolají muže do města a znovu se ho zeptají (v. 8). Pokud se přizná, že si nechce vzít svou švagrovou, žena mu zuje střevíc a plivne mu do tváře slovy „To si zaslouží muž, který nechce svému bratru zbudovat dům.“ (v. 9). A tento dům bude nazýván „Dům vyzutého“ (v. 10).

⁵Když budou bydlet bratři spolu a jeden z nich zemře bez syna, nevdá se žena zemřelého jinam, za cizího muže. Vejde k ní její švagr a vezme si ji za ženu právem švagrovství.

⁶Prvorozený syn, kterého porodí, ponese jméno jeho zemřelého bratra, aby jeho jméno nebylo z Izraele vymazáno.

⁷Avšak jestliže si ten muž nebude chtít vzít svou švagrovou, vystoupí jeho švagrová do brány ke starším a řekne: „Můj švagr se zdráhá zachovat svému bratrovi jméno v Izraeli, není svolný užít vůči mně práva švagrovství.“

⁸Předvolají ho tedy starší jeho města a promluví s ním. Když bude stát na svém a řekne: „Nechci si ji vzít,“

⁹přistoupí k němu před staršími jeho švagrová, zuje mu střevíc, plivne mu do tváře a prohlásí: „To si zaslouží muž, který nechce svému bratru zbudovat dům.“

¹⁰I bude mít v Izraeli přezdívku: „Dům vyzutého“.

V pozadí levirátního manželství lze vidět úctu k předkům. Jestliže zemře muž bez syna, chybí rodině modlitebník a obětník¹³¹, ale především nikdo nezachovává jméno a s ním spojené dědictví rodu¹³².¹³³ Proto je položen důraz na zrození syna, i když se mohly stát dědičkami také dcery.¹³⁴

¹³¹ Srov. Gn 25,27nn.

¹³² Srov. Gn 38n.

¹³³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 559.

¹³⁴ Srov. Nu 27,1-11; Joz 17,3-6.

V Izraeli je naděje v potomky přenesena až do roviny mesiášského očekávání. V každém izraelském synu byl spatřován příslib Božího zachránce¹³⁵ a jeho narození ukazovalo na příští věk vlády Hospodinovy.¹³⁶

Bratrem se rozumí v řeči Orientu jak vlastní bratr podle těla,¹³⁷ tak vzdálenější příbuzný¹³⁸. Tento text však mluví spíše pro doslovné chápání pojmu bratr, když blíže určuje i společné bydliště.¹³⁹ Jen bratr, který bydlel společně se zesnulým, je povinen vzít si vdovu za ženu. To předpokládá polygammí svazky a velkou rodinu, kde bratři žijí a dědí otcovský majetek společně.

První syn z levirátního manželství má nést jméno zesnulého. Bylo zvykem, že syn se nazýval i jménem otce.¹⁴⁰ U prvorozeného syna zplozeného v levirátním svazku platil za otce zemřelý muž, nikoliv zploditel.

Příkazy z Lv 18,16 a 20,21 nemají s levirátním právem nic společného, neboť v nich se jedná o zákaz styku se ženou bratra ještě za jeho života.

Uplatňování zákona mohlo švagrovi způsobit ekonomické obtíže, žena pro něj nemusela být ani vítána, ani přijatelná. Mohl jí nejprve odmítnout a později se jí vzdát veřejným právním aktem. Nevystavoval se tak jinému trestu než veřejnému pohanění¹⁴¹.¹⁴²

¹³⁵ Srov. Rt 4,14nn.

¹³⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 559-560.

¹³⁷ Srov. Gn 38,3-9.

¹³⁸ Rt 2,1-20.

¹³⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 560.

¹⁴⁰ Srov. David ben Jiša – David syn Jišajův.

¹⁴¹ Ilustrací tohoto zákona může být příběh Támar (Gn 38) a Rút (Rt 4). Ani v jednom případě není odmítnutá žena zahanbena.

¹⁴² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžišových)*. Český katolický překlad. s. 517.

Úkon či posunek doprovázející slovo není ve starověku pokládán za pouhý symbol. Podílí se spolu na moci slova, např. při požehnání nebo kletbě. Vyzutí a výměna obuvi u obou smluvních stran měly patrně potvrdit jednání, staly se symbolem pro uzavření smlouvy¹⁴³. Vyzutí střevíce jen u jedné strany by pak mohlo znamenat zrušení smlouvy.¹⁴⁴ Slina – podobně jako jiné výměšky těla – byla pro starověk nositelkou duše. Spolu s výrokem hany či kletby má vytvořit v cizí duši vyřčené zlo.¹⁴⁵ Časem plivnutí zůstalo jen výrazem pohrdání¹⁴⁶ nad tím, kdo nechtěl mrtvému zbudovat dům. Takové zbudování domu či zplození potomka bylo nejtoužebnějším přáním izraelské rodiny¹⁴⁷.¹⁴⁸

5.12 Trest za uchopení ohanbí muže (Dt 25,11-12)

Následující dva verše jsou velice zajímavé. Výchozí situací je rvačka dvou mužů. Pokud začne žena svého muže bránit, nesmí protivníka uchopit za ohanbí. V tomto případě by jí byla useknuta ruka.

¹¹*Když se muži budou spolu rvát jeden s druhým a přistoupí žena jednoho, aby vyrvala svého muže z rukou toho, který ho bije, a vztáhne ruku a uchopí ho za ohanbí,*

¹²*bez slitování jí utneš ruku.*

Příkaz utnutí ruky ženě je v Písmu svatém ojedinělý. Patrně jde o jediný případ zmrzačení jako zákonného trestu za tělesné poškození. Ještě v Novém zákoně je ohlas takového trestu při výrocích o pohoršení v Mt 18,6-9 – utnout

¹⁴³ Srov. Rt 4,7.

¹⁴⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 560.

¹⁴⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 560.

¹⁴⁶ Srov. Nu 12,14;Rt 30,10; Iz 50,6.

¹⁴⁷ Srov. Gn 15,2n.

¹⁴⁸ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 560.

ruku, vyloupnout oko apod. Ovšem není biblického dokladu, že by byl takový trest vykonán.¹⁴⁹

Zákony Božího lidu se jeví v občanských oblastech v porovnání s okolím relativně mírné. Přísně se trestá především modloslužba a různé nábožensko-kultické přestupky. V tomto případě jde o přečin, který by mohl svými následky vyloučit zraněného muže z účasti na kultu. Podle Dt 23,2 jsou z „Hospodinova shromáždění“ vyloučeni všichni muži, kteří mají narušené reprodukční schopnosti - rozdrčená varlata, příp. uříznutý pyj.¹⁵⁰ Je zvláštní, že případ, který se zdá být ojedinělý, je tu povýšen na obecně platný zákon.¹⁵¹

5.13 Prokletí za sexuální delikty (Dt 27,20-23)

V závěrečné části Deuteronomického zákoníku je stanoveno dvanáct prokletí. Proklet má být každý, kdo se dopustí hříchu hrubého modlářství tajnou výrobou model (v. 15), kdo slovem či skutkem zlehčí rodiče (v. 16), kdo posune mezník (v. 17), kdo zavede z cesty slepce (v. 18), kdo zneužije zákona proti chudému (v. 19), kdo pohlavně obcuje s matkou (v. 20), zvířetem (v. 21), sestrou (v. 22) nebo tchýní (v. 23), kdo tajně zabije člověka (v. 24), kdo zabije člověka za úplatek (v. 25). Těchto dvanáct kleteb se nazývá Šekemské dvanáctero.¹⁵²

Dvanáctero má s Desaterem to společné, že na prvním místě stíhá modloslužbu a odsuzuje zlehčování autority rodičů. Kromě zneužití tělesné vady slepce a převrácení práv chudých a opuštěných se další kletby obracejí proti přestupníkům příkazů z oblasti kulticko-sexuální a proti násilníkům a vrahům.

¹⁴⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 561.

¹⁵⁰ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 561.

¹⁵¹ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžišových)*. Český katolický překlad. s. 517-518.

¹⁵² Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 565.

Boží zákon chrání všechny oblasti lidského života a platí právě tam, kde člověk myslí, že je sám svým pánem.¹⁵³

Našeho tématu se týkají pouze následující tři verše, kterým se budeme věnovat trochu podrobněji.

²⁰ „Bud' proklet, kdo obcuje se ženou svého otce, neboť odkryl cíp pláště svého otce.“ A všechen lid řekne: „Amen.“

²¹ „Bud' proklet, kdo obcuje s nějakým zvířetem.“ A všechen lid řekne: „Amen.“

²² „Bud' proklet, kdo obcuje se svou sestrou, dcerou svého otce nebo dcerou své matky.“ A všechen lid řekne: „Amen.“

²³ „Bud' proklet, kdo obcuje se svou tchyní.“ A všechen lid řekne: „Amen.“

Verše 20-23 proklínají každého, kdo obcuje s blízkou příbuznou nebo se zvířetem. Všechna tato nařízení mají své paralely v ostatních zákonících, příp. i jiných místech Pentateuchu, a jsou za ně přísné sankce – většinou trest smrti, příp. vyobcování, které je tomu rovno.

5.14 *Shrnutí*

- V Dt 20 jsou ustanoveny pokyny pro dobývání měst. Jsou zde vymezeny i skupiny lidí, kteří jsou osvobozeni od vojenské mobilizace. Do této kategorie patří i zasnoubení muži. Důvodem tohoto uvolnění je obava z toho, že by mohli být v boji zabiti a jejich snoubenky by byly provdány za jiné.
- Dt 21,10-14 je zásadní text týkající se zajatých žen z nepřátelských území. Podle tohoto nařízení je dovoleno takovou ženu pojmout za právoplatnou manželku. Jedinou podmínkou je symbolické zbavení se veškerých vazeb na původní rodinu a národ. Legitimitou manželství získává žena svá práva, a proto ji nelze případně prodat do otroctví.

¹⁵³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 566.

- V Dt 22,5 je zakázáno převlékat se do oděvů opačného pohlaví. Toto nařízení mělo zřejmě příčinu v kultických zvyklostech okolních národů, které Hospodin radikálně zakazuje.
- V druhé části Dt 22 se řeší otázky spojené se zachováním cti ženy. Ve verších 13-21 je zmíněna kauza, při kdy muž po svatební noci nařkne ženu z toho, že v té době již nebyla pannou a začne ji pomlouvat. Tento spor řeší starší města. Důkazním materiálem je látka potřísněná krví při perforaci panenské blány. V případě prokázání nevinu je muž potrestán peněžitou pokutou a zákazem propustit svou ženu. Pokud je žena vinna, je potrestána smrtí.
- Ve verši 22,22 je řešen případ manželské nevěry ze strany ženy. Tento čin je trestán smrtí obou
- V posledních verších 22. kapitoly jsou stanoveny sankce za pohlavní styk s pannou. Při souloži s dívkou (pannou) zasnoubenou s jiným mužem je nutné rozlišit, za jakých okolností ke styku došlo. Pokud byla žena ve městě a nebránila se, mají být oba ukamenováni u bran daného města. V případě, že byla žena znásilněna na poli, bránila se, ale nikdo jí nepomohl, bude potrestán smrtí jen muž. Žena se v tomto případě nijak neprovinila. Poslední část se týká pohlavního styku s nezasnoubenou pannou. V této situaci je povinností muže zaplatit věno a vzít si dívku, kterou nesmí nikdy propustit.
- V Dt 23,1 je zakázáno vzít si za manželku nevlastní matku (ženu svého otce), aby nezaujal místo svého otce. Dalším důvodem pro toto nařízení je vyčlenění se z kultických zvyklostí okolních národů.
- Podle Dt 23,2 mají být z „Hospodinova shromáždění“ vyloučeni všichni, kdo mají zmrzačené nebo odříznuté pohlavní orgány.
- V Dt 23,10-12 je nastíněna situace, kdy muž má samovolný noční výron semene (poluce). V tomto případě musí odejít ven z tábora, protože je

z hlediska kultu nečistý. Doba nečistoty je relativně krátká – večer se omyje vodou a po západu slunce se smí vrátit zpět do tábora.

- V Dt 23,18-19 je zakázána mužská i ženská prostituce a odvádění příjmů z této činnosti do Hospodinova chrámu.
- Dt 24,1-4 pojednává o rozluce manželství. Ženu je možné propustit na základě rozlukového listu ze strany muže. Je ale zakázáno po druhém rozloučeném manželství se vrátit k prvnímu muži. Tyto verše jsou poněkud kontroverzní a především vyjadřují zákaz znovu obnovit původní manželství. Důvod pro rozluku není přesně stanoven, a proto je těžké zaujmout přesné stanovisko, zda se v uvedených verších vůbec jedná o povolení rozvodu.
- V Dt 24,5 je povoleno roční propuštění z války a jiných povinností, a to muži, který právě uzavřel manželství
- V Dt 25,5-10 je ustanoveno levirátní (švagrovské) manželství. Po smrti manžela byla povinnost jeho bratra vzít si za manželku ovdovělou ženu. Cílem bylo zajistit ženu a linii potomků, neboť první potomek mužského pohlaví dostal jméno podle zemřelého muže. Může však nastat situace, že švagr si nechce ovdovělou ženu vzít. V tomto případě dá žena podnět starším města a švagr to musí odsouhlasit. Poté je vypovězena smlouva symbolickým vyzutím střevíce. Sankcí za odmítnutí švagrovského manželství je veřejná hana.
- V Dt 23,11-12 je nastíněna situace, kdy žena brání při rvačce svého manžela a protivníka uchopí za ohanbí. Tento čin je trestán utnutím ruky. Podle Dt 23,2 je zásah do reprodukčních schopností muže důvodem pro vyloučení z „Hospodinova shromáždění“, a proto je zde stanoven tak vysoký trest.
- Dt 27,20-23 patří do závěrečné části Deuteronomického zákoníku a obsahuje dvanáct prokletí. Sexuální otázky se týkají pouze tři verše, ve kterých má být proklet každý, kdo obcuje s ženou svého otce, zvířetem,

sestrou nebo tchýní. Všechna tato prokletí mají své paralely na jiných místech Pentateuchu a většinou jsou trestána smrtí.

6 OSTATNÍ TEXTY PENTATEUCHU

V této části práce se budeme zabývat texty Pentateuchu, které nejsou součástí velkých zákonodárných kodexů, ale jsou nezbytné pro vytvoření celkového obrazu pojetí sexuality Mojžíšových knih.

6.1 *Genesis*

Genesis je první knihou Pentateuchu a zároveň i celé Bible. Je jakousi vstupní branou do celého Písma. Je třeba ji chápat i v širší souvislosti, neboť představuje velkolepý úvod do dějin vztahu Boha s člověkem a dále pokračuje v osudech Izraele jako vyvoleného národa.

První kniha Mojžíšova se dělí na dvě hlavní části – předvěk (kap. 1-11) a příběhy praotců (kap. 12-50).

Předvěk obsahuje množství vyprávění, která můžeme z hlediska dějin formy počítat k pověstem. Osoby, o nichž vyprávějí, jsou převážně ideálně typické postavy jako např. muž a žena (kap. 2n), znepřátelení bratři (kap. 4), či příkladný spravedlivý (kap. 6-8). V této tradici pověstí se líčí vznik životního prostoru člověka. Bůh člověka určil k tomu, aby obdělával zemi. Překročení Božího zákazu v zahradě vede k svízelným následkům. Avšak Bůh člověka neopouští.

Ve druhé části nastiňuje kniha Genesis počátek spásy vyvolením jednoho člověka, který se stane otcem celého národa. Následuje epocha praotců jako prehistorie tohoto národa, čili příběhy Abraháma (12,1-25,18), Izáka a Jákoba (25-19-50,26). Do jisté míry samostatný celek, který je zasazený do historie rodu, tvoří příběh jednoho z Jákobových synů, a sice Josefa (37,2-50,26).

Veršů se sexuálním kontextem je v knize Genesis celá řada. Nevyskytuje se zde žádný zákoník či samostatné nařízení, ale je tu velké množství příběhů, které naši problematiku zajímavým způsobem řeší.

6.1.1 Zplození potomka (Gn 4,1.17.25; 5,4nn; 10,8nn; 11,10nn; 30,3n aj.)

V mnoha verších knihy Genesis se objevuje spojení „muž poznal ženu“, „vešel k ženě“, příp. „muž zplodil potomka“, např. Gn 4,1nn; 5,4nn; 10,8nn; 11,10nn; Gn 30,3n a mnoho dalších míst. Ve všech případech se jedná o pohlavní styk za účelem zplození potomka, příp. genealogický výčet potomstva. Z tohoto důvodu se jednotlivými verši nebudeme samostatně zabývat. V případě jiného významu či složitějších okolností sexuálního chování, není tento kontext opomenut a veršům je níže věnována samostatná kapitola.

6.1.2 Synové božští a dcery lidské (Gn 6,1-4)

Následující verše jsou poněkud kontroverzní a jsou velice složité na výklad. Pojednávají o vztazích mezi dcerami lidskými a syny božskými. Na základě těchto svazků se rodily zrůdy.

¹*Když se lidé počali na zemi množit a rodily se jim dcery, viděli synové božští,*

²*jak půvabné jsou dcery lidské, a brali si za ženy všechny, jichž se jim zachtělo.*

³*Hospodin však řekl: „Můj duch se nebude člověkem věčně zaneprazdňovat. Vždyť je jen tělo. Ať je jeho dnů sto dvacet let.“*

⁴*Za oněch dnů, kdy synové božští vcházeli k dcerám lidským a ty jim rodily, vznikaly na zemi zrůdy, ba ještě i potom. To jsou ti bohatýři dávnověku, mužové pověstní.*

Úvodní zmínka o rozmnožení lidstva na zemi připomíná první příkaz daný Bohem člověku v 1,28 „*Plod'te a množte se*“. A tak se narodily dcery – není zde

řeč o synech. Ve Výkladech ke Starému zákonu¹⁵⁴ se v této souvislosti objevuje teze, že dle Gn 3,15n představitelkami rodu byly ženy. A tak naděje, kterou patriarchové vkládali do synů (kap. 5) se nesplnila. S touto tezí však nelze dle našeho názoru souhlasit. Význam protoevangelia v 3,15n je především kristologický a výše zmíněnou tezi neshledáváme jako oprávněnou.

Zajímavé však je, že v části 1-11 se slovo „dcery“ ve všeobecném významu vyskytuje samostatně jen v těchto čtyřech verších, jinak vždy v páru synové a dcery. Důvod je ale nejasný.¹⁵⁵ Tyto dcery se stávaly ženami „synů božských“.

Pojem „božští synové“ se v Písmu vyskytuje na více místech, ale podobně jako zde bez bližšího vysvětlení. V 1 Král 22,19-23, Jb 1,6; 2,1 nebo Ž 29,1 představují členy nebeského dvora. Komentář¹⁵⁶ ke knize Genesis uvádí v podstatě čtyři způsoby vysvětlení tohoto pojmu. Podle prvního jsou „božští synové“ nadlidské bytosti jako andělé anebo démoni či duchové.¹⁵⁷ V tomto smyslu jde o vztahy mezi oblastí božskou a lidskou. V tomto případě svádí verše k vytváření učení o andělech, jejich pádu, jejich vlastnostech apod. Je jisté, že užitý hebrejský výraz „bné ha-elohím“ neoznačuje ve Starém zákoně nikdy lidi, nýbrž vždy nebeské bytosti ze světa božského.¹⁵⁸

Druhý výklad pokládá „božské syny“ za vysoko postavené lidi, jako jsou králové a vládci. V tomto smyslu by „dcery lidské“ byly neurozené. Podle třetího způsobu výkladu jsou „božští synové“ Boží lidi - Šétovi potomci, kteří jsou protikladem Kainových potomků považovaných za bezbožníky. Poslední

¹⁵⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt). s. 49.

¹⁵⁵ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis*. s. 233.

¹⁵⁶ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis*. s. 234.

¹⁵⁷ Srov. 1 Hen 6,2. Jiné zdroje také v *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis*. s. 233.

¹⁵⁸ Podobně srov. Jb 1,6; 2,1; 38,7; Ž 29,1; 39,7; Dan 3,25.

vysvětlení termínu je ve smyslu blízkosti Bohu. Jde o označení těch lidí, kteří nejlépe poznali Boha a byli mu nejbližší.¹⁵⁹

Výrok Hospodinův stanovující odklon od člověka vymezuje hranice lidského života. Jeho začátek byl popsán v 2,7, kde se používá Božího dechu jako oživujícího principu, zatímco ve verši 6,3 Bůh určuje jeho konec. Dnů člověka bude jen sto dvacet let. V poměru k věku šétovských patriarchů by to bylo velmi znatelné snížení.

Boží dech či duch však vymezuje i postavení člověka ve světě. Dvojitý původ člověka – ze země s Božím dechem v sobě poukazuje na jeho odlišnost od ostatních stvoření. Tělo patří k nejdůležitějším antropologickým pojmům Bible. Jeho základní význam vystihuje tělo v jeho křehkosti a pomíjivosti. Pojmem „tělo“ se však opisují jak zvířata, tak i člověk, nikdy však Bůh. Když duch opustí tělo, ono se rozpadne na prach.¹⁶⁰

Po splynutí „božských synů“ a „dcer lidských“ se rodili obři, příp. zrůdy. V Bibli jsou tyto postavy vzpomenuty jen v Nu 13,33 jako padnutí. Izraelští zvědové tu porovnávají obyvatele Kenaanu k obrům.¹⁶¹

V knize Ezechiel 32,20-28 se nachází narážka na 6,1-4. Zde se slovo „obrové“ spojuje s odpradávnými, přebývajícími v podsvětí.¹⁶²

Ironicky je zde řečeno, že zrůdami jsou ti bohatýři dávnověku, mužové pověstní. Naráží se tu zřejmě na polobožské bytosti, hrdiny pohanských bájí a pověstí. Téměř každý národ měl a má svá vyprávění o slavné minulosti. Jsou to ve

¹⁵⁹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis.* s. 234. Autor teze však není blíže určen. Také srov. HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddíly knih Mojžíšových.* s. 42-43.

¹⁶⁰ Srov. Gn 2,7; 3,19.

¹⁶¹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis.* s. 234.

¹⁶² Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis.* s. 234.

skutečnosti zbytky mýtů a legend, z nichž zbyly jen pověsti o recích, hrdinech, polobozích, božských praotcích a zakladatelích rodu.¹⁶³

Následující verše 6,5-8 nám říkají, že splynutím „božských synů“ a „lidských dcer“ se velmi rozmnožila zlovůle člověka, a tak Hospodin začal litovat, že vůbec člověka učinil. Rozhodl se proto zničit své stvoření. Avšak jediný spravedlivý byl Noe, kterého Bůh zachránil. Právě Noemovi a jeho synům Bůh po potopě požehnal a jeho pokolení mělo opět naplnit zemi (9,1).

¹*Bůh Noemu a jeho synům požehnal a řekl jim: „Plodte a množte se a naplňte zemi.*

Tento verš opět, ale zároveň nově vybízí k lidské plodnosti. Země tak má být naplněna pokolením spravedlivého.

6.1.3 Spatření nahoty otce (Gn 9,20-27)

Následující verše 9. kapitoly jsou velice zajímavé, avšak nejednoznačné. Pojednávají o Noemovi, který vysadil vinici (v. 20), napil se vína, opil se a uprostřed svého stanu odkryl svou nahotu (v. 21). Otcovu nahotu spatřil jeden z Noemových synů, Chám, a tuto skutečnost oznámil svým bratrům Šémovi a Jefetovi (v. 22). Ti však vzali plášť a přikryli svého otce (v. 23).

Po probuzení Noe zjistil, co se stalo (v. 24), a tak proklel Kenaana (v. 25) a požehnal Hospodinu, resp. i Šémovi a Jefetovi (v. 26-27)

²⁰*I začal Noe obdělávat půdu a vysadil vinici.*

²¹*Napil se pak vína, opil se a odkryl uprostřed svého stanu.*

²²*Chám, otec Kenaanův, spatřil svého otce obnaženého a pověděl to venku oběma svým bratrům.*

²³*Ale Šém a Jefet vzali plášť, vložili si jej na ramena a jdouce pozpátku přikryli nahotu svého otce. Tvář měli odvrácenou, takže nahotu svého otce nespatri.*

²⁴*Když Noe procitl z opojení a zvěděl, co mu provedl jeho nejmladší syn,*

²⁵*řekl: „Proklet buď Kenaan, ať je nejbídnějším otrokem svých bratrů!“*

²⁶*Dále řekl: „Požehnan buď Hospodin, Bůh Šémův. Ať je Kenaan jejich otrokem!“*

²⁷*Kěž Bůh Jefetovi dopřeje bydlet ve stanech Šémových. Ať je Kenaan jejich otrokem!“*

¹⁶³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 49.

V těchto verších je Noe vylíčen odlišně oproti počátku potopy. Zde jde pravděpodobně o dvě nezávislé tradice, které stojí vedle sebe.¹⁶⁴ Na jedné straně Noe jako spravedlivý zachránce lidstva a na druhé Noe jako zakladatel vinařství, což ale s sebou přineslo negativní důsledky. V tomto případě nebyl problém v požívání alkoholu, ale jeho následek – obnažení se. Odkrytí nahoty poté mohlo vést k mnohem vážnějšímu sexuálnímu deliktu.¹⁶⁵

Rodiče žili v odlišném stanu než jejich děti (v. 21). V tomto kontextu pohlédnout na nahotu svého otce bylo prohřeškem, který se odrazil na postavení Cháma, otce Kenaana i jejich potomků v dějinách Izraele.

Určit přesné pořadí Noemových synů je sporné. Definice Cháma jako nejmladšího syna zjevně protičečí s v. 18, kde pořadí synů je Šém, Chám a Jefet. Chám je prostřední a ne nejmladší. Jde tu pravděpodobně a smíšení dvou genealogických tradic, přičemž první tradice je Šém, Jefet a Kanaan a druhá tradice je Šém, Chám a Jefet. Spojení těchto dvou tradic můžeme spatřit i ve v. 22, kde Chám je definovaný jako otec Kenaana, nebo při prokletí ve v. 25, kdy Noe neproklíná Cháma, který skutek vykonal, ale Kenaana, jeho potomka.¹⁶⁶

Zkusme se nyní zamyslet nad tím, co vlastně Chám udělal. Biblické líčení události je velice stručné a střídme. Říká pouze, že Chám spatřil nahotu svého otce, který se v opilosti sám odkryl, a oznámil to bratrům. Neříká se, že by otcovu nahotu Chám odkrýval. Vazba „odhalit nahotu“ (hebr. sloveso g-l-h) je jmenovitě ve statích Mojžíšova zákona běžným opisem pro pohlavní styk, např. v Lv 18,6-19 nebo Lv 20,11-21. „Vidět nahotu“ pak znamená jen ji spatřit. Vazba ovšem může být eufemismem, skrytým vyjádřením něčeho horšího. Zajímavé je, že Noe po procitnutí bez dalších informací ihned poznal, co se stalo.

¹⁶⁴ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 279.*

¹⁶⁵ Srov. Gn 19,32-35.

¹⁶⁶ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 279.*

Možné vysvětlení Cháмова činu uvádějí Heller a Prudký.¹⁶⁷ Podle nich ve stanu došlo ke zneužití otce. Pro tuto tezi hovoří následující verše, totiž skutečnost, že Chám oznámil událost bratrům. Jistě ne proto, aby se pochlubil svou nemravností. Zřejmě se stalo něco, co změnilo i jejich situaci, něco, co se i jich týkalo a co mělo především právní, nikoliv jen morální dimenzi.

V příbězích praotců se táhne spor o prvorozenství a požehnání mezi bratry a tento zápas je dle Hellera a Prudkého i zde. Chám se chlubí bratrům, že je nyní právně nadřazen svému otci a tím samozřejmě i svým bratrům, protože „zbezprávnělý otec už nemá co rozhodovat o tom, kdo převezme, zdědí prvorozenecké požehnání“.¹⁶⁸ Šlo tedy o to, že Chám učinil to, že znásilnil, nebo nějak sexuálně podrobil otce, který tak nemůže o dědictví rozhodovat. K čemu při tom přesně došlo či nedošlo, není podstatné, důležitá je právní stránka věci.¹⁶⁹

Po Chámově činu vzali Šém a Jefet plášť a pozpátku přistupovali k otci, aby jej přikryli. Jejich tváře byly obráceny, aby nespatřili nahotu svého otce. Tento čin lze podle Hellera a Prudkého chápat jako dílo smíření, odpuštění a nápravy. Cílem činu nebylo změnit pouze přítomnost, ale i minulost. Proto šli bratři pozpátku, nejen z důvodu zabránění pohledu na otcovu nahotu, ale i symbolicky jako návrat do minulosti a napravení vin.¹⁷⁰

Veršem 24 začíná další scéna. Noe procitá ze svého vína a poznává, co mu učinil jeho mladší syn. Procitlý má ihned jasný přehled o tom, co se událo a reaguje. Proklíná i žehná. V 25. verši zlořečí Kenaanovi. Je zde změna adresáta od Cháma ke Kenaanovi. Zde je zajímavá jmenná věta bez určitého slovesa – zlořečený Kanaan – nevyjadřuje děj, ale trvalý stav. Ve v. 26 se Noe obrací od

¹⁶⁷ Srov. HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžíšových*. s. 51.

¹⁶⁸ HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžíšových*. s. 51.

¹⁶⁹ Srov. HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžíšových*. s. 51.

¹⁷⁰ Srov. HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžíšových*. s. 52.

zlořečeného Kenaana k Šémovi. Protikladem zlořečení je požehnání. Šém se podílí na Božím požehnání, protože jeho Bohem je Hospodin.¹⁷¹

Celá perikopa je velice zajímavá. Vzhledem k existenci dvou pramenu je těžké určit postavení Noemových synů. Chámův čin lze jen těžko odhalit, neboť hebrejský text nám nenabízí jasnou odpověď. Spatřit nahotu neznamena ji automaticky odkrýt, čili zneužít. Podle kontextu celého Pentateuchu, především Lv 18 a 20, pravděpodobně nešlo přímo o znásilnění otce. Avšak tezi Hellera a Prudkého nelze v tomto případě zcela vyloučit.

6.1.4 Sáráj jako sestra Abrama (Gn 12,10-20)

Následující text Gn 12,10-20 nepojednává ryze o sexualitě, ale v pozadí lze tuto problematiku spatřit, a proto není možné tento text opomenout. Zajímavé je, že příběh manželky vydávané za sestru a zachráněné z nebezpečí, které ji hrozí v cizí zemi, byl oblíbenou látkou, jak dokládá jeho trojí verze v Gn – kap. 12; 20 a 26.¹⁷²

Vzhledem k tomu, že nastal hlad, Byl Abram nucen sestoupit do Egypta (v. 10). Jeho ženě Sáráj řekl, že se má vydávat za jeho sestru, protože se obával, že ho zabijí, ale zároveň se chtěl mít dobře (v. 11-13). Tak se stalo. Sáráj byla vzata do faraónova domu a Abram se měl díky ní dobře (v. 14-16).

To se však nelíbilo Hospodinu a dům faraóna byl zasažen velkými ranami (v. 17). Faraó nařkl Abrama a vyhostil oba se vším, co měli (v. 18-20).

¹⁰*I nastal v zemi hlad. Tu Abram sestoupil do Egypta, aby tam pobyl jako host, neboť na zemi těžce doléhal hlad.*

¹¹*Když už se chystal vejít do Egypta, řekl své ženě Sáráji: „Vím dobře, že jsi žena krásného vzhledu.*

¹²*Až tě spatří Egypťané, řeknou si: „To je jeho žena.“ Mne zabijí a tebe si ponechají živou.*

¹³*Říkej tedy, žeš mou sestrou, aby se mi kvůli tobě dobře dařilo a abych tvou zásluhou zůstal naživu.“*

¹⁷¹ Srov. HELLER, J., PRUDKÝ, M. *Obtížné oddily knih Mojžíšových*. s. 53.

¹⁷² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 65.

¹⁴*Když pak Abram vešel do Egypta, spatřili Egyptané tu ženu, jak velice je krásná.*

¹⁵*Spatřila ji také faraónova knížata a vychválila ji faraónovi. Byla proto vzata do domu faraóna*

¹⁶*a ten kvůli ní prokázal Abramovi mnoho dobrého, takže měl brav a skot a osly i otroky a otrokyně i oslice a velbloudy.*

¹⁷*Ale faraóna a jeho dům ranil Hospodin velikými ranami kvůli Abramově ženě Sáraji.*

¹⁸*Faraó tedy Abrama předvolal a řekl: „Jak ses to ke mně zachoval? Proč jsi mi nepověděl, že to je tvá žena?”*

¹⁹*Proč jsi říkal: „To je má sestra“? Vždyť já jsem si ji vzal za ženu. Tady ji máš, vezmi si ji a jdi!“*

^{20A}*faraó o něm vydal svým lidem příkaz. Vyhostili jej i jeho ženu se vším, co měl.*

Tvrzení, že Sáráj byla Abramovou sestrou, nebylo celkem klamné. V Gn 20,12 se hovoří, že měli společného otce, ale ne matku, takže Sáráj byla jeho nevlastní sestrou.

Abramův požadavek vzbudil mnoho nedorozumění. Požaduje, aby Sáráj neřekla, že je jeho žena, ale aby se představila pouze jako sestra. Toto mělo Abramovi přinést řadu výhod, ve v. 16 se ukazuje jakých. Sice ho faraó zahrnul majetkem, ale ženu mu sebral. To je velká ironie. Abram si neuvědomoval důsledek svého plánu – dostal to, pro co přišel do Egypta, ba ještě více, ale přišel o svou ženu.

Celý text vrcholí, když Pán chorobou přinutí faraóna vrátit, co sebral. Anticipuje se tu pozdější příběh Mojžíše a Izraelitů v Egyptě. Správné pochopení celého příběhu si vyžaduje porozumět smyslu ironie, která je v jeho pozadí. Abramovo konání před vstupem do Egypta je daleko od důvěry v Pána, kterou měl Abram, když opustil Cháran a vydal se na cestu do neznáma. Právě nedostatek důvěry, že Pán sám vyřeší situaci, způsobil, že celý plán se otočil proti Abramovi. Pán i tak nakonec musí celou situaci vyřešit sám a přinutit faraóna, aby Sáráj propustil.¹⁷³

¹⁷³ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 339-340.*

6.1.5 Sodomský hřích (Gn 19,1-12)

Sodomský příběh začíná příchodem poslů a Lotovým pozváním do hostů do svého domu (v. 1-3). Avšak večer došlo k tomu, že sodomští muži obklíčili dům a chtěli vydat hosty, „aby je poznali“ (v. 4-5). Lot však nesouhlasil a raději jim nabídl své dcery (panny) s tím, že si s nimi mohou dělat, co chtějí (v. 6-8). Sodomští se s touto nabídkou nespokojili a chtěli se dostat do domu (v. 9). Lotovi hosté svého hostitele zachránili (v. 10), ale všichni sodomští před domem byli potrestáni slepotou (v. 11).

¹¹ *přišli ti dva poslové večer do Sodomy. Lot seděl v sodomské bráně. Když je spatřil, povstal jim vstříc, sklonil se tváří k zemi*

² *a řekl: „Snažně prosím, moji páni, uchylte se do domu svého služebníka. Přenocujte, umyjte si nohy a za časného jitra půjdete svou cestou.“ Odvětili: „Nikoli, přenocujeme na tomto prostranství.“*

³ *On však na ně velice naléhal; uchýlili se tedy k němu a vešli do jeho domu. Připravil jim hostinu, dal napéci nekvašené chleby a pojedli.*

⁴ *Dříve než ulehli, mužové toho města, muži sodomští, lid ze všech koutů, mladí i staří, obklíčili dům.*

⁵ *Volali na Lota a řekli mu: „Kde máš ty muže, kteří k tobě této noci přišli? Vyved' nám je, abychom je poznali!“*

⁶ *Lot k nim vyšel ke vchodu, dveře však za sebou zavřel.*

⁷ *Řekl: „Bratři moji, nedělejte prosím nic zlého.*

⁸ *Hleďte, mám dvě dcery, které muže nepoznaly. Jsem ochoten vám je vyvést a dělejte si s nimi, co se vám zlíbí. Jenom nic nedělejte těmto mužům! Vešli přece do stínu mého přístřeší.“*

⁹ *Oni však vzkřikli: „Klid' se!“ A hrozili: „Sám je tu jen jako host a bude dělat soudce! Že s tebou naložíme hůř než s nimi!“ Obořili se na toho muže, na Lota, a chystali se vyrazit dveře.*

¹⁰ *Vtom ti muži vlastníma rukama vtáhli Lota k sobě do domu a zavřeli dveře.*

¹¹ *Ale muže, kteří byli u vchodu do domu, malé i velké, ranili slepotou, takže nebyli schopni nalézt vchod.*

Večer přicházejí do Sodomy dva poslové (příp. andělé). Na základě narativní struktury je tento text přirozeným pokračováním 18,22a, kdy se tito muži obrátili a šli do Sodomy. To dělá část 18,22b-33 pozdějším dodatkem k původnímu rozpracování.

Lot sedí v bráně Sodomy a zve hosty k sobě domů. Večer se však schyluje k závažné události. Všichni muži Sodomy vyžadují vydat hosty za účelem jejich „poznání“. Výraz „poznat“ má jednoznačně sexuální rozměr. Jednání Sodomských je tak porušením příkazů Lv 18,22 a 20,13. Takovéto jednání se v biblické tradici vnímalo jako zvrácenost.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Podobný případ s použitím toho samého výrazu je opsán v Sdc 19,22n.

Když Lot nabízí sodomským mužům své dcery jako náhradu, používá opět výrazu „poznat“, což potvrzuje sexuální charakter tohoto pojmu. Tyto dívky ještě nepoznaly muže. Později z 19,14 vyplývá, že dcery, i když nebyly ještě vdané, byly už zasnoubené. Přesto je Lot nabízí, aby ochránil hosty. I sám Lot je v podstatě v zemi hostem, neboť z textu je patrné, že nebyl obyvateli přijat.

Ve verši 11 není použitý typický výraz pro slepotu. Poslové spíše „oslnili muže Sodomy oslepující září“. Na tomto místě jde pravděpodobně pouze o dočasné oslepení, nikoliv o úplnou ztrátu zraku.¹⁷⁵

V tomto vyprávění je největším hříchem porušení nedotknutelného práva cizinců na pohostinství. Zachování práva na pohostinství má podle tehdejší mentality přednost před ctí Lotových dcer. Hřích sexuální je na tomto místě až sekundárním proviněním, ačkoliv i ten se sám o sobě trestal velice přísně (Lv. 20).¹⁷⁶

6.1.6 Lotovy dcery (Gn 19,30-38)

Hlavním tématem tohoto vyprávění je zplození Lotova potomstva z jeho vlastních dcer. Ty se o tom nejprve rozhodují (v. 31-32) a poté to stejným způsobem jedna po druhé i uskutečňují (v. 33-36). Závěrečné verše jsou etiologií vysvětlující původ Moábců a Amónovců (v. 37-38).

³⁰Lot pak vystoupil ze Sóaru a usadil se se svými dvěma dcerami na hoře, protože se bál usadit se v Sóaru. Usadil se s oběma dcerami v jeskyni.

³¹Tu řekla prvorozená té mladší: „Náš otec je stařec a není muže v zemi, aby k nám podle obyčeje celé země vešel.“

³²Pojď, dáme otci napít vína a budeme s ním ležet. Tak dáme život potomstvu ze svého otce.“

³³Daly mu tedy té noci pít víno. Pak vešla prvorozená a ležela s otcem. On však nic nevěděl, ani když ulehla, ani když vstala.

³⁴Příštího dne řekla prvorozená té mladší: „Hle, na dnešek jsem ležela s otcem já. Dáme mu pít víno i této noci a vejdeš ty a budeš s ním ležet. Tak dáme život potomstvu ze svého otce.“

³⁵Daly mu tedy pít víno i této noci a mladší přišla a ležela s ním. On však nic nevěděl, ani když ulehla, ani když vstala.

³⁶Tak obě Lotovy dcery otěhotněly se svým otcem.

³⁷I porodila prvorozená syna a nazvala ho Moáb (to je Z otce zplozený) ; ten je praotcem Moábců až podnes.

³⁸A mladší porodila také syna a nazvala ho Ben-amí (to je Syn mého příbuzného) ; ten je praotcem Amónovců až podnes.

¹⁷⁵ Srov. Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 434-435.

¹⁷⁶ Srov. Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad. s. 79.

Neobvyklým příběhem je zde vysvětlen původ Moábců a Amónovců, dvou národů, které žily v Zajordání, v sousedství Izraele, ale chovaly se k němu nepřátelsky. Jejich praotcové pocházejí z krvesmilstva Lotových dcer. Lot sám je však zde v opojení jakoby zbaven vlastní vůle a zneužit. Téma je velmi podobné příběhu o Noemovi z Gn 9,18-27.¹⁷⁷

Z příběhu rovněž vyplývá skutečnost, jak silná musela být v tehdejší civilizaci snaha zajistit pokračování rodu v potomstvu, jestliže v krajní nouzi mohla vést až k takovýmto nepřírozeným řešením.¹⁷⁸

6.1.7 Jákobova služba u Lábana (Gn 29,21-30)

Jákob sloužil u Lábana, aby dostal za ženu Ráchel. Lában ho však podvedl a za ženu mu dal svou starší dceru Leu (v. 21-24), protože nebylo zvykem, aby se mladší dcera vdávala dříve než ta starší (v. 25-26). Za Ráchel pak musel Jákob sloužit dalších sedm let (v. 27—30).

²¹Potom řekl Jákob Lábanovi: „Dej mi mou ženu, má lhůta už uplynula. Toužím po ní.“

²²Lában shromáždil všechny muže toho místa a uspořádal hody.

²³Večer vzal svou dceru Leu a uvedl ji k Jákobovi, a on k ní vešel.

²⁴Za služebnici své dceři Leji dal Lában otrokyni Zilpu.

²⁵Ráno Jákob viděl, že to je Lea. Vyčítal Lábanovi: „Cos mi to provedl? Což jsem u tebe nesloužil za Ráchel? Proč jsi mě oklamal?“

²⁶Lában odpověděl: „U nás není zvykem, aby se mladší vdávala dříve než prvorozená.“

²⁷Zůstaň u ní po celý svatební týden a dáme ti i tu mladší za službu, kterou si u mne odsloužíš v dalších sedmi letech.“

²⁸Jákob tak učinil a zůstal u ní po celý týden. Pak mu Lában dal za ženu svou dceru Ráchel.

²⁹Za služebnici dal své dceři Ráchel otrokyni Bilhu.

³⁰I vešel Jákob také k Ráchel a miloval ji více než Leu, a sloužil u něho ještě dalších sedm let.

Lábanova lest je protipólem Jákobova lstivého jednání se svým otcem. Izák neviděl ve své slepotě, Jákob nevidí ve tmě ložnice. Izákova slabina je v touze po lahůdce. Jákobova v touze po krásné ženě. Jako se dříve sám zmocnil

¹⁷⁷ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis.* s. 440.

¹⁷⁸ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 82.

práv nejstaršího, nyní musí ustoupit zákonu prvorozenství. Nejprve je třeba provdat starší dceru.¹⁷⁹

Je možné, že Jákob a Ráchel byli už legálně zaslíbeni, ale Ráchel ještě nevešla do Jákobova stanu, což byl poslední krok při uzavření manželství. V Lv 18,18 se jasně hovoří, že Jákob nemůže mít jako další ženu sestru vlastní ženy, takže z hlediska pozdějšího práva by byl tento akt nelegitimní. To potvrzuje starobylost příběhu, který nemohl vzniknout po tom, co vstoupilo do platnosti právo knihy Leviticus.¹⁸⁰

6.1.8 Jablíčka lásky (Gn 30,14-16)

V Gn 30,14-16 je se nachází velmi zajímavá epizoda. Rúben přináší z pole své matce Lea jablíčka lásky. Ráchel požaduje po své sestře, aby jí pár jablíček dala (v. 14). Ale Lea odmítá, a proto jí Ráchel za odměnu nabízí své právo dnešní noci s Jákobem (v. 15). S touto odměnou Lea souhlasí, a tak té noci vešel Jákob k Lea a ne k Ráchel (v. 16).

¹⁴Ve dnech, kdy se žala pšenice, vyšel Rúben a našel na poli jablíčka lásky a přinesl je své matce Leji. Ráchel však na Lea naléhala: „Dej mi prosím několik těch jablíček lásky od svého syna!“

¹⁵Ale ona ji odbyla: „Copak je to málo, žes mi vzala muže? Chceš mi vzít i jablíčka lásky od mého syna?“ Ráchel řekla: „Tak ať za ta jablíčka lásky od tvého syna spí tuto noc s tebou.“

¹⁶Když Jákob přicházel navečer z pole, vyšla mu Lea vstříc a řekla: „Musíš vejít ke mně, najala jsem tě za mzdu, za jablíčka lásky od svého syna.“ I spal té noci s ní.

Pod pojmem „jablíčka lásky“ je pravděpodobně chápána mandragora officinalis. Jedná se o lilkovitou rostlinu vyskytující se v celém Středomoří, o jejímž kořenu ve tvaru dětské postavičky se věřilo, že působí plodnost. Boží vůle však magii nepodléhá. Ovoce mandragory se podobá jablku a má silnou aromatickou vůni. Mandragora také byla odedávna známá jako afrodiziakum.¹⁸¹

¹⁷⁹ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 106-107.

¹⁸⁰ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis*. s. 579.

¹⁸¹ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 108.

Epizoda s mandragorou je dalším příkladem magické praxe, k níž se obě ženy uchylují. Ráchel věří, že mandragora jí může přinést plodnost. Ve v. 22-24 však je předložený Boží pohled na její neplodnost.¹⁸²

6.1.9 Příběh Diny (Gn 34)

Z celého příběhu Diny se podívejme pouze na části se sexuálním kontextem. Dina je dcerou Ley a Jákoba (v. 1). Uviděl ji Šekem, znásilnil ji a tím ji ponížil (v. 2). Avšak Šekem se do Diny zamiloval (v. 3). Proto požádal svého otce, aby mu dal tuto dívku za ženu (v. 4). Jákob se o znásilnění své dcery dozvěděl, ale prozatím mlčel (v. 5). Poté Šekemův otec Chamór vydal k Jákobovi, aby s ním promluvil (v. 6). Poté přišli Jákobovi synové domů, dozvěděli se, co se stalo a velmi se rozlítili (v. 7). Chamór i Šekem se snažili přátelsky vyřešit situaci a nabízeli různé benefity (v. 8-12). Jákobovi synové odpověděli lstivě. Přislíbili svou sestru Dinu a přátelské soužití za podmínky, že se nechá Chamórovův národ obřezat. V opačném případě odejdou i s Dinou (v. 13-17). Chamór i Šekem souhlasili a všichni muži jejich národa byli obřezáni (v. 18-24). Avšak Jákobovi synové, Šimeón a Lévi, třetího dne po obřízce do města vtrhli a všechny muže povraždili a město vyloupili (v. 25-29). Jákob se po tomto činu obává útoku okolních národů (v. 30), ale Šimeón a Lévi obhajují svůj čin zachováním cti Diny (v. 31).

¹Dína, kterou Jákobovi porodila Lea, si vyšla, aby se podívala na dcery té země.

²Uviděl ji Šekem, syn Chivejce Chamóra, knížete země, vzal ji a ležel s ní, a tak ji ponížil.

³Přilnul však k Díně, dceři Jákobově, celou duší, zamiloval si tu dívku a vmlouval se do jejího srdce.

⁴Svému otci Chamórovi pak Šekem řekl: „Vezmi mně to děvčátko za ženu.“

⁵Když Jákob uslyšel, že Šekem jeho dceru Dinu poskvrnil, byli jeho synové na poli s dobyt看em. Jákob mlčel, dokud nepřišli.

⁶Šekemův otec Chamór pak vyšel k Jákobovi, aby s ním promluvil.

⁷Jákobovi synové přišli z pole, jakmile o tom uslyšeli. Bolestně to ty muže ranilo a velmi se rozlítili. Vždyť spáchal v Izraeli hanebnost, ležel s dcerou Jákobovou, a to je nepřipustné.

⁸Chamór s nimi mluvil takto: „Můj syn Šekem lpí na vaší dceři celou duší. Dejte mu ji prosím za ženu.“

⁹Spřízněte se s námi, dávejte své dcery nám a berte si dcery naše.

¹⁸² Srov. Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 581-582.

¹⁰Můžete sídlit s námi, je před vámi celá země. Usad'te se, volně v ní obchodujte a mějte ji jako vlastní.“

¹¹Také Šekem jejím otci a jejím bratrům řekl: „Kéž bych získal vaši přízeň. Dám vám, oč mě požádáte.“

¹²Určete mi jakkoli veliké věno i dar. Dám vám, oč mě požádáte, jen mi tu dívku dejte za ženu!“

¹³Avšak Jákobovi synové odpověděli Šekemovi a jeho otci Chamórovi lstivě. Jednali tak proto, že jejich sestru Dínu poskvrnil.

¹⁴Řekli jim: „To my nemůžeme udělat, abychom dali svou sestru muži neobřezanému, byla by to pro nás potupa.“

¹⁵Svolíme jen tehdy, budete-li jako my: dá-li se u vás každý mužského pohlaví obřezat.

¹⁶Pak vám budeme dávat své dcery a budeme si brát dcery vaše, usídlíme se u vás a staneme se jedním lidem.

¹⁷Jestliže nás neuposlechnete a nedáte se obřezat, vezmeme svou dceru a odejdeme.“

¹⁸Chamórovi i jeho synu Šekemovi se jejich slova líbila.

¹⁹Mládenec nemeškal a vykonal to, neboť si Jákobovu dceru oblíbil. V otcově domě byl ze všech nejváženější.

²⁰Chamór a jeho syn Šekem přišli k bráně svého města a promluvili k mužům svého města:

²¹„Tito muži se k nám chovají pokojně. Ať se tedy usídlí v zemi a volně v ní obchodují. Ať je pro ně tato země na všechny strany otevřená. My si budeme brát za ženy jejich dcery a budeme jim dávat dcery své.“

²²Avšak aby s námi bydleli jako jeden lid, svolí ti muži jen tehdy, dá-li se u nás každý mužského pohlaví obřezat, jako jsou obřezáni oni.

²³Nebudou tak jejich stáda a majetek i všechny jejich dobytek patřit nám? Bud'me jen svolni a oni se u nás usídlí.“

²⁴Poslechli tedy Chamóra a jeho syna Šekema všichni, kdo měli právo vycházet k bráně jeho města; dal se obřezat každý mužského pohlaví, kdo vycházel k bráně jeho města.

²⁵Ale třetího dne, když byli v bolestech, vtrhli bezpečně do města s mečem v ruce dva Jákobovi synové, Šimeón a Lévi, bratři Díny, a všechny mužského pohlaví povraždili.

²⁶Zavraždili mečem také Chamóra a jeho syna Šekema, vzali z Šekemova domu Dínu a odešli.

²⁷Na pobité potom přišli Jákobovi synové a za poskvrnění své sestry město vyloupili.

²⁸Pobrali jejich brav a skot i jejich osly a co bylo v městě i na poli.

²⁹Zajali všechny jejich děti a jejich ženy a uloupili všechno jejich jmění, vše, co bylo v domě.

³⁰I řekl Jákob Šimeónovi a Lévimu: „Přivedete mě do zkázy, způsobili jste, že vzbuzuji nelibost u obyvatel země, u Kenaanců a Perizejců. Mám málo lidí. Seberou-li se proti mně, pobijí mě a budu vyhuben já i můj dům.“

³¹Odvětili: „Což směl s naší sestrou zacházet jako s děvčkou?“

Na tomto místě jde o jeden z mála případů, kde je rodová linie určená přes matku. Dina je dcerou Ley a Jákoba.

Skutečnost, že Dina se vyšla podívat na dcery té země, je ukázkou nekonvenčního jednání, které není v souladu se smýšlením rodu. Vyplyvá to zřejmě i z pozdější hebrejštiny, která používá frázi „vycházet ven“ ve smyslu prostopášné ženy ve významu promiskuitního jednání.¹⁸³ Pohlavní styk s nezasnoubenou dívkou vyžadoval povinnost si tuto dívku vzít. Nařízení Dt 22,28-29 se však pravděpodobně týkalo pouze Izraelitů.

¹⁸³ Srov. Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 620.

Šekem si Dinu chtěl vzít, neboť se do ní zamiloval. S tímto sňatkem souhlasil i Šekemův otec Chamór a se zprávou přichází k Jákobovi a jeho synům. Avšak napětí v Jákobově rodině narůstá. Jákobovi synové, na rozdíl od otce, jsou plni hněvu a bolesti nad tím, co se přihodilo jejich sestře.

Chamór přichází s nabídkou a představuje upřímnou lásku svého syna k Jákobově dceři. Přitom však zapomene na potupu, kterou jeho syn způsobil Dině. Dále se jeho nabídka se rozšiřuje o možnost postupných rodinných svazků, Tato nabídka však přímo protiče tradici Jákobovy rodiny, aby si děti nebraly své protějšky z řad Kenaanců.

Nabídka, která by mohla pohnout Jákoba, aby souhlasil s manželstvím, se dále rozšiřuje. Chamór nabízí pokojné soužití, volný pohyb a možnost nabytí země. Nakonec do transakce vstupuje i sám Šekem a nabízí naplnění jakýchkoliv podmínek, které mu budou uloženy. V dalším verši však upřesňuje, že má na mysli především zaplacení jakékoliv ceny za nevěstu. Uzavření manželství s Dinou by tak z pohledu Chamóra a jeho syna mohlo přinést Jakobovo rodině jen výhody.

Dříve než Chamór a jeho syn vyslechnou odpověď, autor textu nás informuje, že dialog se bude rozvíjet na dvou rovinách – rovině slov a tajných plánů. Lstivé konání bratrů je opět ospravedlněné poznámkou, že jednali ve smyslu odvety za poskvrnění jejich sestry.¹⁸⁴

6.1.10 Rúbenův hřích (Gn 35,22; 49,3-4)

Rúben se dopouští krvesmilstva s nevlastní matkou Bilbou (35,22) a za své jednání je i potrestán (49,3n).

²²Když Izrael přebýval v oné zemi, šel Rúben a ležel s ženinou svého otce Bilhou. Izrael se o tom doslechl... Synů Jákobových bylo dvanáct.

¹⁸⁴ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 621-622.*

Prohřešek, kterého se dopustil Jákobův prvorozený syn Rúben, je popsán pouze jedním veršem. Za krvesmilstvo se považovalo obcování s vlastní i nevlastní matkou a trestalo se smrtí.¹⁸⁵ V kontextu podobných případů obcování s konkubínami otce nebyl na prvním místě zdůrazněn morální přestupek, ale snaha o přivlastnění si moci.¹⁸⁶ Tak obcování s Bilbou má nejen sexuální, ale i mocenský podtón.¹⁸⁷

Toto jednání může vyjadřovat i politickou událost. Rúbenovské násilí na kmenech Bilby, kdy Rúbenovci, kteří sídlili v Zajordání od plání Azor po Betlém,¹⁸⁸ vtrhli do Moábu, střetli se s Danovci a přinutili je emigrovat do oblasti města Ono¹⁸⁹ .¹⁹⁰

Rúbenovo jednání si zaslouží trest.

³*Rúbene, tys můj prvorozený, síla má a prvotina mého mužství; povzneseností a mocí překypuješ.*

⁴*Přetekls jak vody; nebudeš však první, protože jsi vstoupil na otcovo lože. Tehdy znesvětils je. Na mé lůžko vstoupil!*

Důvodem pro ztrátu Rúbenova prvorozenství je poskvrnění Jákobova lůžka. Prakticky se Rúbenova ztráta prvorozenství projevila v integrování zajordánské části Rúbenova kmene do Gádova kmene. Následky Rúbenova hříchu tak zasáhly nejen jeho, ale i celý jeho kmen. O Rúbenovcích jako součásti izraelské konfederace je zmínka při rozdělování země za Jozua¹⁹¹ a pak v Debořině písni¹⁹², dále se v biblické historii už neobjeví. Polehčující okolnost

¹⁸⁵ Srov. Lv 20,11.

¹⁸⁶ Srov. Dt 23,1.

¹⁸⁷ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis.* s. 634.

¹⁸⁸ Srov. Nu 26,6.

¹⁸⁹ Srov. Gn 46,23.25.

¹⁹⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžišových). Český katolický překlad.* s. 123.

¹⁹¹ Srov. Joz 13,15-23.

¹⁹² Srov. Sdc 5,15b-16.

rozkoľu s bratry v otázce Josefova osudu¹⁹³ se Rúbenovi kupodivu nepřičítá k dobru.

„Nespoutanost“ znamená v morálním smyslu „být bezohledný“. Zde je výraz použitý v rámci metafory, která je hned vysvětlená odkazem na 35,22.¹⁹⁴

6.1.11 Příběh Tamar (Gn 38,1-26)

Příběh Tamar v Gn 38,1-26) je velice zajímavý. Pojednává o jejich vztazích s muži z Judovy rodiny dle zákonů levirátního manželství. Celou epizodu lze rozdělit na dvě části, a sice v. 1-11 a 12-26.

6.1.11.1 Er, Ónan, Šela a Tamar (v. 1-11)

V první části příběhu Juda odchází od svých bratrů a bere si za ženu dceru kenaanského muže jménem Šúa (v. 1-2). Manželka mu porodí tři syny – Era, Ónana a Šelu (v. 3-5). Juda vybral Erovi za manželku Tamar (v. 6). Er byl však v Hospodinových očích zlý, a tak zemřel (v. 7). Proto Juda řekl Ónanovi, aby si vzal Tamar podle švagrovského práva a zplodil svému bratru Erovi potomka (v. 8). Ónan souhlasil, ale kdykoliv měl styk s Tamar, vypouštěl semeno na zem, protože věděl, že případný potomek by nepatřil jemu (v. 9). Ónanovo jednání se nelíbilo Hospodinu, a tak jej také usmrtil (v. 10). Juda proto řekl Tamar, aby jako vdova odešla ke svému otci a počkala, než dospěje Šela. Juda se však začal obávat i o život svého nejmladšího syna (v. 11).

¹Stalo se pak v té době, že Juda odešel od svých bratrů a připojil se k adulámskému muži jménem Chira.

²Tam spatřil dceru kenaanského muže, který se jmenoval Šúa. Vzal si ji za ženu a vešel k ní.

³Otěhotněla, porodila syna a Juda mu dal jméno Er.

⁴Znovu otěhotněla, porodila syna a dala mu jméno Ónan.

¹⁹³ Srov. Gn 37,26-29; 42,22.37.

¹⁹⁴ Srov. Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 806-807.

⁵Nato porodila ještě dalšího syna a dala mu jméno Šela. Bylo to v Kezibu, kde jej porodila.

⁶Juda dal Erovi, svému prvorozenému, manželku jménem Támar.

⁷Judův prvorozený Er však byl v očích Hospodinových zlý, a proto jej Hospodin usmrtil.

⁸Juda tedy řekl Ónanovi: „Vejdi k bratrově ženě, vezmi si ji podle švagrovského práva a postarej se tak svému bratru o potomstvo.“

⁹Ale Ónan věděl, že to potomstvo nebude patřit jemu; proto kdykoli vcházel k ženě svého bratra, vypouštěl semeno na zem, aby svému bratru nezlodil potomka.

¹⁰Jeho počínání bylo v očích Hospodinových zlé, proto usmrtil i jeho.

¹¹Tedy řekl Juda své snaše Támaře: „Usaď se v domě svého otce jako vdova, dokud nedospěje můj syn Šela.“ Říkal si však: „Jen aby také on nezemřel jako jeho bratři!“ Támar tedy odešla a usadila se v otcovském domě.

Etiologická vsuvka o Judových levobočcích porušuje jinak souvislé vyprávění o vztazích Josefa a jeho bratrů. Účelem perikopy je objasnit původ třech velkých rodin, ze kterých se skládal Judův kmen – Šela, Perc a Zerach.¹⁹⁵

Je zajímavé, že Judova žena nikde není pojmenována. Víme pouze, že to byla dcera Kenaance Šúa. Jednalo se tedy o smíšený svazek. V pozdějších zákonodárných sbírkách bylo takovéto manželství zakázáno.¹⁹⁶

Pravomocí otce domu bylo vybrat nevěstu pro své syny. Juda proto vybral pro svého prvorozeného syna Era ženu jménem Támar. Po smrti Era se měla stát i ženou Judova druhorozeného syna Ónana.

Švagrovské (levirátní) manželství se předepisuje v případě, že jeden z bratrů zemře bez manželského potomka. Jinak je přísně zakázané v Lv 18,16 a 20,21. Žijící bratr má tak povinnost vzít si za manželku vdovu po bratrovi. Prvorozený syn z tohoto manželství je podle práva dědicem vlastnictví zemřelého. Instituce švagrovského manželství mohla vzniknout na základě přesvědčení, že žena se sňatkem stává vlastnictvím nové rodiny. S pozůstalostí zemřelého manžela se i manželka pokládala za součást dědictví a nová rodina přebírala za ni zodpovědnost. Sňatkem za švagra či blízkého rodinného příslušníka jí umožňovalo zůstat i nadále součástí kmene.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 671.*

¹⁹⁶ Srov. Dt 7,3.

¹⁹⁷ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 672.*

Levirátní manželství je v Bibli tematizované ve třech navzájem souvisejících textech – Gn 38; Dt 25,5-10 a v knize Rút.

Druhý syn Ónan však nechtěl s Támar zplodit potomka, a proto praktikoval „coitus interruptus“, čili přerušovanou soulož. Tím ale jedná proti nařízení v Gn 1,28 „plodte a množte se“ a proti příslibení daným jeho otcem.¹⁹⁸ Praktikováním přerušované soulože Ónan nerespektuje tradici švagrovského manželství, což mělo za následek jeho smrt. Zajímavé je, že v právním textu Dt 25,5-10 je muž odmítající splnit švagrovskou povinnost veřejně odsouzen, ale neukládá se mu žádný trest ani není přinucen švagrovské manželství realizovat.

Po smrti druhého manžela se Támar měla vrátit jako vdova ke svému otci a čekat než dospěje třetí Judův syn.

6.1.11.2 *Juda a Támar (v. 12-26)*

Po smrti své manželky se Juda vydal se svým přítelem Chírou za stříhači ovcí do Timni (v. 12). Toto se dozvěděla Támar (v. 13). Odložila vdovský šat, zastřela se rouškou, zahalila se a poté se usadila při vstupu do Énajimu, který je při cestě do Timny. Juda totiž nedodržel svůj slib a nedal Támar svému třetímu synovi Šelovi, ačkoliv už byl dospělý (v. 14).

Když Juda spatřil Támar, nepoznal ji a považoval ji za prostitutku. Chtěl k ní vejít (v. 15-16) a jako odměnu jí slíbil kůzle. Avšak Támar prozatím chtěla zástavu – Judovo pečetidlo se šňůrkou a hůl. Poté k ní Juda vešel, ona otěhotněla (v. 17-18) a odešla. Pak si opět oblékla vdovské šaty (v. 19).

Juda nezapomněl na slíbenou odměnu a po svém příteli poslal pro Támar kůzle a zároveň chtěl vrátit zástavu (v. 20). Judův přítel však Támar nenalezl a mužové toho města mu řekli, že tam žádná kněžka nebyla (v. 22). Juda se s tím

¹⁹⁸ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 672-673.*

smířil. Především mu šlo o to, aby nebyl v opovržení, když jí chtěl odměnu zaplatit (v. 23).

Asi po třech měsících bylo Judovi oznámeno, že jeho snacha se dopustila smilstva a dokonce je těhotná. Juda přikázal ji vyvést a upálit (v. 24). Tamar však poslala Judovi vzkaz, že je těhotná s tím, komu patří zastavené věci (v. 25). Juda poznal své pečtidlo se šňůrkou i hůl a řekl: „Je spravedlivější než já, nedal jsem ji svému synu Šelovi“. A už k Tamar nikdy nevešel (v. 26). V následujících verších je zmínka, že Tamar Judovi porodila dvojčata – Perese a Zeracha (v. 27-29).

¹²Uplynulo mnoho dní. Judova manželka, dcera Šúova, zemřela. Když se Juda utěšil, putoval se svým adulámským přítelem Chirou za stříhači svých ovcí do Timny.

¹³Oznámili Tamaře: „Tvůj tchán putuje do Timny ke střížím svých ovcí.“

¹⁴Tu odložila vdovské šaty, zastřela se rouškou, zahalila se a posadila se při vstupu do Énajimu, který je u cesty do Timny. Viděla totiž, že nebyla dána Šelovi za ženu, ačkoli už dospěl.

¹⁵Když ji Juda uviděl, považoval ji za nevěstku, protože si zastřela tvář.

¹⁶Obrátil se k ní, sedící při cestě, a řekl: „Dovol prosím, abych k tobě vešel.“ Nevěděl totiž, že je to jeho snacha. Otázala se: „Co mi dáš za to, že ke mně vejdeš?“

¹⁷Odvětil: „Pošlu ti kůzle ze stáda.“ Řekla: „Ale dáš mi zástavu, než je pošleš.“

¹⁸Otázal se: „Co ti mám dát jako zástavu?“ Odvětila: „Své pečtidlo se šňůrkou a hůl, kterou máš v ruce.“ Dal jí to a vešel k ní. A ona s ním otěhotněla.

¹⁹Hned nato odešla, odložila roušku a oděla se do vdovských šatů.

²⁰Juda pak poslal kůzle po svém adulámském příteli, aby vyzvedl od té ženy zástavu; ten ji však nenalezl.

²¹Vyptával se mužů toho místa: „Kde je ta kněžka, která byla v Énajimu u cesty?“ Odpověděli: „Žádná kněžka zde nebyla.“

²²Vrátil se k Judovi a řekl: „Nenašel jsem ji. Také mužové toho místa pravili: „Žádná kněžka zde nebyla.““

²³Juda řekl: „Ať si to nechá; jen když nebudeme v opovržení. Vždyť jsem to kůzle poslal, ale tys ji nenašel.“

²⁴Asi po třech měsících bylo Judovi oznámeno: „Tvá snacha Tamar se dopustila smilstva a dokonce je již z toho smilstva těhotná.“ Juda řekl: „Vyved'te ji, ať je upálena.“

²⁵Když už ji vedli, poslala svému tchánovi vzkaz: „Jsem těhotná s mužem, jemuž patří tyhle věci.“ A dodala: „Pohled jen pozorně, či je toto pečtidlo, šňůrka a hůl!“

²⁶Juda si je pozorně prohlédl a řekl: „Je spravedlivější než já; nedal jsem ji svému synu Šelovi.“ A už k ní nikdy nevešel.

Judův slib daný Tamar nebyl dodržen. Tamar se proto rozhodla vzít situaci do svých rukou.

Tamar se zastřela rouškou a zahalila se. Ženy, které musely mít zahalenou hlavu, pokud chtěly vyjít na ulici, byly: vdané chrámové prostitutky a jakékoliv svobodné asyrské ženy, jejich dcery nebo konkubíny. Ženy, které musely mít odhalenou hlavu, pokud chtěly vyjít na ulici byly: svobodné chrámové prostitutky, prostitutky a otrokyně. Z tohoto pohledu není možné tvrdit, že závoj byl

rozpoznávacím znakem prostitutky. Znakem prostituce bylo, že seděla u vchodu do města.¹⁹⁹

Juda uviděl Tamar a považoval ji za nevěstku. Za nevěstku byla označována žena, která vykonávala prostituci za určitou odměnu, na rozdíl od kněžky – chrámové prostitutky. Prostituce v starozákonní legislativě byla striktně zakázána.²⁰⁰ Naproti tomu se však zdá, že v praxi byla tolerována.²⁰¹

Judův adulámský přítel považoval Tamar za kněžku. Kněžka je však odlišná od prostitutky. Pod vlivem kenaanské mytologie kultovní prostituce imitovala sexuální vztah mezi bohem a bohyní, který byl zdrojem života a plodnosti na zemi. Imitování tohoto vztahu mohlo probíhat s kultovní prostitutkou, kněžkou, nebo mezi návštěvníky chrámu. V současnosti se preferuje názor, že kněžky byly prostitutky, které nabízely své služby v chrámech, svatyních, anebo v jejich blízkosti. Profit patřil dané svatyni a mohl být pod dozorem personálu svatyně. Ex 32,6 označuje, že slavení některých svátků mohlo obsahovat různé projevy sexuální nevázanosti. Dt 23,18 tuto praxi v Izraeli však zakazovalo.²⁰²

Cena služeb prostitutky byla jeden bochník chleba. Cena, kterou Juda nabídl Tamar za její služby, byla pravděpodobně přehnaná.²⁰³ Judovu zástavu tvořilo jeho pečetidlo se šňůrkou a hůl. Pravděpodobně šlo o oválnou pečeť vyrobenou z tvrdšího materiálu, do kterého byly vryté různé ornamenty a obrazce. Ve středu byla dírka, skrze ni se navlékl provázek tak, aby se pečeť mohla zavěsit na hrdlo. Otisknutím válečku do měkkého hliněného materiálu se vyrýval obraz sloužící jako důkaz osobního vlastnictví. Pečetní váleček byl cenným osobním vlastnictvím. Šňůrka mohla být i samostatným předmětem. Tento symbol znamenal délkovou míru a označoval, že král měl právo vyměřovat zemi i

¹⁹⁹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis. s. 674.*

²⁰⁰ Srov. Lv 19,29 a Dt 23,18.

²⁰¹ Srov. Joz 2; 6; Sdc 16,1.

²⁰² Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis. s. 675.*

²⁰³ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok, Genézis. s. 674.*

spravedlnost. Hůl může znamenat palici nebo žezlo sloužící jako symbol moci a vůdcovství. Všechny tyto symboly sloužily k označení konkrétního člověka. Juda tak zanechal Támar své vlastní identifikační předměty.²⁰⁴

Při Judově zjištění, že se Támar dopustila smilstva, ba dokonce je těhotná, stanovil trest. Měla být vyvedena k městské bráně a upálena. Juda má nad Támar pravomoc, i když už žila se svými rodiči. Cizoložství se běžně trestalo smrtí, ale způsob vykonání nebyl blíže určen.²⁰⁵ V případě, že šlo o zasnoubenou ženu, trest smrti byl vykonávaný ukamenováním^{206 207}.

Judovo uvědomění si vlastní chyby ve smyslu „ona je spravedlivá, ne já“ naznačuje, že Támar dodržela tradici a ne Juda. Vyznání Judovy viny je skutečnosti vyznáním Támařiny nevin. Juda poukazuje na skutečnost, že Támařin skutek je jen následkem jeho pádu, a proto nemůže být připočtený za chybu Támar, ale jemu.²⁰⁸

6.1.12 Josef a Potifarova žena (Gn 39,7-20)

Další text pojednává o Josefovi, který se dostává do Potifarova domu, kde je sváděn ženou svého pána (v. 7). Josef ji však odmítá (v. 8-10). Když byl dům prázdný, žena opět naléhala na Josefa, ale ten jí opět odmítl, a tak ho žena neoprávněně nařkla z pokusu o znásilnění (v. 11-19). Poté Potifar vzplanul hněvem a Josefa vsadil do vězení (v. 20).

⁷Po těchto událostech se stalo, že se žena jeho pána do Josefa zahleděla a naléhala: „Spi se ^{mnou!}“

⁸Ale on odmítl a ženě svého pána řekl: „Pokud mě tu můj pán má, nestará se o nic, co je v domě; svěřil mi všechno, co má.“

²⁰⁴ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 675.*

²⁰⁵ Srov. Lv 20,10; Dt 22,22.

²⁰⁶ Srov. Dt 22,23-24.

²⁰⁷ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 675.*

²⁰⁸ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 677.*

⁹*V tomto domě není nikdo větší než já. Nevyňal z mé správy nic, jen tebe, protože jsi jeho manželka. Jak bych se tedy mohl dopustit takové špatnosti a prohřešit se proti Bohu!“*

¹⁰*A třebaže se Josefovi nabízela den co den, nevyhověl jí, aby k ní ulehl a byl s ní.*

¹¹*Jednoho dne přišel do domu, aby vykonával svou práci. Nikdo z domácích v domě nebyl.*

¹²*Tu ho chytila za oděv se slovy: „Spi se mnou!“ Ale on jí nechal svůj oděv v ruce, utekl a vyběhl ven.*

¹³*Když viděla, že jí nechal svůj oděv v ruce a utekl ven,*

¹⁴*křikem přivolala služebnictvo a vykládala jim: „Hledte, přivedli nám Hebreje, a on se u nás bude miliskovat! Přišel za mnou a chtěl se mnou spát. Proto jsem se dala do takového křiku.*

¹⁵*Jak slyšel, že se dávám do křiku a volám, nechal svůj oděv u mne, utekl a vyběhl ven.“*

¹⁶*Uložila oděv u sebe, dokud nepřišel jeho pán domů.*

¹⁷*Jemu vykládala totéž: „Přišel za mnou ten hebrejský otrok, jehož jsi k nám přivedl, a chtěl se se mnou miliskovat.*

¹⁸*Když jsem se dala do křiku a volala, nechal svůj oděv u mne a utekl ven.“*

¹⁹*Jakmile Josefův pán uslyšel slova své ženy, která ho ujišťovala: „Jak říkám, tohle mi provedl tvůj otrok,“ vzplanul hněvem,*

²⁰*vzal Josefa a vsadil ho do pevnosti, tam, kde byli věznění královi vězňové. Tak se Josef ocitl v pevnosti.*

Téma nevěrné manželky svádějící mladého muže je ve starověké literatuře známé. Ve Starém zákoně se s ním můžeme setkat například v Př 5.²⁰⁹

Zajímavé je, že v celé perikopě není Potifarova manželka pojmenována. Je pouze charakterizována její touhou za každou cenu svést mladého Josefa. Jeho odmítnutí je však projevem kategorického nesouhlasu. Argumenty použité pro odmítnutí Potifarovy ženy v podstatě opakují to, co už víme z veršů 2-6 – Josef je správcem domu. Jediné, co je vyňato z jeho správy je Potifarova žena. Proto se Josef nemůže dopustit takové špatnosti a prohřešit se proti Bohu.

Potifarova žena přechází od role svůdkyně, která se snažila přivést Josefa k sexuálnímu vztahu, k agresorce, která se neštítí použít lživého nařčení ze znásilnění.

Potifarova žena nenazývá Josefa hebrejským mužem, ale hebrejským sluhou. Být zneuctěn od sluhy je mnohem větší ponížení, než kdyby se toho samého přestupku dopustil svobodný muž.²¹⁰

Zajímavý je rozdíl použitých sloves pro sexuální styk ve verších 14 a 17. V případě komunikace se služebnictvem Potifarova žena použije výraz „lehnout si

²⁰⁹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 689.*

²¹⁰ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 689.*

s ní“, který přímo poukazuje na sexuální zneužití. V případě rozhovoru s manželem Potifarova žena používá dvojsmyslné sloveso „hrát si“, a tak nechává manžela, aby rozhodl, jak interpretovat toto jednání.²¹¹

Potifar jako otec rodiny má právo vynést a vykonat rozsudek v případě nevěry. Problematickým však zůstává Potifarův rozsudek nad Josefem. Nevěra byla obyčejně trestána smrtí. Vězení bylo zmírněním trestu. Z toho můžeme usoudit, že Potifar nebyl úplně přesvědčený o Josefově vině.²¹²

6.1.13 Shrnutí

- V rámci knihy Genesis se mnohokrát vyskytuje fráze „muž poznal ženu“, „muž vešel k ženě“ či „muž zplodil potomka“. Ve všech případech se jedná o pohlavní styk za účelem zplození potomka, příp. genealogický výčet.
- V Gn 6,1-4 je popsána situace spojení „božských synů“ a „lidských dcer“, z něhož se rodili obři, příp. zrůdy. Tyto verše jsou velice složité na výklad a není přesně znám jejich význam. Po této události ale přichází zkáza ve formě potopy. Bůh se ale slituje a zachraňuje spravedlivého. A tak Noe a jeho rodina dostávají požehnání a mají opět naplnit zemi (9,1).
- Gn 9,20-27 je velice sporný text. Pojednává o Noemovi, jakožto zakladateli vinice. Víno mělo za následek opilost a Noe se sám odkryl uprostřed svého stanu. V tom přichází jeho syn Chám a spatří otcovu nahotu. Informuje o tom své bratry, Šéma a Jefeta, a ti ho zakryjí. Následkem je zlořečení Kenaana, syna Chámov. Na tomto místě je velice sporné zjistit, zda došlo ze strany Cháma k sexuálnímu zneužití otce či nikoliv.

²¹¹ Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 689.*

²¹² Srov. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazek, Genézis. s. 689-690.*

- Příběh manželky vydávané za sestru a zachráněné z nebezpečí, které jí hrozí v cizí zemi, se v Gn vyskytuje na třech místech (kap. 12; 20 a 26. V Gn 12,10-20 jsou hlavními postavami Abram a jeho žena Sáráj, která je současně i jeho nevlastní sestrou. Vydáváním pouze za sestru má mít Abram určité výhody. Tak se i stane, ale Hospodin vše uvede na pravou míru.
- V Gn 19,1-11 je nastíněna situace práva na ochranu hostů. Lot přijímá posly, ale sodomští muži je chtějí vydat k sexuálnímu zneužití. Lot tomu chce zabránit a jako náhradu nabízí své dvě neprovdané, ale zasnoubené dcery. Čest hosta má přednost před ctí dcery. Sodomští muži jsou za svůj hřích potrestáni dočasnou slepotou.
- V Gn 19 je ještě jeden úsek se sexuálním kontextem. Ve verších 30-38 je nastíněna etiologie Moábců a Amónovců. Oba tyto rody se zrodily z krvesmilstva Lota a jeho dcer, které ovšem svého otce opily a poté s ním počaly potomka. Toto téma je velmi podobné Noemovu příběhu v Gn 9,20nn.
- Podle Gn 29,21-30 Jákob sloužil u Lábanu, aby dostal za ženu Ráchel. Lában ho však podvedl a za ženu mu dal svou starší dceru Leu, protože bylo zvykem, aby se starší dcera vdávala dříve. Za Ráchel pak musel Jákob sloužit dalších sedm let. Lábanova lest je protipólem Jákobova lstivého jednání se svým otcem, kdy připravil svého bratra o práva prvorozeného. Je možné, že Jákob a Ráchel byli už legálně zaslíbeni, ale Ráchel ještě nevěšla do Jákobova stanu. V Lv 18,18 se jasně hovoří, že Jákob nemůže mít jako další ženu sestru vlastní ženy, takže z hlediska pozdějšího práva by byl tento akt nelegitimní.
- Gn 30,14-16 poukazuje na to, že Ráchel i Lea hledali magickou pomoc při otěhotnění. Konkrétně se jednalo o „jablíčka lásky“ (pravděpodobně mandragoru).
- Celá 34. kapitola pojednává Šekemovým o znásilnění dcery Jákoba a Ley a důsledcích tohoto činu. Šekem si chce Dinu vzít za ženu, ale Jákobovo

synové nesouhlasí a využijí Isti, Přislíbí Dinu Šekemovi za podmínky, že se jeho národ nechá obřezat. Třetího dne po obřízce však využijí zranění mužů, všechny je pobijí a majetek uloupí. Tento čin se nelíbí Jákobovi, ale synové jej obhajují záchranou cti své sestry.

- V Gn 35,22 je vylíčen Rúbenův hřích. Měl pohlavní styk s nevlastní matkou Bilbou. Tento čin nezůstane bez trestu a v 49,3-4 je svým otcem zbaven prvorozenství.
- V Gn 38 je vylíčen příběh Tamar. Začátek kapitoly pojednává o Judovi, který zplodí tři syny – Era, Ónana a Šelu. Tamar je vybrána za ženu nejstaršímu synovi Erovi. Ten však brzy umírá a podle levirátního zákona se má Tamar stát ženou Erova bratra Ónana. Ten však nechce praktikováním přerušované soulože svému zemřelému bratru zajistit potomstvo, a proto umírá i on. Ovdovělá Tamar je Judou poslána zpět do otcovského domu, kde má čekat než dospěje nejmladší Šela. Juda však svůj příslib nedodrží, a tak se Tamar rozhodne jednat sama. Vydá se za Judou. Ten jí považuje za nevěstku a Tamar s ním otěhotní. Jako zástavu si vezme Judovy identifikační předměty. Když Juda zjistí, že je Tamar těhotná, odsoudí ji za smilstvo k trestu smrti. Tamar vrácením zástavy dokáže, kdo je otcem jejího dítěte (dětí), a Juda uzná svou vinu. Tyto verše poukazují na důležitost a praxi levirátního manželství.
- Poslední část knihy Genesis, kde je nastíněna sexuální tematika, je 39. kapitola. Zde je Josef opakovaně sváděn Potifarovou ženou. Vzhledem k tomu, že ji neustále odmítá, nařkne ho žena ze znásilnění. Potifar reaguje uvězněním Josefa, ačkoliv za cizoložství byl udělován trest smrti.

6.2 ***Exodus***

Velká část právních textů v Exodu je obsažena v Knize smlouvy (20,22-23,33) a Desateru (20,1-17). V části Ex 34,10-26 se vyskytuje řada ustanovení,

kteřá se již objevila v Knize smlouvy či Desateru. Dokonce verše 14-26 bývají označeny jako Kultické desatero. Jsou zde stanoveny závazky smlouvy. Kromě zákazu modloslužby a příkazu o dni odpočinku, jež jsou obsaženy i v Ex 20, jsou zde navíc kultické předpisy o slavnostech, prvotínách a obětech.

Z hlediska naší problematiky nás budou zajímat především verše 15 a 16, které pojednávají o kultickém smilstvu.

6.2.1 Kultické smilstvo (Ex 34,15-16)

Celá 34. kapitola pojednává o obnovení smlouvy. Mojžíš znovu vystupuje na horu, kde se mu zjeví Hospodin, a po zapsání Zákona na nové desky se vrací k lidu. Jsou zde obsaženy především kultické předpisy.

Ve verších 15n je zakázáno uzavírat jakékoliv smlouvy s pronárody Zaslíbené země, protože oni smilní se svými bohy a jim také obětují. Je zde varování před situací, že by Izraelité mohli být pozváni, aby jedli z jejich obětního hodu. Dále je tu vynesena hrozba, že synové si budou brát jejich dcery za manželky. Tyto ženy však budou se svými bohy smilnit a svádět izraelské syny, aby smilnili s jejich bohy také.

¹⁵Neuzavřeš smlouvu s obyvateli té země. Budou se svými bohy smilnit a svým bohům obětovat a tebe pozvou, abys jedl z jejich obětního hodu;

¹⁶a ty budeš brát z jejich dcer manželky pro své syny a jejich dcery budou se svými bohy smilnit a svádět tvé syny, aby smilnili s jejich bohy.

V těchto verších je především zakázáno uctívat jiné bohy, kromě Hospodina. Největší hrozbou jsou podle ze ženy pronárodů, které mohou svádět Izraelity ke smilstvu. Otázka modloslužby je velice problematická a velmi často je spojena se sexuálním chováním.

6.2.2 Shrnutí

- V Ex 34,15-16 je varování před kulty pronárodů. Velký problém je zde viděn v tom, že izraelští synové se budou ženit s dcerami, které uctívají jiné kulty a budou své manžele lákat ke smilstvu se svými bohy.

6.3 *Leviticus*

Ve Třetí knize Mojžíšově se kromě Zákona svatosti řeší problematika lidské pohlavnosti ještě ve 12. a 15. kapitole. Obě kapitoly jsou součástí většího celku, který pojednává o očišťovacích řádech (kap. 11-15). Tyto řády se zabývají problematikou čistých a nečistých živočichů (kap. 11), očišťování rodičky (kap. 12), malomocenství lidí a předmětů (kap. 13-16), pohlavní nečistoty mužů a žen (kap. 15). Tyto kapitoly pravděpodobně dříve tvořily jednu sbírku, jak můžeme usuzovat podle závěru každé z nich.²¹³

Je velice zajímavé, že pravidla čistých a nečistých zvířat předcházejí pravidlům pojednávajícím o čistotě a nečistotě člověka. Podle Milgroma nabízí Rabbi Simlai jedno z vysvětlení. Stejně jako člověk byl stvořen až po zvířatech, tak i „Tóra člověka“ následuje až po „Tóre zvířete“. Následují logicky otázky spojené nejprve s rozením a poté s různými formami nečistoty člověka.²¹⁴

Dříve než se začneme věnovat podrobněji očišťovacím řádům ve 12. a 15. kapitole, měli bychom si nejprve ozřejmit pojem čistoty. Čistotu můžeme chápat jako určitý stav, na základě kterého vzniká způsobilost přiblížit se posvátným věcem.²¹⁵ Může sice být spojena se ctností, která je protikladem nezřízenosti, ale

²¹³ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 190.

²¹⁴ O tomto pojednává Jacob Milgrom, ale blíže autorovo dílo nespecifikuje. Srov. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. s. 743.

²¹⁵ Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 66.

sama není důsledkem mravně dobrých činů, nýbrž příslušných obřadů. Lze ji také zcela nezávisle na morální odpovědnosti ztratit například kontaktem s nečistými předměty. Čistota je předpokladem účasti na bohoslužbě a na životě Bohem vyvoleného společenství. Je tedy prosta morálního hodnocení.²¹⁶ Zahrnuje také čistotu tělesnou, tj. odpor ke všemu nečistému.²¹⁷ Předpisy o čistotě jsou i formou ochrany proti pohanství.²¹⁸

Předpisy o čistotě určují jak zacházet s tím, co je svaté. Všechno, co souvisí s bohoslužbou, musí být obzvláště čisté, takže je zakázáno se k těmto předmětům i jen nenáležitě přibližovat.²¹⁹ Je zajímavé, že posvátné i nečisté předměty jsou ve stejné míře nedotknutelné, jako kdyby obojí bylo nadáno jakousi hrozivou silou.²²⁰

Většinu poskvrnění, pokud nezmizí sama²²¹, lze odstranit obmytím těla nebo oděvu,²²² smírnými oběťmi²²³ a v den smíru, o hlavním svátku očišťování, vysláním obětovaného kozla, symboliky nesoucího nečistoty a dokonce i hříchy lidu do pouště²²⁴ .²²⁵

²¹⁶ Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 66.

²¹⁷ Srov. Dt 23,13nn; Lv 13-14; Nu 19,11-14.

²¹⁸ Kanaan je znečištěn pohany, a proto propadá vojenská kořist prokletí a dokonce i sklizeň plodů země je nezakázána po dobu prvních tří let (Lv 19,23nn). Některá zvířata, jako je například vepř, jsou nečistá zřejmě proto, že měla co do činění s pohanskou bohoslužbou (Iz 66,3). (Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 66.)

²¹⁹ Srov. Lv 21; 22.

²²⁰ Srov. Ex 29,37; Nu 19.

²²¹ Srov. Lv 11,24.

²²² Srov. Ex 19,10;Lv 17,15nn.

²²³ Srov. Lv 12,6n.

²²⁴ Srov. Lv 16.

²²⁵ Srov. *Slovník biblické teologie*. s. 66-67.

6.3.1 Očišťování rodičky (Lv 12,1-8)

Dvanáctá kapitola Třetí knihy Mojžíšovy pojednává o očišťování rodičky. Jsou zde nastíněna pravidla pro šestinedělí při narození chlapce a děvčete.

¹Hospodin promluvil k Mojžíšovi:

²„Mluv k Izraelcům: Když žena otěhotní a porodí chlapce, bude nečistá po sedm dní; bude nečistá jako v době svého obvyklého krvácení.

³Osmého dne bude obřezána jeho předkožka.

⁴Matka pak setrvá v očišťování od krve ještě po třicet tři dny. Nedotkne se ničeho svatého a nevejde do svatyně, dokud neskončí dny jejího očišťování.

⁵Jestliže porodí děvče, bude nečistá dva týdny jako při svém krvácení a ještě po šedesát šest dní setrvá v očišťování od krve.

⁶Když skončí dny jejího očišťování po synu nebo dceři, přivede ročního beránka k zápalné oběti a holoubě nebo hrdličku k oběti za hřích knězi ke vchodu do stanu setkávání.

⁷On je přinese jako oběť před Hospodina a vykoná za ni smírčí obřady; tak bude očištěna od svého krvotaoku. To je řád pro ženu při narození chlapce nebo děvčete.

⁸Jestliže si nemůže opatřit jehně, ať vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, jedno k zápalné oběti a jedno k oběti za hřích. Kněz za ni vykoná smírčí obřady a bude čistá.“

Nečistota ženy po porodu je pouze dočasná, ale vylučuje ji z účasti na kultu. Jak už jsme zmínili výše, smyslem těchto zákonných opatření není hygienická ochrana muže či ženy ani etické hodnocení stavu ženy po porodu. Skutečností ale zůstává, že kombinace norem, na základě kterých je žena nečistá při běžné menstruaci a zároveň i po porodu, vylučuje ženu z kultu po velkou část roku. Zajímavé však je, že v biblických příbězích o mateřství se většinou o zachování těchto předpisů nehovoří.

Stav čistoty rodičky má zřejmě původ v její blízkosti silám života. Toto pojetí nacházíme v primitivních i vyspělých kulturách. Tím, kdo otvírá mateřské lůno, je v Bibli sám Hospodin.²²⁶

Ve 3. verši se děj příběhu odvrací od nečistoty ženy a konstatuje, že osmého dne bude dítěti obřezána jeho předkožka. Obřízka byla důležitým obřadem u mnoha národů a byla prováděna v období puberty nebo před

²²⁶ ²²⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 361.

uzavřením manželství. V Izraeli se spojuje s narozením jako znamení vstupu do svazku Boží smlouvy, a tedy přináležetosti k Božímu lidu.²²⁷

V 5. verši je náhle uveden rozdíl v době očišťování v případě, že potomek je ženského pohlaví. Důvod pro dvojnásobné prodloužení této doby při narození děvčete je sporný. Rabbi Simeon ben Yohai věří, že původně matka syna byla nečistá po čtrnáct dní stejně jako v případě dcery. Ale doba byla zredukována na sedm dní, aby mohla být provedena obřízka pro získání čistoty, což potvrzuje i následující verš. Navíc obřízka napomáhá i k očištění matky. Tyto domněnky jsou však sporné. Je zde například problém v tom, že novorozené dítě nelze považovat za nečisté, kromě toho ženský potomek by byl ve stavu věčné nečistoty bez rituálu podobnému obřízce.²²⁸

Důvod můžeme vidět i z medicínského hlediska. Již podle Hippokrata se matka po narození děvčete zotavovala pomaleji než při narození chlapce. Vliv této skutečnosti na kultické ustanovení však nelze doložit.²²⁹

Dvojnásobná délka očišťování po porodu dcery do jisté míry souvisí i s dobovými představami o druhotnosti ženy vůči muži.²³⁰ Je to v podstatě deformace už starozákonního pojetí muže a ženy a jejich postavení před Bohem.²³¹

Najít zdůvodnění prodloužení doby nečistoty u narození dívky je velmi složité a nelze přesně určit správnou příčinu tohoto nařízení.

²²⁷ Srov. Gn 17,10-14.

²²⁸ O tomto pojednává Jacob Milgrom, ale autor není blíže specifikován. Srov. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. s. 743.

²²⁹ O tomto pojednává Jacob Milgrom, ale autor není blíže specifikován. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. s. 743-744.

²³⁰ Srov. MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. s. 743-752.

²³¹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 361-362.

V 6. verši už je nastíněna situace, kdy ženě skončí doba očišťování. Má za povinnost přivést ročního beránka k zápalné oběti a holoubě či hrdličku k oběti za hřích. Zde žena vystupuje jako obětník a aktivně se podílí na kultu. Kněz je zde pouze pasivním příjemcem.

Zmínka o oběti za hřích by mohla vést k domněnce, že plození a rození jsou něco nečistého a špatného. Podle Bible však nejsou samy o sobě nečisté. Naopak patří k poslání člověka^{232 233}.

Poslední 8. verš, přinášející zvláštní povolení pro chudé, povoluje nahradit při oběti beránka hrdličkou nebo holoubkem, bylo pravděpodobně připojeno později, aby se odlehčilo zvláště nemajetným navrátilcům z Babylonu, když začalo židovstvo tvrději dodržovat různá zákonná ustanovení.²³⁴

6.3.2 Pohlavní nečistota mužů a žen (Lv 15,1-33)

V celé 15. kapitole jsou stanovena pravidla pro očišťování lidí a předmětů poskvřených výtokem nebo krví. Kapitolu lze rozdělit do několika celků pojednávajících: o chorobných výtocích mužů (v. 2-15), o normálních výtocích mužů (v. 16-17), o manželském styku (v. 18), o normálních výtocích žen (v. 19-24), o chorobných výtocích žen (v. 25-30). V poslední části kapitoly jsou stanoveny důsledky pro svatyni a pro Izrael (v. 31-33).

Sekrece pohlavních orgánů přirozeného nebo chorobného původu zneschopňují muže i ženu podílet se na kultu. Důvod však text nevysvětluje. Záleží mu jen na uspořádání častých situací v této oblasti. Předpisy hodnotí

²³² Srov. Gn 1,28; 9,1, 1 Tim 2,15.

²³³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 361-362.

²³⁴ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 361-362. Také srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 307-308.

případy z hlediska kultu, nehodnotí je lékařsky ani morálně. Záměrem je pouze uvést člověka znovu do stavu čistoty, což působí smírná oběť.²³⁵ Předpisy o nečistotě a čistotě, uvedené v této kapitole, jsou určeny všem Izraelcům. Každý z nich se má odpovědně podle nich řídit, aby svým přestupkem neohrozil celé společenství.

První verše (v. 2-15) pojednávají o nečistotě mužů. Jde o nečistotu, jež souvisí s chorobným výtokem nebo s nějakým pohlavním onemocněním.

¹Hospodin promluvil k Mojžíšovi a Áronovi:

²„Mluvte k Izraelcům a řekněte jim: Když některý muž trpí výtokem, je pro svůj výtok nečistý.

³Toto je řád týkající se jeho nečistoty při výtoku: Ať jeho tělo výtok vypouští nebo je v jeho těle výtok zadrženo, je to jeho nečistota.

⁴Každé lůžko, na němž by ležel trpící výtokem, bude nečisté, každý předmět, na němž by seděl, bude nečistý.

⁵Člověk, který by se dotkl jeho lůžka, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

⁶Kdo by si sedl na předmět, na němž seděl trpící výtokem, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

⁷Kdo by se dotkl těla toho, kdo trpí výtokem, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

⁸Kdyby trpící výtokem plivl na čistého, ten si vypere šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

⁹Každé sedadlo, na němž by seděl trpící výtokem, bude nečisté.

¹⁰Každý, kdo by se dotkl čehokoli, co bylo pod nemocným, bude nečistý až do večera. Kdo by ty věci nesl, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

¹¹Každý, koho by se dotkl trpící výtokem, aniž si opláchl ruce ve vodě, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.

¹²Hliněná nádoba, již by se dotkl trpící výtokem, bude rozbita. Každá nádoba dřevěná bude opláchnuta vodou.

¹³Když trpící výtokem bude od svého výtoku čist, odpočítá si pro své očištění ještě sedm dní. Vypere si šaty, omyje se celý pramenitou vodou a bude čistý.

¹⁴Osmého dne si vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata, přijde před Hospodina ke vchodu do stanu setkávání a dá je knězi.

¹⁵Kněz je připraví: jedno v oběť za hřích, druhé v oběť zápalnou. Tak za něho kněz vykoná pro jeho výtok smírní obřady před Hospodinem.

Nečistota, o níž se zde mluví, vylučuje z účasti na bohoslužebném životě, nikoliv však ze společenství jako například nečistota malomocného apod. Ovšem i dotyk znečišťuje, doba nečistoty způsobená dotykem je jen krátká – až do večera. K očištění stačilo vyprání šatů a omytí. Nečisté byly i předměty, jichž se postižený dotkl – hliněné nádoby byly rozbity, dřevěné omyty vodou. Po

²³⁵ Srov. Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad. s. 315-317.

uzdravení se musel očištěný podrobit předepsaným obřadům, jejichž součástí bylo omývání a oběti.²³⁶

Druhá část této kapitoly (v. 16-17) se dále týká mužské nečistoty. Na tomto místě se však hovoří o přirozených výtocích.

¹⁶*Muž, který měl výron semene, omyje si celé tělo vodou a bude nečistý až do večera.*

¹⁷*Každý oděv a všechno kožené, na nichž ulpí výron semene, budou vyprány ve vodě a budou nečisté až do večera.*

I výron semene, jakožto přirozený výtok, je považován za nečistý. K navrácení čistoty od tohoto výtoky postačí pouhé omytí těla vodou a setrvání do večera. Nečisté v tomto případě nejsou všechny věci, se kterými muž přišel do kontaktu, ale pouze oblečení a vše kožené, na nichž ulpí výron semene. K jejich očištění postačí opět vyprání vodou a sečkání do večera.

Specifický je 18. verš. I samotný pohlavní styk v manželství přivádí do stavu kultické nečistoty oba manžele.

¹⁸*Kdyby muž mající výron semene obcoval se ženou, omyjí se oba vodou a budou nečistí až do večera.*

K očištění po pohlavním styku postačí pouhé omytí vodou a nečistí budou jen do večera. O jakémkoliv znečištění okolních předmětů se zde nehovoří. V tomto smyslu by byl pohlavní styk sám o sobě i v manželství označován za nečistý. Zajímavé je, že plození i rození dítěte (12. a 15. kap) je provázeno kultickou nečistotou.

Od 19. verše se pozornost přesouvá k ženám. Nejprve je řešena otázka pravidelného menstruačního výtoky.

¹⁹*Když má žena výtok, totiž svůj pravidelný krvavý výtok, bude v období svého krvácení nečistá sedm dní. Každý, kdo by se jí dotkl, bude nečistý až do večera.*

²⁰*Všechno, na čem by ležela v období svého krvácení, bude nečisté, a všechno, na čem by seděla, bude nečisté.*

²¹*Každý, kdo by se dotkl jejího lůžka, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.*

²²*Každý, kdo by se dotkl jakéhokoli předmětu, na kterém seděla, vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.*

²³⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 366-367.

²³*Jestliže se dotkne něčeho, co bylo na lůžku či na předmětu, na němž seděla, bude nečistý až do večera.*

²⁴*Jestliže s ní bude muž obcovat a ulpí na něm její krvácení, bude nečistý sedm dní a každé lůžko, na němž by ležel, bude nečisté.*

Podobné předpisy jako pro muže s chorobným výtokem platily i pro menstrující ženy. Nečistota v době menstruace trvá sedm dní. Toto přirozené krvácení, na rozdíl od chorobných výtoků, bylo v pohanských kultech považováno za úkaz životodárné síly. Víra v životodárnost těhotenství a menstruace byla všeobecně spojována s největší hrůznou a odporem, aniž se to zdálo protismyslné. Taková žena byla nedotknutelná – ani v Izraeli se k ní muž nesměl přiblížit.

Smyslem biblických příkazů a zákazů je především ochrana ženy i prostředí, v němž žije, před magií a jí zprostředkovaným stykem s démony. Tyto rády mají vést ke kázni a čistotě.²³⁷

Nečistota se přenášela dotykem, přímým i nepřímým, a trvala až do večera. Potřísnění krví při souloži v menstruaci znečišťovalo na sedm dní. Při pravidelné menstruaci nebylo nutné přinášet nějaké oběti.²³⁸

Následující verše 25-30 se věnují ženské nečistotě, která je zapříčiněna nepřirozeným výtokem.

²⁵*Když má žena dlouhotrvající krvotok mimo období svého krvácení nebo když výtok trvá déle než obvyklé krvácení, bude trvat její nečistota po všechny dny výtoku. Bude nečistá jako v období svého krvácení.*

²⁶*Každé lůžko, na němž by ležela kterýkoli den svého výtoku, bude jako lůžko v období jejího krvácení. Každý předmět, na němž by seděla, bude nečistý jako při nečistotě jejího krvácení.*

²⁷*Každý, kdo by se jich dotkl, bude nečistý; vypere si šaty, omyje se vodou a bude nečistý až do večera.*

²⁸*Jestliže bude očištěna od svého výtoku, odpočítá si sedm dní a potom bude čistá.*

²⁹*Osmého dne si vezme dvě hrdličky nebo dvě holoubata a přinese je knězi ke vchodu do stanu setkávání.*

³⁰*Kněz připraví jedno v oběť za hřích a druhé v oběť zápalnou. Tak za ni kněz vykoná pro nečistotu jejího výtoku smírčí obřady před Hospodínem.*

Pro ženu trpící dlouhotrvajícím chorobným krvetokem už platí jiné podmínky. Po celý čas choroby je žena nečistá a po uzdravení musí přinést stejné

²³⁷ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 367.

²³⁸ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLDATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 367.

oběti jako muž trpící nepřírozeným výtokem – dvě hrdličky nebo dvě holoubata jako oběť za hřích a oběť zápalnou.

Poslední část 15. kapitoly vybízí k dodržování nařízení týkajících se kultické čistoty (v. 31-33).

³¹*Tak budete zdržovat Izraelce, aby se neznečistili a pro své znečištění nezemřeli, kdyby znečistili můj příbytek, který je uprostřed nich.*“

³²*To je řád týkající se toho, kdo trpí výtokem nebo má výron semene, jímž je znečišťován,*

³³*i té, která je nečistá svým krvácením; týká se toho, kdo trpí výtokem, ať to je muž nebo žena, i toho, kdo by obcovoval s nečistou.*

Závěrečná slova ukazují, že nejde v první řadě o nařízení hygienická, nýbrž o příkazy, jimiž je chráněna izraelská pospolitost. Jde v podstatě o čistotu Božího příbytku a bohoslužeb, a tam nesmí vstoupit nic poskvrněného a poskvrňujícího.

Předpisy o očišťování a vyhlásování kultické čistoty a nečistoty prozrazují úzkostlivou snahu (doloženou zvláště z doby po babylónském zajetí) zabránit směšování s pohanským prostředím. Předpisy však v pozdějším židovstvu narůstaly a sávaly se spíše břemenem než pomocí. Vedly k formalismu, jako by svatost Božího lidu mohla být chráněna a dokumentována jen zachováváním určitých pravidel, často zcela vnějších. Proto Ježíš odsuzuje zákoníky a farizeje, že kladou na lidi neúnosná břemena lidských ustanovení (Mt 23,4.13) a ukazuje, že pravá nečistota poskvrňující člověka vychází zevnitř, ze srdce (Mt 15,10-20). Starozákonní řády chrání Boží lid před falešným spiritualismem. Vedou jej k tomu, aby i navenek hledal cesty a možnosti, pravidla a řády, jimiž by se bránil a vyznával svou jedinečnost.²³⁹

²³⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 368.

6.3.3 Shrnutí

- V knize Leviticus částečně pojednává o problematice lidské sexuality 12. a 15. kapitola v rámci očišťovacích řádů. Čistotu je nezbytné chápat pouze v kultickém smyslu – ne v mravním či hygienickém.
- V 12,1-8 je nastíněna nečistota ženy po narození svého dítěte. Je zde rozlišena doba očišťování při narození dívky a chlapce. Doba očišťování je zakončena zápalnou obětí a obětí za hřích.
- V 15,1-33 jsou stanoveny očistné dny pro různé pohlavní výtoky. Rozebírány jsou situace u přirozených a nepřirozených výtoků mužů i žen.

6.4 *Numeri*

Čtvrtá kniha Mojžíšova neobsahuje v sobě žádný zásadní zákoník, a proto je problematika sexuality této knihy zařazena do kapitoly pojednávající o ostatních textech Pentateuchu.

Numeri se otázek lidské pohlavnosti dotýká na několika místech. Řeší se zde problematika vyobcování při nečistotě (5,1-4), řád pro osvědčení nevinu při podezření na nevěru (5,11-31), kultická prostituce při odpadu Izraele k Baal-peórovi a zároveň vykonaná pomsta na Midjancích 25,1-9; kap. 31).

6.4.1 **Řád pro nečisté (Nu 5.1-4)**

Otázka kultické čistoty a nečistoty je problematická. Hovořili jsme o ní již výše v rámci Leviticu, kdy jsme se věnovali nečistotě rodičky (Lv 12) a znečišťujícím pohlavním výtokům (Lv 15). V Nu 5,1-4 je tento problém dále

rozveden a řeší se zde otázky spojené se zacházením s lidmi, kteří byli označeni jako nečistí.

¹*Hospodin promluvil k Mojžíšovi:*

²*„Přikaz Izraelcům, ať vyhostí z tábora každého malomocného, každého, kdo trpí výtokem, i každého, kdo se znečistil při mrtvém.*

³*Vyhostíte osoby jak mužského, tak i ženského pohlaví, vyhostíte je ven za tábor, aby neznečisťovaly tábory těch, uprostřed nichž já přebývám.“*

⁴*Izraelci tak učinili a vyhostili je ven za tábor. Udělali to tak, jak mluvil Hospodin k Mojžíšovi.*

Ve 2. verši Hospodin přikazuje Izraelitům, aby vyhostili z tábora každého nečistého – malomocného²⁴⁰, trpícího výtokem i každého znečistivšího se při mrtvém.²⁴¹ Tyto osoby - muži i ženy - mají být vyhoštěny ven za tábor, protože by mohly znečistit celý tábor, uvnitř kterého přebývá sám Hospodin. Z tohoto důvodu je nutné vyvarovat se jakékoliv kultické nečistoty.

Na tomto místě ještě připomínáme, že nečistota neměla morální či hygienický aspekt. Šlo pouze o kultický rozměr. Nečistý člověk se nesměl zúčastnit ničeho, co bylo společné s bohoslužbou.

Ve 4. verši je praktický důkaz toho, že Izraelci toto nařízení respektovali a nečisté vyhostili ze svého společenství. Vyloučení je pravděpodobně pouze dočasné, ale přesná lhůta není zde stanovena.²⁴² V Lv 15 je většinou doba nečistoty upřesněna a liší se podle jednotlivých případů.

Tímto přísným nařízením byl lid chráněn před přízpusobivostí, aby nesplynul s prostředím a neztratil povědomí o čistém a svatém Hospodinu.²⁴³

²⁴⁰ Malomocenstvím se nechápala pouze tato nemoc sama o sobě, ale také veškerá více či méně závažná kožní onemocnění. Zajímavé je, že o ostatních případech nečistoty, které jsou také rozvedené v Lv, se tu nehovoří. Zřejmě byly považovány za ojedinělé.

²⁴¹ Srov. Lv 13; 14; 15; 21.

²⁴² Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad.* s. 371.

²⁴³ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt).* s. 414.

6.4.2 Řád pro osvědčení nevinu (Nu 5,11-31)

V 5. kapitole je ještě jedno zajímavé místo. Ve verších 11-31 je nastíněna situace, kdy muž žárlí na svou ženu a osočí jí z nevěry, a zároveň způsob prokazování její viny či nevinu.

¹¹Hospodin dále mluvil k Mojžíšovi:

¹²„Mluv k Izraelcům a řekni jim: Kdyby se žena některého muže dostala na scestí a zpronevěřila se mu

¹³a někdo se s ní tělesně stýkal, třebaže to zůstane skryto jejím muži a ona se neprozradí, poskvrnila se, i když proti sobě nemá svědka a nebyla přistižena.

¹⁴Když se muže zmocní žárlivost a bude žárlit na svou ženu, která se poskvrnila, anebo se ho zmocní žárlivost a bude žárlit na svou ženu, která se neposkvrnila,

¹⁵přivede svou ženu ke knězi a přinese za ni jako oběť desetinu éfy ječné mouky, ale nepoleje ji olejem ani na ni nedá kadidlo, neboť to je obětní dar žárlivosti, připomínkový obětní dar, který má připomenout vinu.

¹⁶Kněz ženu přivede a postaví ji před Hospodina.

¹⁷Pak vezme kněz do hliněné nádoby svatou vodu, nabere trochu prachu z podlahy v příbytku a dá jej do vody.

¹⁸Potom kněz postaví ženu s rozpuštěnými vlasy před Hospodina a dá jí do rukou připomínkový obětní dar, to je obětní dar žárlivosti. Kněz bude mít v ruce hořkou vodu prokletí

¹⁹a bude zapřísahat ženu slovy: „Jestliže se s tebou nikdo nestýkal a ty ses nedostala na scestí a neposkvrnila ses před svým mužem, buď nedotčena touto hořkou vodou prokletí.

²⁰Ale jestliže ses dostala na scestí a byla svému muži nevěrná a poskvrnila se tím, že se s tebou stýkal někdo jiný kromě tvého muže...“

²¹tu kněz zapřísáhne ženu přísahou kletbou a řekne jí: „Ať s tebou Hospodin naloží uprostřed tvého lidu podle přísahné kletby! Hospodin ať způsobí, aby tvůj klín potratil a břicho ti nadulo.

²²Ať tato voda prokletí vnikne do tvých útrob, aby ti břicho nadulo a tvůj klín potratil.“ Žena odpoví: „Amen, amen.“

²³Kněz pak napíše tyto kletby na listinu a spláchne je do hořké vody

²⁴a dá ženě vypít tu hořkou vodu prokletí, takže ji voda prokletí naplní hořkostí.

²⁵Potom vezme kněz z ženiny ruky obětní dar žárlivosti, bude obětní dar nabízet podáváním Hospodinu a přinese jej k oltáři.

²⁶Vezme z obětního daru hrst na připomínku a obrátí ji na oltáři v obětní dým. Potom dá ženě napít té vody.

²⁷Když jí dal napít té vody, tedy v případě, že se poskvrnila zpronevěrou svému muži, naplní ji voda prokletí hořkostí, břicho jí naduje, její klín potratí a žena bude ve svém lidu kletbou.

²⁸Jestliže se však žena neposkvrnila, nýbrž je čistá, bude podezření zproštěna a bude mít potomky.

²⁹Toto je řád v případě žárlivosti, když se žena dostane na scestí, je nevěrná svému muži a poskvrní se.

³⁰Muž, jehož se zmocní žárlivost a jenž bude na svou ženu žárlit, postaví ji před Hospodina a kněz s ní vykoná vše podle tohoto řádu.

³¹Muž bude prost viny, žena svou vinu ponese.“

Manželství je pod Boží ochranou. Důraz na čistotu pohlavního života a manželství dával izraelskému lidu jedinečné postavení mezi národy, u nichž

k obřadům na počest božstev plodnosti patřila sexuální nevázanost a promiskuita.²⁴⁴

Ve verších 11-13 je předložena výchozí situace. Žena je nevěrná svému muži a tím se poskvřňuje. Tento stav platí i v případě, pokud se žena svému muži nepřizná či nebyla nikým při nevěře přistižena. Jestliže však není jednoznačně prokázána nevěra a muž vzplane žárlivosti, může svou podezřelou ženu podrobit doslova Božímu soudu – ordálii.

Když se ke zjištění pravdy, viny nebo nevin, nedostává lidských prostředků, přistoupí se k soudu vynesenému Bohem, který zná všechno a projevuje svůj soud vhodnými prostředky.²⁴⁵

Při zjišťování viny předstoupí muž s ženou před kněze před stan setkávání. Kněz tu ovšem nevystupuje jako soudce, nýbrž jako Boží zástupce a vykonavatel předepsaného obřadu. Jako oběť přinese muž, zastupující v kultu ženu, jednu desetinu éfy, tj. přibližně tři a půl litru, hrubé ječné mouky, ovšem bez oleje a kadidla, které patřilo k normálním obětem přídavným.²⁴⁶

Kněz vezme hliněnou nádobu a dá do ní svatou vodu²⁴⁷ a prach z podlahy příbytku svědectví. Tato voda označená za hořkou, je vodou přinášející prokletí, hořkost smrti. Potom je žena postavena před Hospodina. Měla rozpuštěné vlasy, což byl běžný projev smutku, podobně jako u mužů zakrytí vousů²⁴⁸ nebo všeobecně roztržení roucha apod. V tom ojedinělém případě však nelze ani vyloučit možnost, že rozpuštěné vlasy byly znamením hanby a pokoření.²⁴⁹

²⁴⁴ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.

²⁴⁵ Srov. Ex 22,10; Ž 109,18.

²⁴⁶ Srov. Lv 2. Také srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.

²⁴⁷ V Septuagintě je uvedeno „čistou tekoucí vodou“. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.)

²⁴⁸ Srov. Ex 24,17.

²⁴⁹ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 415.

Kněz, Boží zástupce, má v ruce nádobu s hořkou vodou²⁵⁰ jako Boží vyšetřující prostředek. Žena jako obžalovaná předává obětní dar. Kněz vyslovuje slova kletby i osvobození. Je-li žena nevinná, hořká voda prokletí jí neublíží. Jestliže se provinila, kletba se projeví velmi konkrétně – žena potratí a bude neplodná. Dvojím „amen“ přijímá obžalovaná rozhodnutí.

Vyslovenou kletbu zaznamenává kněz na nějaký list, který vloží do vody, až slova zmizí. Potom obětuje část obětního daru. Ženě pak dá napít hořké vody. Pitím vody se podezřelá vydává Božímu soudu, přijímá prokletí a bere na sebe následek provedení trestu.²⁵¹ O spoluviníkovi v této souvislosti není zmínky. Ani muž není považován za viníka, i když se prohřešil žárlivostí.²⁵² Celý obřad má magické rysy. U biblického autora je patrná snaha zdůraznit, že původcem účinků vody je Hospodin (v. 21).²⁵³

Text však nepopisuje postup a obřad úplně jasně. Lze v něm najít několik zdvojení – např. postavení ženy před Hospodinem (v. 16 a 18), přísaha (v. 19 a 21), pití vody (v. 24 a 26). Text snad směšuje původně různé obřady.²⁵⁴

Manželský svazek byl v Izraeli obrazem Hospodinova vztahu s lidem. Proto měl zůstat neposkvrněný. Protože pohlavní nevázanost byla těsně spjata s pohanskými praktikami kultů plodnosti, je provinilá žena trestána na výstrahu všem – vnášela do svatého tábora nebezpečné obyčeje. To podtrhuje i několikeré hodnocení „Poskvrnila se“, „je kulticky nečistá“. Na jiných místech je neméně přísný trest i pro muže, přestože se od postavení žen podstatně lišilo.²⁵⁵

²⁵⁰ V. Septuagintě je uvedeno „usvědčující vodou“. (Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.)

²⁵¹ Srov. Lv 20,10; Dt 22,21n.

²⁵² Srov. Př 6,34; 14,30; 27,4.

²⁵³ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.

²⁵⁴ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 372.

²⁵⁵ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 415-416.

6.4.3 Odpad Izraele k Baal-peórovi (Nu 25,1-9; kap. 31)

Ve 25. kapitole se objevuje pojem „smilnit“. Izraelští muži smilní s Moábkami, které je zvou k obětním hodům svého božstva. Toto zavrženíhodné jednání Izraelitů má i své následky. Tuto kapitolu je možné rozdělit na tři části: nejdříve se uvádí obecné schéma hříchu a jeho potrestání (v. 1-5), poté vylíčen konkrétní případ (v. 6-9) a v závěru jsou vyvozeny důsledky pro Pinchase a pro Midjánce (v. 10-18). Poslední částí se podrobněji zabývat nebudeme, neboť nesouvisí s naším tématem.

Tento příběh volně pokračuje v 31. kapitole, kdy je vylíčena pomsta Izraele nad Midjánci.

6.4.3.1 Smilstvo s Baal-peórem

Baal-Peor je složenina místního jména (pe'or) s obecným jménem kenaanského božstva (ba'al) – tedy Baal uctívaný v Peoru.²⁵⁶ Na Bileáмова proroctví navazuje svádění Izraelitů k modloslužbě ze strany moábských žen.²⁵⁷

¹Když Izrael pobýval v Šitímu, začal lid smilnit s Moábkami.

²Zvaly totiž lid k obětním hodům svého božstva a lid hodoval a klaněl se jejich božstvu.

³Tak se Izrael spřáhl s Baal-peórem. Proto Hospodin vzplanul proti Izraeli hněvem.

⁴I řekl Hospodin Mojžíšovi: „Vezmi všechny představitele lidu a dej jim na slunci zpřerážet údy kvůli Hospodinu, ať se Hospodinův planoucí hněv odvrátí od Izraele.“

⁵Mojžíš tedy izraelským soudcům řekl: „Pobijte každý ze svých mužů ty, kdo se spřáhli s Baal-peórem.“

²⁵⁶ Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 472.

²⁵⁷ Příběh o Balákovi a Bileámovi nekončí kapitolou 24. Ačkoliv ve 25. kapitole nikdo z nich není jmenován, dozvídáme se z 31,16, že k odpadnutí od Hospodina dal podnět právě Bileám. Věštec poznal, že jiným způsobem nelze odloučit Hospodina od Izraele, než když lid odhodí svou jedinečnost a věrnost, svatost a čistotu, a přizpůsobí se svému prostředí. Moábci a Midjánci nezaútočili na Izrael vojensky, ale přišli s pozváním k slavnosti. Žádná slavnost se neobešla bez bohoslužeb a ta moábská byla výslovně náboženská. Vyznačovala se i sexuální nevázaností a hlavní roli při ní hrály ženy. (Srov. STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. s. 472.)

Izrael podlehl a spřáhl se s Baal-peórem. Smilnil s Moábkami a tím se připojil k modloslužebným obřadům. Svým jednáním porušil věrnost Boží smlouvě a urazil Hospodina. To mělo za následek hněv Hospodinův a trest ve formě zpřerázení údů představitelům lidu. Tento způsob trestu není dost jasný.²⁵⁸ Jisté je, že jde o mimořádný a zvláště tvrdý ortel pro předáky, kteří nesou větší odpovědnost, a proto jsou přísněji trestáni. Ostatní lid je pak odevzdán do pravomoci soudců. Poprava každého, kdo se spřáhl s Baal-peórem, má zastavit Boží hněv. Vykonání spravedlnosti navrácí pokoj.

Následující epizoda (v. 6-9) již nehovoří o Moábkách, nýbrž o Midjánce. Fakt, že šlo o modloslužbu, tu také není výslovně uveden. Vyplývá jen ze souvislosti. Smilstvo se pak stává synonymem pro modloslužbu, která je projeven nevěrnosti Hospodinu a je potrestán smrtí²⁵⁹ ²⁶⁰.

⁶*I přišel jakýsi Izraelec a přivedl ke svým bratrům Midjánku před očima Mojžíše i celé pospolitosti Izraelců, právě když plakali u vchodu do stanu setkávání.*

⁷*Když to spatřil Pinchas, syn Eleazara, syna kněze Árona, vystoupil zprostředku pospolitosti, vzal do ruky oštěp,*

⁸*vešel za izraelským mužem do ženské části stanu a probodl je oba, izraelského muže i tu ženu až k jejím rodidlům. Tak byla mezi Izraelci pohroma zastavena.*

⁹*Ale mrtvých při té pohromě bylo čtyřadvacet tisíc.*

Zabitím izraelského muže a midjánské ženy došlo k zastavení pohromy. V 9. verši je ale nastíněno, že toto nebyl jediný případ. Celkem bylo zabito čtyřadvacet tisíc lidí. Tímto však kauza s Midjánci nekončí.

²⁵⁸ Srov. 2 Sam 21,6.9.

²⁵⁹ Pinchasův čin je podobný zásahu Levitů v Ex 32. Zde se omezuje na jednotlivce. Je to projev horlivosti ve jménu horlivého, tj. žárlivě milujícího Boha, a působí jako usmíření, čímž odvrací Boží trest. Obdobný příklad horlivosti můžeme vidět i v 1 Mak 2,21-26. Oba viníci jsou pravděpodobně přistiženi „in flagranti“ a oba potrestáni trestem, který odpovídal závažnosti modlářského aktu.

²⁶⁰ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 422-423.

6.4.3.2 Pomsta Izraele na Midjancích (kap. 31)

V 31. kapitole pokračuje případ s Midjanci. Při vykonávání pomsty mají být pobiti všichni muži (i králové včetně proroka Bileáma). Důvodem boje je pomstít se na Midjancích. Pomsta vychází ze strohé a důsledné naplněné odvetné spravedlnosti. Těžké urážce odpovídá těžký trest. Hospodin byl uražen, a tím byl poškozen celý izraelský lid. Proto se mají boje zúčastnit příslušníci všech kmenů jako Hospodinovo vojsko. Tažení má posvátný ráz – vede je Levita Pinchas, který vykonal první krok této odvety. Kromě zbraní se používají v boji trubky a posvátné předměty.²⁶¹

Izraelci Mojžíšův příkaz naplnili jen částečně. Midjánské ženy a jejich děti zajali a všechny jejich dobytek i bohatství uloupili. Veškerá města, ve kterých sídlili i všechna hradiště vypálili. Tento lup přivedli před tábor před Mojžíše i celou pospolitost²⁶² (v. 1-13).²⁶³ S tímto činem však nebyl Mojžíš spokojen.

¹⁴Mojžíš se však rozlil na vůdce vojska, na velitele nad tisíci a nad sty, přicházející z vojenské výpravy.

¹⁵Vytkl jim: „Cože jste nechali naživu všechny ženy?”

¹⁶Právě ony daly Izraelcům podnět k věrolomnosti vůči Hospodinu ve věci Peórově podle slov Bileámových, takže na pospolitost Hospodinovu dolehla pohroma.

¹⁷Nyní zabijte z dětí všechny mužského pohlaví i každou ženu, která poznala muže a obcovala s ním.

¹⁸Všechny děti ženského pohlaví a ženy, jež nepoznaly muže a neobcovaly s ním, nechte naživu pro sebe.

Všichni chlapi mají být zabiti, protože zaručují pokračování lidu, který je třeba vyhladit. Svobodné dívky – panny se mohou manželstvím začlenit do židovského lidu, příp. se mohou stát otrokyněmi. Ženy, které poznaly muže, byly manželky nepřátelských mužů, a proto nejsou přijatelné ani jako otrokyně - musejí zemřít. Tyto tvrdé zákroky je neskutečné chápat jako Hospodinovu mstu. Vycházejí z pojetí kolektivní viny a kolektivních následků. Ohrožení vlastního

²⁶¹ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 435.

²⁶² Srov. Ex 20,12nn. Zde je popsána válečná praxe – všechny nepřátelské muže pobít; ženy, děti a dobytek a vše, co bude ve městě, zabrat.

²⁶³ Válečníci jsou nečistí, a proto nesměli vstoupit přímo do tábora. Z tohoto důvodu Mojžíš i celá pospolitost vychází před tábor.

lidu představuje z tohoto pohledu nejvyšší zlo, jemuž je třeba bez milosti zabránit.²⁶⁴ Vybití nepřátel dokládá neobyčejnou vážnost, s jakou Bible hledí na modloslužbu a na vše, co k ní svádí. Život propadlý modloslužbě je horší než smrt, protože ohrožuje životy druhých.

6.4.4 Shrnutí

- V Nu 5,1-4 je stanoveno vyhoštění jak mužů, tak i žen při vzniku stavu kultické nečistoty. Toto opatření se týká malomocných, trpících jakýmkoliv výtokem a znečistivších se s mrtvými. V podstatě reflektuje očišťovací řady v Leviticu.
- V Nu 5,11-31 je nastíněna situace nevěrné ženy a žárlivého manžela. Tento případ se řeší tzv. ordálií – Božím soudem. Žena je předvedena před kněze a ten zprostředkovaně vykoná magický rituál k dosvědčení viny či nevinu ženy. Trestem za nepřiznanou či nedosvědčenou nevěru je potrat a bezdětnost ženy.
- V Nu 25,1-9 je řešena otázka smilstva ve smyslu kultické nevěry Hospodinu. Tento přestupek je trestán smrtí. V 31. kapitole je volně pokračování této epizody. Je zde vykonána pomsta nad Midjánci, při které jsou zabiti všichni, kromě dětí ženského pohlaví a panen.

6.5 Deuteronomium

Deuteronomium je do sebe uzavřenou, samostatnou knihou, která je pojatá jako Mojžíšova řeč k Izraelitům, ale zároveň je i spojeno s předcházejícími knihami Pentateuchu. Mojžíš svou řeč pronáší v Zajordání, v moábské zemi, na

²⁶⁴ Srov. LEVINE, B. A. *Numbers (21-36). A New Translation with Introduction and Commentary.* s. 450.

místě, kde se odehrávali události počínaje už v Nu 22,1. Kniha končí Mojžíšovou smrtí a dosazením Jozua.²⁶⁵

Velkou část Páté knihy Mojžíšovy tvoří tzv. Deuteronomický zákoník a Desatero, o kterých bylo pojednáno výše. V ostatních kapitolách Deuteronomia se problematika sexuality a otázek s ní spojených téměř neřeší. Jediným místem, které se alespoň okrajově zabývá našim tématem, je 7. kapitola, ve které je zakázán sňatek s jinými národy.

6.5.1 Zničení pohanského kultu (Dt 7,2-6)

V 7. kapitole je vymezen vztah mezi Hospodinem a jeho vyvoleným lidem. Z toho vychází radikální pojetí ze strany Izraele - nesnášenlivost vůči ostatním národům a jejich kultům.

¹*Až tě Hospodin, tvůj Bůh, uvede do země, kterou přicházíš obsadit, zažene před tebou početné pronárody, Chetejce, Gírgašeje, Emorejce, Kenaance, Perizejce, Chivejce a Jebúsejce, sedm pronárodů početnějších a zdatnějších než ty.*

²*Hospodin, tvůj Bůh, ti je předá, abys je pobil. Vyhubíš je jako klaté, neuzavřeš s nimi smlouvu a nesmiluješ se nad nimi,*

³*nespřízníš se s nimi, svou dceru neprovdáš za syna někoho z nich ani jeho dceru nevezmeš pro svého syna.*

⁴*To by odvrátilo tvého syna ode mne, takže by sloužili jiným bohům. Hospodin by proti vám vzplanul hněvem a rychle by tě vyhladil.*

⁵*Proto s nimi naložíte takto: jejich oltáře rozboříte, jejich posvátné sloupy roztrháte, jejich posvátné kůly pokácíte, jejich tesané sochy spálíte.*

⁶*Jsi přece svatý lid Hospodina, svého Boha; tebe si Hospodin, tvůj Bůh, vyvolil ze všech lidských pokolení, která jsou na tváři země, abys byl jeho lidem, zvláštním vlastnictvím.*

V 1. verši už je nastíněna situace, která nastane při příchodu do Zaslíbené země. Před příchodem Izraelitů Hospodin vyžene sedm početných a zdatných národů a vydá jim je, aby je pobili. Cílem je tyto pronárody navždy vyhubit, aby po nich nic nezůstalo. Je zakázané s nimi uzavírat jakékoliv vztahy či se nad nimi slitovat.

²⁶⁵ Srov. RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. s. 196.

Ve 3. verši je dále zakázáno uzavírat sňatky s těmito národy. To by mělo za následek odvrácení potomků od Hospodina, protože by sloužili jiným bohům. Hospodin by vzplanul hněvem a vyhladil by svůj lid.

V následujících verších je zdůrazněn zákaz modloslužby tím, že Izrael musí zničit všechna posvátná místa pronárodů. Tím je vyjádřena snaha zabránit odpadnutí Izraele k jiným bohům. Jen Izrael je svatý lid Hospodina, který si on sám vyvolil ze všech národů a je jeho nezcizitelným vlastnictvím.

Tento text byl s největší pravděpodobností napsán po ztrátě země, která nastala jako důsledek modloslužby a náboženského synkretismu, resp. jako trest za ně.²⁶⁶ Po staletí byla modloslužba stálým pokušením a opakovaným hříchem vedoucím ke katastrofě. Společenství ztratilo svou totožnost a Hospodin je opustil, jako to odpovídalo smlouvě. Z tohoto pohledu se obyvatelé Kenaanu jeví jako pokušitelé, kteří lákají vnadidly Izraeli zkázu. Izrael je sice hrdý na svou výlučnou smlouvu s Hospodinem, je si vědom toho, že byl vysvobozen z Egypta a že překonal cestu pouští. Není však připraven k překonání pokojné a rafinované hrozby modlářství. Četná svědectví ukazují, že Izrael nedokázal v této zkoušce obstát. Pozdější úvahy vycházející již z provinění Izraele, vkládají toto varování do úst Mojžíšovi ještě před vstupem do Zaslíbené země.²⁶⁷

6.5.2 Shrnutí

- V Dt se kromě Deuteronomického zákoníku a Desatera otázka sexuality téměř neřeší. Jediným místem, které se přibližuje našemu tématu, je 7. kapitola, v níž je zakázáno uzavírat sňatky s původními národy Kenaanu. Toto nařízení mělo především za cíl předcházet modloslužbě, která byla pro Izrael velkou hrozbou.

²⁶⁶ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 472.

²⁶⁷ Srov. *Pentateuch (Pět knih Mojžíšových)*. Český katolický překlad. s. 472.

7 SYSTEMATIZACE LIDSKÉ SEXUALITY V PENTATEUCHU

V předchozích kapitolách jsme se pokusili o výklad všech pasáží v Pentateuchu, které se zabývaly otázkami sexuality. Na tomto místě se pokusme sjednotit tematické okruhy dle typů textů.

Nejprve je nezbytné zmínit stvoření člověka jako muže a ženy, neboť se jedná o výchozí text celé naší problematiky, dále poukázat na hlavní legislativní sbírky, později i ostatní legislativní texty a konečně příběhy První knihy Mojžíšovy.

7.1 *Člověk jako muž a žena*

V Pentateuchu je celá řada míst, které se zabývají otázkou sexuality. Výchozím prvkem pro porozumění lidské pohlavnosti je stvoření člověka, a to jako muže a ženy. V První knize Mojžíšově jsou obsaženy dvě zprávy pojednávající o stvoření člověka, a sice 1,26-39 a 2,7-25. Důvodem jsou dva různé prameny – kněžský a jahvistický.

První zpráva v Gn 1,26-39 je stručnější a abstraktnější. Člověk je vrcholem celého stvořitelského díla a byl stvořen jako obraz Boží. Božím požadavkem je, aby se lidstvo množilo a spravovalo celé stvoření.

Druhá zpráva v Gn 2,7-25 je konkrétnější a barvitě líčí stvoření člověka, které je odlišné od první zprávy. Bůh tvoří člověka, vysazuje pro něj zahradu s rozmanitými stromy, mezi nimiž je také strom života a strom poznání dobra a zla, z něhož je zakázáno jíst. Poté tvoří zvířata a nakonec z mužova žebra ženu, kterou muž radostně přijímá jako plnohodnotnou pomoc a nazývá ji „išša“ (mužena). Teprve muž a žena budou celým člověkem.

Ačkoliv jsou obě zprávy rozdílné, jejich základní poselství je shodné – člověk je vrcholem stvoření a byl stvořen jako muž a žena. Teprve bytostným spojením muže a ženy se člověk stává plnohodnotným člověkem.

Pád člověka po prvotním hříchu v Gn 3 má nedozírné následky jak pro ženu, tak i pro muže, ale i pro svůdce (hada) a celou zemi. Hospodinovy sankce se týkají základních rolí daného pohlaví. Pro ženu to jsou obtíže a bolesti spojené s těhotenstvím a porodem, ale i touha po muži, který ji však bude vládnout. Pro muže je to tvrdá práce a zpřetrhání vazeb mezi ním a zemí, která je tímto prokleta. Zásadním následkem neuposlechnutí Boha je smrt, kdy se člověk vrací zpět do země, ze které byl vzat. Ačkoliv čin člověka je velice závažný, ani tak ho Bůh neopouští.

7.2 *Hlavní legislativní sbírky*

Mezi základní legislativní sbírky Pentateuchu můžeme zařadit Desatero, Knihu smlouvy, Zákon svatosti a Deuteronomický zákoník. Pokud se zabýváme těmito zákonodárnými kodexy, musíme vždy vzít v úvahu jejich kontext, a sice cestu Izraele z egyptského otroctví do Zaslíbené země.

Z oblasti lidské pohlavnosti jsou v těchto textech vymezena všechna základní témata. Pokusme se nyní systematizovat jednotlivá nařízení do tematických celků.

7.2.1 *Zakázaný pohlavní styk*

Do kategorie zakázaných pohlavních styků patří obcování s blízkými příbuznými, s menstrující ženou, s ženou bližního, dále homosexualita a zoofilie. Kromě zoofilie jsou všechny zakázané pohlavní styky posuzovány pouze z hlediska muže.

Těmto otázkám se věnuje především Lv 18 a 20. V prologu k 18. kapitole Hospodin nabádá, že Izrael nesmí žít jako obyvatelé egyptské země, ze které vycházejí, ale ani jako obyvatelé kenaanské země, do které přicházejí. Z toho můžeme vyvodit, že tyto praktiky se mohly vyskytovat u okolních národů a Izraelité se s nimi mohli setkávat.

Pohlavní styk je zde definován jako „odkrytí nahoty“. Mezi blízké příbuzné můžeme zařadit otce, matku, jinou otcovu ženu, vlastní i nevlastní sestru, vnučku, otcovu a matčinu sestru, ženu otcova bratra, snachu a švagrovou (Lv 18,7-16). Dt 27,33 do této kategorie zařazuje i tchýni. Zároveň je zakázáno mít styk s ženou, její dcerou a vnučkou (Lv 18,17). Dále není dovoleno si vzít za ženu manželčinu sestru za života manželky (18,18). Otázka zakázaného styku s příbuznými je řešena i v Dt 23,1. Zde je opět zakázáno vzít si za manželku nevlastní matku (ženu svého otce). Důvodem je, aby muž nezaujal místo svého otce.

Z hlediska kultické čistoty je zakázáno mít styk s menstrující ženou, protože je v tomto období žena nečistá (Lv 18,19). Vysloveně zakázané je i obcování s ženou bližního, protože by se muž tímto stykem poskrnil (18,20). Dovolená není ani homosexualita ze strany muže, neboť je to ohavnost (18,21). Ohavnost je i obcování se zvířetem (dobyččetem) ze strany muže i ženy (18,22). Zoofilie ze strany muže i ženy je řešena i v Ex 22,18, kde je opět zakázána pod pohrůžkou smrti.

V Lv 20 jsou stanoveny tresty za sexuální delikty. Sankce se vždy týkají všech provinilých – muže, ženy, příp. i zvířete. Trest smrti je udělen za cizoložství, pohlavní styk s otcovou ženou, snachou, ženou a zároveň i její matkou, dále za homosexualitu a zoofilii (20,11-16). Vyobcování ze společnosti je stanoveno za pohlavní styk se sestrou nebo s menstrující ženou (20,17-18). Styk s otcovou nebo matčinou sestrou je taky trestán, ale není blíže stanoveno jakým způsobem (20,19). Bezdětnost je sankcí za styk s manželkou otcova bratra nebo ženou bratra (20,20-21). Na tomto místě se neřeší otázka levirátního manželství.

V Dt 27,20-23 v závěrečné části Deuteronomického zákoníku je zmíněno dvanáct prokletí. Proklet má být každý, kdo obcuje s ženou svého otce, zvířetem, sestrou nebo tchýní.

7.2.2 Zákaz cizoložství

Jak už jsme zmínili výše, mezi nedovolené pohlavní styky patří i cizoložství. Pojmem cizoložství je chápána manželská nevěra ze strany ženy. Základní požadavek tohoto nařízení je uveden v Desateru (Ex 20,14 a Dt 5,18). Zde je však pouze obecně konstatován, ale není blíže specifikován. Není zde ani upřesnění, že by se mělo jednat o nevěru ze strany vdané ženy.

V Lv 18,20 je zakázáno mít pohlavní styk s ženou svého bližního. V Lv 20,10 je za toto jednání stanoven trest – oba mají dostat trest smrti. Podobně hovoří i Deuteronomium. V Dt 22,22 je za manželskou nevěru ze strany ženy opět stanoven nejvyšší trest s dovětkem, že tím se odstraní zlo z Izraele.

7.2.3 Pohlavní styk s pannou

Otázka pohlavního styku s pannou byla velmi závažným činem. Povinností každé dívky bylo zůstat pannou až do svatební noci. Za neposkvrněnost dívky zodpovídal její otec.

V Deuteronomickém zákoníku jsou řešeny případy předmanželského pohlavního styku. Zde je však nutné rozlišit, zda se jednalo o zasnoubenou či nezasnoubenou dívku.

Při souloži s dívkou (pannou) zasnoubenou s jiným mužem je nutné ještě rozlišit, za jakých okolností ke styku došlo. Pokud byla žena ve městě, kde se mohla dovolat pomoci, ale nebránila se, mají být oba ukamenováni u bran daného města (22,23-24). V případě, že byla žena znásilněna na poli, bránila se, ale nikdo

jí nepomohl, bude potrestán smrtí jen muž. Žena se v tomto případě nijak neprovinila (22,25-27).

Pokud došlo k pohlavnímu styku s nezasnoubenou pannou a byli přistiženi, je povinností muže zaplatit dívčině otci věno padesát šekelů stříbra a dívku si vzít za ženu. Zároveň svou manželku nesmí nikdy propustit (22,28-29)

V Ex 22,15-16 je tato situace řešena znovu. Zde však o povinnosti sňatku rozhoduje otec dívky – může i nemusí souhlasit s případným ženichem. Milenec však musí v každém případě zaplatit dívčině otci částku odpovídající věnu.

S tímto je spojena otázka zachování cti ženy. V Dt 22,13-21 je zmíněna kauza, kdy muž po svatební noci nařkne ženu z toho, že v té době již nebyla pannou a začne ji pomlouvat. Tento spor neřeší otec domu, ale starší města. Důkazním materiálem je látka potřísněná krví při perforaci panenské blány. V případě prokázání nevinny je muž potrestán peněžitou pokutou (sto šekelů stříbra) a zákazem propustit svou ženu. Pokud je žena prohlášena vinnou, je vyvedena před dům svého otce a mužové města ji ukamenují. Dívčin čin je klasifikován jako cizoložství.

7.2.4 Výhody pro novomanžele

V Dt 20 jsou ustanoveny pokyny pro dobývání měst. Ve verších 5-8 jsou vymezeny i skupiny lidí, kteří jsou osvobozeni od vojenské mobilizace. Do této kategorie patří i zasnoubení muži. Důvodem tohoto uvolnění je obava z toho, že by mohli být v boji zabiti a jejich snoubenky by byly provdány za jiné. Zasnoubení bylo do určité míry chápáno jako manželství a pohlavní styk s jiným mužem už byl považován za cizoložství.

Podobně v Dt 24,5 je povoleno roční propuštění z války a jiných povinností, a to muži, který právě uzavřel manželství.

7.2.5 Levirátní manželství

Ačkoliv v Lv 20 bylo zakázáno uzavřít sňatek se švagrovou – patrně se nařízení vztahovalo za života manželky, v Dt 25,5-10 je ustanoveno tzv. levirátní (švagrovské) manželství. Toto nařízení upravuje vztahy v rodině v případě, že se žena stane vdovou. Po smrti manžela pak byla povinnost jeho bratra vzít si za manželku ovdovělou ženu a žena si nesměla vzít jiného. Cílem bylo zajistit ženu a především linii potomků, neboť první potomek mužského pohlaví dostal jméno podle zemřelého muže.

Může však nastat situace, že švagr odmítne vzít si ovdovělou ženu. V tomto případě dá žena podnět starším města a švagr to musí odsouhlasit. Poté je vypovězena smlouva symbolickým vyzutím střevíce. Sankcí za odmítnutí švagrovského manželství je pouze veřejná hana.

7.2.6 Rozluka manželství

Otázka rozluky manželství je sporná. Podle Dt 24,1-4 je možné propustit ženu na základě rozlukového listu. Je ale zakázáno po druhém rozloučeném manželství se vrátit k prvnímu muži.

Tyto verše jsou poněkud kontroverzní. Primárně vyjadřují zákaz znovu obnovit původní manželství. Zmínka o rozlukovém lístku je v podstatě sekundární a nelze přímo říci, že tím se rozluka povoluje. Nejsou zde ani stanoveny důvody pro rozluku, a proto je těžké k této otázce zaujmout přesné stanovisko. Jednou z možností, která by do určité míry mohla přicházet v úvahu, je situace, kdy muž shledá na své ženě něco špatného ještě před tím, než je manželství naplněno.

Jak už jsme zmínili výše, tak jsou v hlavních legislativních sbírkách Pentateuchu stanoveny situace, při kterých je zakázáno propustit manželku. To dokládá skutečnost, že rozluka byla reálnou praxí. Zákaz propuštění platil v případě sňatku uzavřeného na základě pohlavního styku s pannou a v případě

křivého nařčení panny svým manželem z toho, že při svatební noci již nebyla pannou.

7.2.7 Sňatek s cizinkou

Podle Dt 21,10-14 je dovoleno vzít si za právoplatnou manželku zajatkyňi z dobývaných území. Jedinou podmínkou je symbolické zbavení se veškerých vazeb na původní rodinu a národ. Legitimitou manželství získává žena svá práva, a proto ji nelze případně prodat do otroctví. Před těmito sňatky je ale na mnoha místech varováno, neboť mohou svádět ke kultické prostituci.

7.2.8 Styk s otrokyní

V Lv 19,20-22 je řešena otázka pohlavního styku se zasnoubenou otrokyní, která nebyla vyplacena ani propuštěna. Tento přečin se trestá pouze přinesením oběti za vinu ze strany muže. Přesné okolnosti tohoto případu jsou však nejasné, a proto nelze tento případ blíže upřesnit či vyvodit důsledky.

V první části Ex 21 jsou stanoveny zvláštní předpisy pro hebrejské otroky, se kterými se nesmí zacházet jako s jinými otroky.

Ve verších 7-11 je ještě upřesněn případ, kdy otec prodá svou dceru do otroctví. Takovéto hebrejské dcery byly většinou pojímány za konkubíny.

Pokud s takovouto hebrejskou otrokyní pán ještě neměl pohlavní styk, může ji propustit, ale nikdy ne do cizího národa. Jestliže se hebrejská otrokyně stane manželkou pánovo syna, získává práva dcery. I když její manžel pojme další ženu, nesmí první ženě odeprít základní práva, tzn. ošacení, jídlo a manželský styk. Avšak pokud toto nedodrží, žena může odejít a stává se svobodnou.

7.2.9 Otázka prostituce

Otázka prostituce je velice problematická. Je složité oddělit běžnou prostituci od kultické. Běžnou prostitucí chápeme poskytování sexuálních služeb za odměnu. Kultickou prostitucí pak rozumíme sexuální aktivitu ve jménu nějakého božstva.

V Lv 19,29 je zakázáno zneuctít dceru tím, že by byla učiněna nevěstkou. Tímto činem by byla zneuctěna i celá země. Na tomto místě je smilstvem pravděpodobně chápána nevěra Hospodinu ve smyslu kultické prostituce.

V Lv 18,21 je zakázána kultická prostituce, při obětování Molekovi. Takovýmto jednáním by bylo znesvěceno jméno Hospodina. V Lv 20 je za uchylování k jiným božstvům či mocnostmi stanoven trest smrti.

V Dt 23,18-19 je zakázána mužská i ženská prostituce a odvádění příjmů z této činnosti do Hospodinova chrámu.

S tímto může být spojen i požadavek v Dt 22,5, kdy není povoleno převlékat se do oděvů opačného pohlaví. Toto nařízení mělo zřejmě příčinu v kultických zvyklostech okolních národů, které Hospodin radikálně zakazuje.

7.2.10 Kultická čistota

Otázka kultické čistoty je velice složitá. Na tomto místě je nutné upozornit na skutečnost, že čistota je spojena s oblastí kultu a nelze ji hodnotit z pohledu hygieny či etiky. Nečistý člověk se nesměl podílet na žádném kultickém jednání.

Deuteronomický zákoník řeší otázku mužské nečistoty při noční poluci, kdy muž má samovolný noční výron semene (Dt 23,10-12). V tomto případě musí odejít ven z tábora. Doba nečistoty je relativně krátká – večer se omyje vodou a po západu slunce se smí vrátit zpět do tábora, protože už je čistý.

V Lv 18,19 není dovolen styku s menstrující ženou, protože žena je v tomto období nečistá. Blíže však tento případ není specifikován.

Podrobněji otázku pohlavních výtoků mužů i žen, které způsobují kultickou nečistotu, řeší Lv 15. O tom však bude pojednáno níže, neboť tato část není součástí většího zákoníku (Zákona svatosti).

7.2.11 Vyloučení z „Hospodinova shromáždění“

S otázkou kultické čistoty můžeme spojit i problematiku „Hospodinova shromáždění“, které tvoří vyvolený lid. Podle Dt 23,2 mají být z tohoto shromáždění vyloučeni všichni, kdo mají zmrzačené nebo odříznuté pohlavní orgány.

V této souvislosti je přísně trestán i případ, kdy žena bránící při rvačce svého manžela uchopí protivníka za ohanbí. Tento čin je trestán utnutím ruky (Dt 23,11-12). Žena by totiž mohla tohoto muže vyloučit z „Hospodinova shromáždění“.

7.3 *Ostatní legislativní texty*

V Pentateuchu se vyskytuje řada legislativních textů, které nejsou součástí větších sbírek, o kterých bylo pojednáno výše. Tyto texty však nelze vynechat, neboť upřesňují mnohé problematické otázky.

7.3.1 Kultické smilstvo

V knize Exodus je dále rozpracována otázka smilstva. V 34,15-16 jsou Izraelité varováni před kulty pronárodů. Velký problém je zde viděn v tom, že

izraelští synové se budou ženit s dcerami, které uctívají jiné kultury a budou své manžele lákat ke smilstvu se svými bohy. Podobně hovoří i Dt 7. Tyto verše jsou velice zajímavé v porovnání s tím, že v Dt 21,10-14 jsou sňatky s cizinkami povoleny,

V Nu 25,1-9 je tato problematika opět řešena. Přestupek kultického smilstva je trestán smrtí. V 31. kapitole je volné pokračování této epizody. Je zde vykonána pomsta nad Midjánci, při které jsou zabiti všichni, kromě dětí ženského pohlaví a panen.

7.3.2 Kultická čistota

V knize Leviticus je v části o očišťovacích řádech pojednáno o otázkách kultické čistoty v oblasti lidské pohlavnosti. Čistotu je nezbytné chápat pouze v kultickém smyslu – ne v mravním či hygienickém.

- V 12,1-8 je nastíněna nečistota ženy po narození dítěte. Je zde rozlišena doba očišťování při narození dívky a chlapce. Důvod rozdílnosti této doby je sporný. Etapa očišťování je zakončena zápalnou obětí a obětí za hřích.

V 15,1-33 jsou stanoveny očistné dny pro různé pohlavní výtoky. Jsou zde řešeny případy pojednávající o chorobných výtocích mužů (v. 2-15), o normálních výtocích mužů (v. 16-17), o manželském styku (v. 18), o normálních výtocích žen (v. 19-24), o chorobných výtocích žen (v. 25-30). Všechny tyto pohlavní sekrece znečišťují nejen člověka, ale mnohdy i předměty, se kterými přijde do styku. Doba nečistoty je relativně krátká. Poté se člověk může navrátit zpět ke kultu a je opět čistý. V těchto verších se neřeší lékařská ani etická dimenze.

V Nu 5,1-4 je opět stanoveno vyhoštění jak mužů, tak i žen při vzniku stavu kultické nečistoty.

7.3.3 Proces dokazování cizoložství

Jak už jsme zmínili výše, cizoložstvím se chápala manželská nevěra (příp. i snoubenecká) ze strany ženy. V Nu 5,11-31 je řešen případ žárlivého manžela, který podezřívá svou ženu z nevěry. Tato kauza se řeší pomocí tzv. ordálií – Božím soudem. Takovýto případ je tak složitý, že není žádná pozemská moc, která by mohla rozhodnout.

Žena je při tomto nařčení předvedena před kněze a ten zprostředkovaně vykoná magický rituál k dosvědčení viny či nevinu ženy. O vině však rozhoduje vyšší moc. Trestem za nevěru je potrat a bezdětnost ženy. V případě křivého nařčení se neděje nic. Ženě se po ordálii nic nestane a ani muž není za podezírání manželky nijak potrestán.

7.4 Příběhy se sexuálními motivy

Kniha Genesis je specifickou knihou Pentateuchu. Neobsahuje žádné legislativní texty, ale je zde nastíněna řada textů, které jsou velmi zajímavé pro naši problematiku. Sexuální motivy se vyskytují jak v části předvěku, tak i v příbězích praotců.

7.4.1 Předvěk

V rámci První knihy Mojžíšovy se mnohokrát vyskytuje fráze „muž poznal ženu“, „muž vešel k ženě“ či „muž zplodil potomka“. Ve všech případech se jedná o sexuální aktivitu za účelem zplodění potomka, příp. jde o genealogický výčet potomstva.

V Gn 6,1-4 je popsán velmi kontroverzní příběh, a sice spojení „božských synů“ s „lidskými dcerami“. Z tohoto svazku se zrodili obři a zrůdy. Tyto verše

jsou velice složité na výklad a není přesně znám jejich význam. Neopomenutelná je však skutečnost, že po této události přichází zkáza ve formě potopy, kterou z lidského pokolení přežije pouze spravedlivý Noe a jeho rodina. Tito dostávají od Hospodina nové požehnání a požadavek plodit a naplnit zemi.

Gn 9,20-27 lze opět považovat za velice složitý text. Pojednává o opilém Noemovi, který odhalí svou nahotu uprostřed svého stanu. Jeho nahotu spatří syn Chám a informuje o tom své bratry, Šéma a Jefeta, kteří otcovu nahotu zakryjí, aniž by na ni pohlédli. Následkem Cháмова činu je zlořečení Kenaana, jeho syna. Na tomto místě je velice sporné zjistit, zda došlo ze strany Cháma k sexuálnímu zneužití otce či nikoliv. Pohlavní styk s otcem je dle Lv 20 trestán smrtí. Noe tento případ vyřeší zlořečením Kenaana. Tato skutečnost ukazuje na dvě tradice, které se setkávají v tomto příběhu.

7.4.2 Příběhy praotců

Příběh manželky vydávané za sestru a zachráněné z nebezpečí, které ji hrozí v cizí zemi, se v Gn vyskytuje na třech místech (kap. 12; 20 a 26).

V Gn 19,1-11 je nastíněna situace v Sodomě, která měla za následek zničení města. Přeživšími byli spravedlivý Lot a jeho rodina. Na tomto místě je primárně řešena ochrana hostů, které chtějí sodomští muži vydat k sexuálnímu zneužití. Lot pro ochranu hostů (mužů) nabízí jako náhradu své dvě neprovdané, ale zasnoubené dcery. Čest hosta má přednost před ctí dcery. Sodomští muži jsou za své zvrhlé jednání potrestáni dočasnou slepotou.

Lotův příběh v Gn 19 ještě pokračuje. Ve verších 30-38 je nastíněna etiologie Moábců a Amónovců. Oba tyto rody se zrodily z krvesmilstva Lota a jeho dcer, které ovšem svého otce opily a poté s ním počaly potomka. Téma opilého a určitým způsobem zneužitého otce je velmi podobné Noemovu příběhu v Gn 9,20nn.

Podle Gn 29,21-30 se Jákobovi vrací jeho lstivé jednání se svým otcem. Ačkoliv slouží u Lámana za milovanou Ráchel, je podveden a oženěn s Leou. Ráchel se poté stává jeho druhou manželkou. V Lv 18,18 se jasně hovoří, že Jákob nemůže mít jako další ženu sestru vlastní ženy, takže z hlediska pozdějšího práva by byl tento akt nelegitimní.

Gn 30,14-16 poukazuje na to, že Ráchel i Lea hledali magickou pomoc při otěhotnění. Konkrétně se jednalo o „jablíčka lásky“ (pravděpodobně mandragoru), která měla zajistit zplození potomka. Avšak Hospodin na základě těchto praktik nerozhoduje.

Celá 34. kapitola pojednává o Šekemově o znásilnění Diny, dcery Jákoba a Ley a důsledcích tohoto činu. Ačkoliv si chce Šekem milovanou Dinu vzít za ženu a k tomu nabízí Jákobovi a jeho synům ještě jiné benefity, Jákobovi synové nesouhlasí a využijí Isti, Přislíbí Dinu Šekemovi za podmínky, že se jeho národ nechá obřezat. Třetího dne po obřízce Izraelité využijí zranění mužů, všechny je pobijí a majetek uloupí. Tento čin se nelíbí Jákobovi, ale synové jej obhajují záchranou cti své sestry.

Podle Gn 35,22 se zásadním způsobem provinil nejstarší Jákobův syn Rúben. Měl pohlavní styk s nevlastní matkou Bilbou. Tento čin nezůstane bez trestu a v 49,3-4 je svým otcem zbaven prvorozenství. Podle Lv 20 i jiných legislativních textů se tento čin trestal smrtí.

V Gn 38 je vylíčen příběh Tamar, která se postupně stává manželkou dvou Judových synů – Era a Ónana. Ónan se provinuje zásadním způsobem tím, že praktikuje přerušovanou soulož, aby nenaplnil levirátní manželství. Byl si plně vědom, že potomek by nebyl jeho, ale Erův. Bůh ho za to potrestá smrtí. Ovdovělá Tamar je Judou poslána do otcovského domu, kde má čekat než dospěje nejmladší Judův syn Šela, aby si ji mohl dle levirátního práva vzít. Juda však svůj příslib nedodrží, a tak se Tamar rozhodne jednat sama a vydá se za Judou. Ten jí považuje za nevěstku a Tamar s ním otěhotní. Jako zástavu si vezme Judovy identifikační předměty. Když Juda zjistí, že je Tamar těhotná, odsoudí ji za cizoložství k trestu smrti. Tamar vrácením zástavy dokáže, kdo je otcem jejího

dítěte (dětí), a Juda uzná svou vinu. Tyto verše poukazují na důležitost a praxi levirátního manželství, ale především chtějí poukázat na etiologii Judova rodu.

Poslední část knihy Genesis, kde je nastíněna sexuální tematika, je 39. kapitola, kdy je Jákobův syn Josef opakovaně sváděn Potifarovou ženou. Vzhledem k tomu, že ji neustále odmítá, je křivě nařknut ze znásilnění. Potifar reaguje uvězněním Josefa, ačkoliv za cizoložství byl udělován trest smrti.

7.5 *Shrnutí*

- Základní premisou pro pochopení lidské sexuality je stvoření člověka jako muže a ženy. Člověk se stává plnohodnotným teprve při bytostném spojení obou pohlaví. Pád člověka přináší řadu důsledků týkajících se celého stvoření.
- V hlavních legislativních sbírkách je řešena řada důležitých témat: otázky zakázaného pohlavního styku, cizoložství, styku s pannou, propuštění novomanžela z boje a jiných povinností, levirátních sňatků a rozluky manželství, sňatku s cizinkou, styku s otrokyní, prostituce, kultické čistoty a vyloučení z „Hospodinova shromáždění“.
- Ostatní legislativní texty se věnují třem základním tématům, a sice kultické čistotě, smilstvu a procesu usvědčování manželské nevěry.
- V První knize Mojžíšově je řada textů, které mají sexuální kontext. Tyto příběhy se nacházejí v předvěku i příbězích praotců.

ZÁVĚR

Otázka lidské sexuality je v Pěti knihách Mojžíšových velmi frekventovaným jevem. Ačkoliv se to zdá neuvěřitelné, v celém Pentateuchu se nachází téměř pět desítek textů, ve kterých je řešena sexuální problematika.

Mezi nejpálčivější oblasti pohlavního života, které byly často legislativně upravovány, lze zařadit nepřírozené pohlavní styky, cizoložství, ochranu panenství a cti ženy, levirátní sňatky, rozluky manželství či sňatky s cizinkami. Poněkud složitějšími pasážemi byly texty týkající se smilstva a čistoty v oblasti kultu. Kultická prostituce se na základě zkoumaných textů jevila jako velký problém, avšak na mnoha místech bylo velice problematické rozlišit, zda se jednalo o prostituci v ryze sexuálním slova smyslu či o varování před sexuálně-kultickými praktikami okolních národů. Toto závažné téma by si proto zasloužilo samostatné pojednání, které by se věnovalo pouze otázkám kultického smilstva.

Velice zajímavé bylo zkoumat příběhy knihy Genesis, ve kterých se zrcadlí řada problematických oblastí. Překvapivé bylo například sledovat Jákobův příběh, ve kterém se na mnoha místech odráželo jeho lstivé jednání vůči otci.

Závěrem by autorka chtěla říci, že tato práce byla pro ni velice přínosná a obohacující. Přinesla jí řadu podnětů pro další studium, ale především pro hlubší zamyšlení nad mnoha otázkami starozákonní etiky a její reflexe do dnešního pojetí sexuální etiky.

LITERATURA

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih). Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 2002. ISBN 80-85810-30-1.

Bible svatá. Podle posledního vydání kralického z roku 1613. Brno: Levné knihy, 2004. ISBN 80-7309-138-0.

BEER, G. *Exodus.* Tübingen: HAT, 1939. ISBN neuvedeno.

BENNO, J. *Das Buch Exodus.* Stuttgart: Calwer, 1997. ISBN 3-7668-3515-7.

DUBOVSKÝ, P. eds. *Komentáře k Starému zákonu. I. svazok. Genézis.* Trnava: Dobrá kniha, 2008. ISBN 80-7141-626-5.

DRIVER, S. R. *The Book of Exodus.* Cambridge: University press, 1953. ISBN neuvedeno.

GESENIUS, W. *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament.* 17. Aufl. Berlin; Göttingen; Heidelberg: Springer-Verlag, 1962. ISBN neuvedeno.

GRESSMANN, H. *Die älteste Geschichtschreibung und Prophetie Israels.* Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 1921. ISBN neuvedeno.

HELLER, J.; PRUDKÝ, M. *Obtížné oddíly knih Mojžíšových.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 80-7195-186-5.

HOSSFELD, F. L. *Der Dekalog: Seine späten Fassungen, die originale Komposition und seine Vorstufen.* Göttingen/Freiburg: OBO; Universität Verlag, 1982. ISBN 3525536631; 9783525536636.

JANČOVIČ, J. Logika Dekalógu: Teologické aspekty jeho štruktúry v Dt 5,6-21. In. *Legislativne texty Biblie. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie v rámci grantového projektu VEGA č. 1/4678/07 konanej 16. novembra 2007 v Nitre. Legislativne texty Biblie – etický a religiózny aspekt.* Bratislava: Univerzita

Komenského v Bratislave; Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda v Nitre, 2007. ISBN 80-88696-51-3.

LÉON-DUFOUR, X. *Slovník biblické teologie*. Velehrad: Křesťanská akademie, Řím, 1991. ISBN neuvedeno.

LEVINE, B. A. *Numbers 21-36. A New Translation with Introduction and Commentary*. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland: The Anchor Bible (Doubleday), 2000. ISBN 0-385-41256-8.

MILGROM, J. *Leviticus 1-16. A New Translation with Introduction and Commentary*. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland: The Anchor Bible (Doubleday), 1991. ISBN 0-385-11434-6.

MILGROM, J. *Leviticus 17-22. A New Translation with Introduction and Commentary*. New York, London, Toronto, Sydney, Auckland: The Anchor Bible (Doubleday), 2000. ISBN 0-385-41255-X.

Pentateuch (Pět knih Mojžíšových). Český katolický překlad. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-638-8.

RENDTORFF, R. *Hebrejská bible a dějiny: úvod do starozákonní literatury*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-369-8.

SCHMIDT, H. Mose und der Dekalog In. *Eucharisterion* Göttingen, Vandenhoeck und Ruprecht, 1923. ISBN neuvedeno.

STAROZÁKONNÍ PŘEKLADATELSKÁ KOMISE. *Výklady ke Starému zákonu I. Zákon (Gn – Dt)*. Praha: Kalich. 1991. ISBN 80-7017-408-0.

ŠRAJER, J. Desatero – cesta svobody a života. In *Teologické texty*, 2002, roč. 13, č. 2-3, s. 100-101.

Bible. Kralický a hebrejský překlad [online]. Dostupné na WWW:
<<http://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/k.php>>.

Bible. Český ekumenický překlad [online]. Dostupné na WWW:
<<http://www.biblenet.cz>>.

SEZNAM ZKRATEK

Biblické zkratky

Gn	Genesis (První kniha Mojžíšova)
Ex	Exodus (Druhá kniha Mojžíšova)
Lv	Leviticus (Třetí kniha Mojžíšova)
Nu	Numeri (Čtvrtá kniha Mojžíšova)
Dt	Deuteronomium (Pátá kniha Mojžíšova)
Joz	Jozue
Sdc	Soudců
2 Sam	Druhá Samuelova
1 Král	První Královská
Jb	Job
Ž	Žalmy
Př	Příslví
Iz	Izajáš
Jer	Jeremijáš
Dan	Daniel
Oz	Ozeáš
Mal	Malachiáš
Sir	Sirachovec
Rt	Rút

Mt	Matoušovo evangelium
Mk	Markovo evangelium
Jn	Janovo evangelium
2 Kor	Druhý list Korintským
Zj	Zjevení Janovo
1 Hen	První kniha Henochova (apokryfní text)

Ostatní zkratky

dosl.	doslova
hebr.	hebrejský
kap.	kapitola
lat.	latinský
příp.	případně
př. Kr.	před Kristem
resp.	respektive
s.	strana
srov.	srovnej
v.	verš

ABSTRAKT

CHOCOVÁ, B. *Problematika sexuality v Pentateuchu*. České Budějovice, 2012. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra biblických věd. Vedoucí práce A. Mackerle.

Klíčová slova: Pentateuch – Pět knih Mojžíšových - sexualita – čistota – cizoložství – smilstvo - modloslužba – kultická prostituce – Desatero – Kniha smlouvy – Zákon svatosti – Deuteronomický zákoník.

Práce se zabývá exegeticko-etickým rozбором sexuálních motivů v Pentateuchu. Jejím cílem je nejen analyzovat, ale i systematizovat tematiku lidské pohlavnosti v Pěti knihách Mojžíšových a vytvořit celistvý obraz této problematiky.

Nejrozsáhlejší část práce tvoří rozbor sexuálních motivů v důležitých právních ustanoveních – Desateru, Knize smlouvy, Zákonu svatosti a Deuteronomickém zákoníku. Ostatní části Pentateuchu nemohou být opomenuty a je jim věnována samostatná kapitola.

Poslední část práce se snaží o syntézou získaných poznatků a systematické zhodnocení základních sexuálních otázek vyskytujících se v Pěti knihách Mojžíšových.

ABSTRACT

Problems of sexuality in the Pentateuch

Key words: Pentateuch – Five Books of Moses – sexuality – cleanliness – adultery – fornication – idolatry– cultish prostitution – Ten Commandments – Covenant Code – Holiness Code – Deuteronomic Code.

The work deals with exegetic-ethical analysis of sexual motives in the Pentateuch. It aims to analyse as well as to systematize the issue of human sexuality in the Five Books of Moses, and to create a compact illustration of the problem.

The major part of the work includes an analysis of sexual motives in significant legal regulations - the Ten Commandments, the Covenant Code, the Holiness Code and the Deuteronomic Code. However, the other parts of the Pentateuch must not be left out of consideration and are covered in a separate chapter.

The final part tries to synthesize the obtained findings and evaluate systematically the basic sexual questions appearing in the Five Books of Moses.